بسم الله الرحمن الرحيم

شاکری، رمضانعلی، ۱۳۰۳ ـ
واقفین عمدهٔ کتاب به کتابخانه‌های آستان قدس رضوی / رمضانعلی شاکری. ـــ مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۸۰.
۹۶ ص: نمونه.

ISBN 964-444-385-3

فهرستنویسی بر اساس اطلاعات فیپا.
۱. آستان قدس رضوی ـ ـ کتابخانه‌ها ـ ـ موقوفه‌ها. ۲. کتابخانه‌ها ـ ـ هدیه، وقف و غیره. ۳. واقفان ـ ـ ایران. الف. بنیاد پژوهشهای اسلامی. ب. عنوان.
۲و ۲ش /۵ / Z۷۱۶ ۰۲۵/۲
کتابخانه ملّی ایران ۲۳۰۹۷ ـ ۷۹م

بنیاد پژوهشهای اسلامی
آستان قدس رضوی

واقفین عمدهٔ کتاب

به کتابخانه‌های آستان قدس رضوی

رمضانعلی شاکری

چاپ اوّل: ۱۳۸۰
۵۰۰ نسخه
چاپ وصحافی: مؤسسّة چاپ آستان قدس رضوی

حق چاپ محفوظ است

مشهد ـ ص. پ ۳٦٦ ـ ۹۱۷۳۵ تلفن ۵ ـ ۸۲۱۰۳۳ ـ E-mail: islreafn@emamreza.net

مرکز توزیع: شرکت به‌نشر، دفتر مرکزی: مشهد، تلفن ۷ ـ ۸۵۱۱۱۳٦، دورنگار ۹۷۵۲۰

پیشگفتار

وَالباقیات الصالحات خیرٌ عند ربّك
ثواباً و خیرُ اَملا سوره ۱۸. آیه ۴۵
و اعمال صالح که تا قیامت باقی است نزد
پروردگار بسی بهتر وعاقبت آن نیکوتر است.

کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، یکی از قدیمترین کتابخانه‌های بزرگ اسلامی است که از قرون گذشته به عنوان میراثی عظیم و گرانقدر برای ملّت مسلمان ایران باقی مانده است.

در این گنجینهٔ عظیم، مصاحفی متجاوز از هزار سال قبل با سند وقف و تقدیم به مشهدِ امام علی بن موسی‌الرضا علیه‌السلام مشاهده می‌شود که در بین مصاحف موجود برخی از نظر قدمت، در خور ملاحظه و کثیری از قرآنها و کتب خطی و اسناد، از لحاظ نفاست و حُسن خط و هنر تذهیب و منحصر به فرد بودن و صنعت جلد سازی و مینیاتوری، از گرانبهاترین مجموعه‌های خطی جهان است.

هم‌اکنون با داشتن ۳۴ هزار نسخه خطی و متجاوز از نیم میلیون کتب و مطبوعات قدیم و جدید چاپی، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی از غنی‌ترین مخازن کتابخانه‌های اسلامی جهان، محسوب می‌گردد.

مقدمه‌یی مختصر دربارهٔ سنت وقف

وقف در لغت به معنای ایستادن است. «منتهی‌الارب»

وقف در اسلام

«وقف در فقه اسلامی ویژگیهایی دارد که می‌توان گفت، وقف از مختصات نظام حقوقی واقتصادی اسلام است.

وقف از نظر فقهی

«وقف، عقدی است که ثمرهٔ آن حبس کردن اصل و رها کردن منفعت است. و مآلاً مصرف کردنِ منفعتِ وقف در راه خدا».

وقف در ایران

«دیوان اوقاف (در ایران) در نیمه دوم قرن چهارم هجری بوجود آمده است، با تأسیس دیوان، دولتها کاملاً در شؤون وقف دخالت کرده‌اند. مؤلف کتاب آل بویه می‌نویسد: «مخارج بیمارستانها معمولاً از درآمد موقوفاتی بوده که برای آنها قرار داده بودند»[1].

فواید وقف

ازاعصار گذشته و قرون متمادیه افرادی پاک سرشت و با ایمان به قصد قربت و ثواب، ـ به حکم سنتی مقدس ـ بخشی از املاک و مستغلاتی از مایملک خود را وقف بر مصارف خیریه نموده‌اند.

«دربارهٔ وقف و فواید آن قاطبهٔ علماء و اکثر محدثین، صدقه جاریه را بر

---

۱. برگرفته از کتاب «نگاهی به وقف و آثار اقتصادی و اجتماعی آن» تألیف مصطفی سلیمی‌فر. مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی ـ ۱۳۷۰.

وقف حمل کرده‌اند و وقف را مصداق باقیهٔ خیرات جاریه دانسته‌اند که به مقتضای حدیث نبوی صلی‌الله‌علیه‌وآله... «**اَلْمرء فی ظِلّ الصَدَقه حتیٰ یقضی بین الناس**» ظِلّ و سایه صدقه بر مرد همچنان باقی است تا هنگامی که اهل محشر از حساب فارغ گردند واین عنایت به کمال ونهایت فایده وقف وخیرات جاریه است. و در جای دیگر آمده است که اعمال صالحه هرچند عظیم ومتنوع است، امّا آنچه عمل آن از شخص منقطع نیست، خیرات جاریه است»[۱].

سابقه وقف

سابقه وقف در دربار آستان ملائک پاسبان رضوی به درستی روشن نیست، قدر مسلم موقوفات آستانه تاریخی بس قدیم دارد. زیرا بعد از شهادت حضرت رضاعلیه‌السلام و احداث بقعه و بارگاه بر مزار مطهر آن حضرت از سوی توانگرانی از شیعیان برای مصارف روشنایی، شمع و تعمیرات و تزئینات و خدمه و غیره، املاک ومستغلاتی وقف نمودند. آنچه از مآخذ قدیم استنباط می‌گردد، قدیمترین موقوفات، موقوفه بوالحسن عراقی دبیر دولت غزنوی است. ابوالفضل محمدبن حسین بیهقی، در تاریخ بیهقی می‌نویسد...

> بوالحسن عراقی دبیر گذشته شد. رحمةالله علیه...و وصیت کرد تا تابوتش به مشهد علی موسی‌الرضا رضوان الله علیه بردند به طوس و آنجا دفن کردند که مال این کار را در حیاة خود بداده بود و کاریز مشهد را که خشک شده بود باز روان کرده و کاروانسرائی بر آورده و دیهی مستغل سبک خراج بر کاروانسرای و بر کاریز وقف کرده[۲].

و در مآخذی دیگر آن که:

> ... دو روز مانده از شعبان سال ٤٢٤ قمری صاحب دیوان ابوالفضل سوری متعز در رسید و پیش آمد به خدمت.. خدای عزّوجل بروی رحمت کناد که کارش با حاکمی عادل و رحیم افتاده است.. و آثارهای خوش وی را بطوس هست از آنجمله آنکه مشهد علی‌بن موسی‌الرضاعلیه‌السلام که بوبکر شهمرد که خدای فائق الخادم خاصه

---

۱. از مقدمه وقفنامه ربع رشیدی، چاپ عکسی، ص١٦.

۲. بیهقی، ابوالفضل محمد بن حسین، تاریخ بیهقی. تهران ١٣٢٤ ص ٥٣٩.

آبادان کرده بود، سوری در آن زیادتهای بسیار فرمود و مناره کرده، و دیهی خرید و برآن وقف کرد.[۱]

از موقوفاتی که بالفعل در تصرف کارگزاران آستان قدس رضوی است. مشروح و مشخصات، املاک و مستغلات و واقفین آن در طومارها از جمله طومار علیشاه افشار و طومار عضدالملکی و سایر کتابچه‌ها و دفاتر معتبر آستانه به تفصیل آمده که اصل این طومارها در مخزن کتابخانه آستانه مضبوط است.

تاریخ وقف کتاب

اولین نسخه نفیس ومنحصر به فرد خطی، قرآن وقفی علی بن سیمجور است که در سال ۳۸۳ هجری قمری وقف بر کتابخانه مبارکه آستان قدس گردیده است. تصویر وقفنامهٔ آن در این رساله هست. در بارهٔ واقفین قرآن بر آستان حضرت رضاعلیه‌السلام مرحوم تقی بینش در مقدمه فرهنگ لغات قرآن می‌نویسد. «وقف قرآن بر مزارها و بقاع متبرکه از روزگار قدیم حکم سنتی مقدس را داشته و به قصد قربت و ثواب صورت می‌گرفته است. واقفین قرآن از هر طبقه و صنفی که بودند می‌خواسته‌اند با تقدیم نسخه‌یی که اغلب به ارث در خاندان آنها دست بدست می‌گشته و یا با صرف هزینه بسیار که لازمهٔ تهیه نسخه‌های خطی در روزگار قدیم بوده است، تهیه شده بوده، در ثوابی که از خواندن قرآن نصیب آیندگان می‌شده است. شریک و سهیم باشند از این راه به آرامش ابدی و آسایش روحی بیشتری برسند و گاهی هم بدینوسیله سیئات اعمال گذشته خود را جبران کنند».

سایر مصاحف و مجموعه‌های خطی که به عنوان وقف به آستان قدس رضوی اهداء گردیده است، به صورت گنجینه‌یی هم اکنون در موزه قرآن وکتب خطی و سایر مصاحف در مخزن مخطوطات کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس با اسلوب فنی مضبوط و نگهداری می‌گردد و برای محققین و عامه مردم ومسلمین جهان مورد مطالعه و استفاده قرار می‌گیرد.

اینک به معرفی واقفین عمده کتاب و مصاحف شریفه که نام یکایک آنان در دفاتر و فهارس کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی مسطور و عکس مشاهیری

---

۱. تاریخ مسعودی : تاریخ بیهقی. ص۵۱۱ چاپ کلکته.

از واقفین زینت بخش کتابخانه است، با ذکر تعداد و تاریخ وقف می‌پردازیم.

شادروان عبدالعلی اوکتائی رئیس اسبق کتابخانهٔ آستانه قبلاً نام تعدادی از واقفین کتاب را به اجمال در نامه آستان قدس آورده است[۱].

در این رساله بر آن شدیم که به رسم سپاس و یادآوری به معرفی تعداد بیشتری از واقفین عمده کتاب همراه با ترجمه حال آنان (به قدری که دسترسی به آن پیدا شده است) دست یازیم وتصاویری از اصل وقفنامه‌های کتاب را نیز به عنوان نمونه، در پایان رساله بیفزاییم.

در این وجیزه نام واقفین عمده کتاب به ترتیب زمانی تا سال ۱۳۷۵ شمسی آمده است و از ذکر برخی از اهداء کنندگان قرآن و کتب چاپی که اندک بوده و موجب اطناب کلام می‌شود، خودداری شده است. امید آن که خداوند متعال کلیه واقفین ونیز واقفین و اهداء کنندگان کتاب به آستان قدس رضوی را (ولو یک نسخه باشد) مشمول الطاف کریمانه خود قرار دهد واز عنایات عمیمانه حضرت رضا علیه آلاف التحیة والثناء نیز بهره‌مند گرداند. بمنّه و کرمه.

---

۱. نامه آستان قدس رضوی، شماره ٦ سال ۱۳٤۰.

واقفین عمده کتاب، به ترتیب زمانی

۱. ابوالقاسم علی‌بن ناصرالدوله، ابی الحسن محمدبن ابراهیم بن سیمجور[1] قرآن خطی شماره ۳۰۰۴ به خط کوفی تاریخ وقف ۳۸۳ق.

۲. ابوالقاسم منصوربن محمدبن کثیر[2]، قرآن خطی شماره ۹۶، تاریخ وقف ۳۹۳ق.

۳. ابوالبرکات علی بن حسین رازی، قرآن خطی شماره ۱۸، تاریخ وقف ۴۲۱ق.

۴. ابوالفتح صاعدبن سید جمال الدین راوسانی، قرآن خطی شماره ۵۳۲، تاریخ وقف ۵۱۵ق.

۵. علی بن فرامرز، قرآن خطی شماره‌های ۹۹ تا ۱۰۱، تاریخ وقف ۵۱۱ق.

۶. جمال‌الدین علی‌بن اسماعیل، قرآن خطی شماره ۵۶، تاریخ وقف ۵۳۵ق.

۷. امیر سید ناصرالدین ظهیرالاسلام (این قرآن به نوزده قاعده نوشته شده است)، تاریخ وقف ۵۹۵ق.

۸. علی بن ابی‌الفضل، دو نسخه قرآن خطی شماره ۷۱ ـ ۷۰، تاریخ وقف ۶۱۴ق.

۹. جلال‌الدین شیخ ابوسعید قزل ارسلان، یک نسخه تفسیر خطی ابوالفتوح رازی با سه مجلد خطی دیگر، تاریخ وقف ۸۶۱ق.

---

۱. ابن سیمجور، ابوالقاسم علی بن ناصرالدوله (متوفی ۳۸۷ق) از امرای قهستان و سردار و سپهسالار معروف خراسان بوده و در عهد نوح بن منصور سامانی حکومت خراسان را به عهده داشته است (ذیحجه ۳۷۸ق).

۲. ابوالقاسم منصوربن محمدبن کثیر از رجال و دبیران و کارگزاران مشهور غزنویان، و در عهد سلطان محمود غزنوی نیز صاحب دیوان خراسان بوده و تا آخر سلطنت مسعود غزنوی حیات داشته است (۴۳۱ق)

۱۰. ابراهیم سلطان بن شاهرخ بن تیمور گورکان[1]، قرآن خطی شماره ۴۱۴، تاریخ وقف ۸۲۷ق.

۱۱. ترکان زمرد ملک دختر سلطان محمود ایلک خانی از خاندان آل افراسیاب و خواهرزاده سلطان سنجر سلجوقی. وی چندین جزوه قرآن بسیار نفیس به خط خود نوشته و وقف بر آستان قدس کرده است. زمرد ملک در کتیبه‌های حرم مطهر حضرت رضاعلیه‌السلام هم امضاء دارد، تاریخ وقف ۵۴۰ق.

۱۲. خواجه مظفرالدین تبکچی استرآبادی، قرآن خطی شماره ۶۳، تاریخ وقف ۹۲۰ق.

۱۳. سید محسن بن محمد رضوی، قرآن خطی، تاریخ وقف ۹۲۵ق.

۱۴. امیر سیدعلی حسینی، قرآن خطی شماره ۵۹، تاریخ وقف ۹۴۰ق

۱۵. عایشه الحولابنت عبدالله بن عبدالرحمن التاجر، دو نسخه قرآن خطی شماره ۲۹، تاریخ وقف ۹۵۴ق.

۱۶. قاضی جهان سیفی حسینی قزوینی، دو نسخه قرآن خطی شماره ۵۹ و ۱۴۷، تاریخ وقف ۹۶۰ق.

۱۷. سلطان ابراهیم قطبشاه پادشاه کلگنده هند (۹۵۷ - ۱۵۵۰ق)، قرآن خطی شماره ۱۰۶، تاریخ وقف ۹۷۰ق.

۱۸. خواجه شیراحمد بن عمیدالملک تونی از رجال سده دهم و از وزرای خواجه عمیدالملک البیدسکانی، نسخه خطی ۲۳۱، تاریخ وقف ۱۰۰۹ق

۱۹. امیر محمدرضا استرآبادی، قرآن خطی، تاریخ وقف ۱۰۱۱ق

۲۰. قاضی نورالله بن شریف‌الحسینی المرعشی الشوشتری[2]، نسخه خطی

---

۱. ابراهیم سلطان تیموری (۷۹۶ - ۸۳۷ق) فرزند شاهرخ تیموری. وی در سال ۸۱۷ حاکم فارس شد و لیکن مواجه با معارضه‌ی پسر عم خود، میرزا بایقرا گردید و مغلوب وی شد (۸۱۸ق) شاهرخ به دفع بایقرا پرداخت و دیگر بار امارت فارس را به ابراهیم داد (۸۱۹) ابراهیم سلطان مردی با ذوق و خطاط و هنرمندی چیره دست بود. او در شیراز مدرسه‌ای ساخت و در فارس مدت بیست سال حکومت کرد. سلطان ابراهیم در زمان پدرش وفات یافت.

۲. نورالله شوشتری، قاضی نورالله ابن سید شریف‌الدین (۹۵۶- ۱۰۱۹ق) قاضی

جوامع‌الجامع از کتب وقفی ملاعلی منشی دوم شاه دکنی به آستانه مقدسه رضویه را که جزو کتب غارت شده به دست اُزبکیه بوده و در هند دیده است، خریداری و در سال ۱۰۱۱ق به کتابخانه آستان قدس رضوی اهداء و ارسال داشته است.

۲۱. ابوالمظفر نورالدین محمد جهانگیر پادشاه تیموری هند، قرآن خطی شماره ۱۳۷، تاریخ وقف ۱۰۱۴ق.

۲۲. محمد علی شیرازی، قرآن خطی شماره ۱۴۶۷، تاریخ وقف ۱۰۱۴ق.

۲۳. شاه عباس صفوی (۹۸۶ ـ ۱۰۳۸)[1]، ۹ قرآن خطی، تاریخ وقف از ۱۰۰۵تا۱۰۱۷ق.

۲۴. نورالدین قلی کوتوال اصفهانی، قرآن خطی شماره ۲۱۰، تاریخ وقف ۱۰۲۰ق

۲۵. سیدمحمد زمان حسینی اعرجی سمنانی، ۷۷ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۰۲۴ق.

۲۶. بهاءالدین محمد عاملی معروف به شیخ بهایی[2]، ۳۶ نسخه خطی، تاریخ

شوشتری معاصر شیخ بهایی، فقیه، محدث، از علمای بزرگ شیعه قرن ۱۰ و ۱۱ که در نزد شیعیان به شهید ثالث شهرت دارد. در عهد صفویه به هند رفت و در لاهور اقامت گزید. از طرف اکبرشاه به سمت قاضی شهر معین شد. پس از تألیف کتاب الحقایق الحق، علمای اهل سنت حکم به قتل وی دادند و به امر جهانگیر با ضربه تازیانه خاردار کشته شد، مزارش در اگره است. آثار بسیاری دارد از جمله کتاب، مجالس‌المؤمنین، احقاق الحق، مصائب النواصب، دلائل الشیعه و صوارم المهرقه را می‌توان نام بُرد.

۱. شاه عباس از سلاطین صفوی، چندین جلد قرآن خطی نفیس به خط کوفی که بر روی پوست آهو تحریر یافته و خطوط آن منسوب به ائمه طاهرین علیهم‌السلام است وقف بر آستان قدس رضوی کرده است.

۲. بهاءالدین، محمدبن حسین عاملی معروف به شیخ بهایی (۹۵۳ ـ ۱۰۳۱ق) از دانشمندان بنام عصر صفوی. پدرش عزالدین حسین بن عبدالصمد در سال ۹٦٦ق از جبل عامل لبنان به ایران مهاجرت کرد و شیخ بهایی در ایران به تحصیل پرداخت و به علاوه از پدرش حکمت و کلام و قسمتی از علوم را فرا گرفت و سرانجام منصبِ شیخ‌الاسلامی و تصدی امور شرعی را در دربار به دست آورد. شیخ بهایی دارای آثاری به زبان فارسی و عربی از خود به یادگار گذاشت، و مجموع آثار او را بالغ بر ۸۸ رساله دانسته‌اند. شیخ بهایی در سال

وقف ۹۹۶ق.

۲۷. امیر محمد جعفربن سید شاه قاسم حسینی تونی، ۱۷ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۰۲۴ق.

۲۸. میرزا حیدرعلی قندهاری مشهور به زمینداوری، قرآن خطی شماره ۱۶۴، تاریخ وقف ۱۰۳۴ق.

۲۹. حکیم‌الملک، امیر جبرئیل حسینی از اطباء مقیم حیدرآباد دکن، ۱۲۱ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۰۳۷ق.

۳۰. ابوتراب اعتقادخان میرزا غیاث‌الدین محمد رازی، ۱نسخه قرآن خطی، تاریخ وقف ۱۰۴۰ق

۳۱. شیخ صنعان، ۱ نسخهٔ خطی، تاریخ وقف ۱۰۴۳ق.

۳۲. میرزین بن خواجه یار محمد چارخسی، ۱ نسخه قرآن خطی، تاریخ وقف ۱۰۴۴ق

۳۳. فتح‌الله همدانی، ۱ نسخه قرآن خطی، تاریخ وقف ۱۰۴۸ق.

۳۴. سلطان مصطفی میرزا ابن سلطان علی میرزا ابن شاه طهماسب الحسینی الموسوی، ۱ نسخه قرآن خطی، تاریخ وقف ۱۰۵۹ق

۳۵. میرزا نظام‌الملک، نظام الملکی، ۱ نسخه قرآن خطی شماره ۲۵۵، تاریخ وقف ۱۰۶۲ق.

۳۶. احمد شریف بن جبرئیل الانصاری، ۱ نسخه قرآن خطی و اصول کافی، تاریخ وقف ۱۰۶۲ق.

۳۷. فاضل‌خان، علاءالملک تونی فردوسی[1] بانی مدرسهٔ فاضلخان، ۳۷۳

۱۰۳۱ق. در اصفهان درگذشت و جنازه وی به مشهد انتقال و در مدرس شیخ جنب دارالعباد آستان قدس رضوی به خاک سپرده شد.

۱. فاضل‌خان، علاءالملک تونی فردوسی در حدود ۱۰۶۰هـ ق. بنای مدرسه فاضل‌خان مشهد را شروع کرده و قبل از اتمام آن درگذشته است. برادرش ملاامیر عبدالله حسب‌الوصیهٔ بانی ـ آن را به اتمام رسانیده است. مرحوم فاضل‌خان، ظاهراً از ایرانیانی است که مدتها در هند می‌زیسته و در دربار پادشاهان تیموری هند منزلتی داشته و از این راه ثروتی اندوخته است، و عاقبت به ایران بازگشته، گواه این سخن علاوه بر تصریح فریزر سیاح انگلیسی، سجع

نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۰۶۵ق.

۳۸. ابن خاتون، شیخ اسدالله بن شیخ محمد مؤمن ضمن وقف ۴۰۰ نسخهٔ کتاب خطی فرائدالقلائد به شماره ۱۱۹ راکه برای شیخ محمد ابن خاتون عاملی در سال ۱۰۴۰ قمری نوشته شده از جمله کتب وقفی خود به کتابخانه آستان قدس رضوی تقدیم کرده است. تاریخ وقف ۱۰۶۷ق.

۳۹. میرزا نورالله بن دیانت خان، قرآن شماره ۲۱۳، تاریخ وقف ۱۰۷۱ق.

۴۰. حاجی نصیر ابن مرحوم حاجی بیکان قزوینی، ۱۵ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۰۷۷ق.

۴۱. علامه مجلسی، محمدباقربن محمدتقی مجلسی دوم[1]، مجلدات بحارالانوار تا جلد نهم، تاریخ وقف ۱۰۸۳ق.

۴۲. حاجی محمد امین بیگ، ۲ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۰۸۳ق.

۴۳. محمدتقی بن مرحوم سلطان محمد کرمانی، ۴۰ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۰۸۵ق.

۴۴. میرزا ابوالحسن مستوفی، قرآن خطی، تاریخ وقف ۱۰۸۸ق.

۴۵. ملک محمد، قرآن خطی، تاریخ وقف ۱۰۸۹ق.

۴۶. شاه سلیمان صفوی (ـ ۱۱۰۵ق)[2]، ۲ نسخه قرآن خطی، تاریخ وقف

مُهرهائی است از آن مرحوم که در پشت کتابهای وقفی وی مشاهده می‌شود. (بنده شاه جهان فاضل خان). شیوهٔ خط و نگارش بعضی از همین کتابها می‌رساند که در هندوستان نوشته شده و آن مرحوم، کتابهای وقفی را از آن جا به ایران آورده است. (برگرفته از کتاب کتاب و کتابخانه در اسلام. استاد کاظم مدیر شانه چی).

۱. مجلسی، ملامحمدباقربن ملامحمدتقی از اجلّه علمای شیعه درعهد صفویه، در سال ۱۰۳۷ق در اصفهان متولد شده و در ۲۷ ماه رمضان سال ۱۱۱۱ق وفات یافته است. علامهٔ مجلسی در جامع عتیق اصفهان مدفون گردیده است. علّامه مجلسی دارای تألیفات کثیری است که معروفترین آن بحارالانوار فی اخبارالائمة الاطهار می‌باشد.

۲. شاه سلیمان صفوی (ج۱۰۷۷ ـ ف ۱۱۰۵) پس از شاه عباس دوم پسر بزرگش به نام صفی میرزا جانشین وی شد و ۲۹ سال سلطنت کرد. وی پادشاهی بود سست خرد خوشگذران، در زمان او هندیان جزیره قشم را تصرف کردند. یکی از امرای او شیخ علی خان زنگنه به مقام وزارت رسید. وی مردی بود مجرّب و متدیّن. شاه سلیمان این وزیر دانشمند را از خود رنجاند، سرانجام در سال ۱۱۰۵ق درگذشت.

۱۰۹۰ق.

۴۷. محمد مهدی شریف الملک، قرآن شماره ۲۶۲، تاریخ وقف ۱۰۹۱ق.

۴۸. نواب ابراهیم خان، ۲ نسخه اصول کافی فوق العاده نفیس، تاریخ وقف ۱۰۹۵ق.

۴۹. آغا عنبر غلام، قرآن شماره ۲۷۴، تاریخ وقف ۱۰۹۶ق.

۵۰. علی بن نجفقلی خان زنگنه، قرآن خطی شماره ۱۳۶، تاریخ وقف ۱۰۹۸ق.

۵۱. سید نعمت الله جزائری[1]، لوامع الانوار فی شرح عیون‌الاخبار، تاریخ وقف ۱۱۰۶ق.

۵۲. شاه سلطان حسین صفوی[2]، ۶ نسخه قرآن نفیس، تاریخ وقف ۱۱۱۰ق.

۵۳. میرزا محمد معصوم وزیر سابق مازندران، قرآن شماره ۲۳۰، تاریخ وقف ۱۱۱۹ق.

۵۴. خدیجه سلطانم صفویه، قرآن شماره ۳۵۷، تاریخ وقف ۱۲۹۶ق.

۵۵. نظر علی قولّلر آغاسی، قرآن شماره ۱۸۳، تاریخ وقف ۱۱۱۹ق.

۵۶. میرزا سید علی، قرآن شماره ۱۸۲، تاریخ وقف ۱۱۲۰ق.

۵۷. نادرشاه افشار (۱۱۱۰ ـ ۱۱۶۰)[3]، ۷۰۰ نسخه خطی، تاریخ وقف

---

۱. جزائری، سید نعمت‌الله معروف به سید جزائری متوفی به سال ۱۱۱۲ق از علماء و محدثین بزرگ شیعه امامیه واز شاگردان مجلسی و ملامحسن فیض کاشانی است. از تألیفات متعددش: انس الوحید، انوارنعمانی، البحورالذافره فی شرح کلام عترةالطاهره، الجواهر الغوالی فی شرح عوالی اللئالی، زهرا لربیع، شرح عیون اخبارالرضا و غیره است.

۲. شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵ مخلوع ۱۱۳۵) آخرین پادشاه صفویه پسر و جانشین شاه سلیمان، مردی ضعیف‌النفس و موهوم پرست بود. در روزگار او امام عمان به بحرین و بعضی دیگر از متصرفات ایران در خلیج فارس دست‌اندازی کرد، در عهد وی آثار ضعف و فتور در همهٔ ارکان و شؤون مملکت پدید آمد و همین امر موجبات عصیان افاغنه و نهایتاً انقراض سلسله صفویه را فراهم ساخت. شاه سلطان حسین در زندان اشرف افغان بود که به دست وی به قتل رسید.

۳. نادرشاه افشار مؤسس سلسله افشاریه. نام اصلی او نادرقلی در ناحیه دستگرد از توابع درگز به دنیا آمده و در ۱۷ سالگی با مادرش اسیر ازبکان شد. پس از اسارت به خدمت

۱۱۴۵ق.

۵۸. حاج محمد حسن بن حاجی محمد صالح بزاز مشهدی، کتاب تهذیب و چندین جلد دیگر، تاریخ وقف ۱۱۴۵ق.

۵۹. خدایار خان بهادر ثابت جنگ عباسی، قرآن شماره ۱۲۲، تاریخ وقف ۱۱۴۸ق.

۶۰. فخرالنساء خانم اسفراینی، قرآن خطی شماره ۴۶، تاریخ وقف ۱۱۵۴ق.

۶۱. محمد حسین خان بیگلربیگی ایل چمشگزگ و خبوشان[1]، قرآن شماره ۱۱۳، تاریخ وقف ۱۱۵۵ق.

۶۲. آقا زین‌العابدین خادم اصفهانی، ۱۷۰ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۱۶۶ق.

۶۳. محمد امین شریف بن محمد فاضل نیشابوری، قرآن خطی شماره ۱۲۱، تاریخ وقف ۱۱۷۱ق.

۶۴. حاج شیخ محمدباقر مدرس[2]، ۵۰۰نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۱۷۶ق.

۶۵. مهرالنساء خانم بنت دیانت خان، قرآن خطی ۱۷۳، تاریخ وقف ۱۱۸۴ق.

۶۶. میرزا محمدعلی الرضوی، ۲۰۰ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۲۰۱ق.

۶۷. فتحعلیشاه قاجار[3]، قرآن شماره ۱۰۸، تاریخ وقف ۱۲۳۳ق.

حکمران ابیورد درآمد و مقام و مرتبه‌ای یافت و سرانجام به دربار شاه طهماسب صفوی رسید و سرداری سپاه و سلطنت ایران را به دست آورد.

۱. محمد حسین خان بیگلربیگی پسر سام بیگ در ١٤ شوال المکرم ١١٤٨ از نادرشاه لقب ایلخانی گرفت و به موجب فرمانی از نادر حاکم ایل چمشگزگ و الکای خبوشان و توابع شد و محمد جعفر بیگ را به عنوان نایب وی تعیین و مأمور ساخت.

۲. کتابهای وقفی مرحوم حاج شیخ محمد باقر مدرس توسط شادروان استاد محمدتقی مدرس رضوی در سال ۱۳۱۰ تسلیم کتابخانه آستان قدس رضوی گردید.

۳. فتحعلیشاه قاجار ابن حسین قلی خان، پیش از جلوس باباخان نام داشت. آغامحمدخان او را ولیعهد خود ساخت. به هنگام قتل آغامحمدخان در سال ۱۲۱۲ق. به جانب تهران حرکت کرد و مخالفان خود را برانداخت، در سال ۱۲۱۳ عباس میرزا فرزند خود را ولیعهد خویش قرار داد، مهمترین وقایع سیاسی زمان او رقابت انگلستان با روسیه و فرانسه

۶۸. امیرنورمحمدخان تالپر فرمانروای مملکت سند، قرآن شماره ۱۴۸، تاریخ وقف ۱۲۳۶ق.

۶۹. سید حسین قزوینی، تعدادی کتب و رسائل خطی، تاریخ وقف ۱۲۴۴ق.

۷۰. امیر محمد نصیرخان تالپر بلوچ حمزوی[1]، قرآن شماره ۱۰۰، تاریخ وقف ۱۲۵۸ق.

۷۱. حاجی میرزا موسی خان گیلانی (رکن الاسلام) وزیر تهران، ۵۵ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۲۶۱ق.

۷۲. حاجیه تاج ماه بیگم دختر میرزا عیسی قائم مقام فراهانی متوفای ۱۲۸۲ قمری مدفون در رواق پشت سر حرم مطهر رضوی که از بانوان نیکوکار و صاحب موقوفات خیریه بوده است، کتابخانه شخصی خود را به تعداد ۱۴۱ نسخه خطی وقف و تقدیم آستان قدس رضوی کرده است، تاریخ وقف ۱۲۶۲ق.

۷۳. امیر اصلان خان جوانشیر، قرآن شماره ۱۰۴، تاریخ وقف ۱۲۶۳ق.

۷۴. شاهزاده محمد یوسف افغان، قرآن شماره ۱۲۱، تاریخ وقف ۱۲۷۲ق.

۷۵. میرزا علی‌اکبر قوام‌الملک شیرازی[2]، قرآن شماره ۱۲۳، تاریخ وقف ۱۲۷۴ق.

۷۶. عضدالملک، میرزا محمدحسین بن فضل‌الله الحسینی القزوینی[3]، تعداد

و تجاوزات روسها و جنگهای متعددی از جانب دولت روسیه بود که سرانجام به عهدنامه ترکمانچای انجامید. وی پادشاهیِ عیاش بود. ادبا و شعرا را دوست می‌داشت، سرانجام در سال ۱۲۵۰ق. بدرود زندگی گفت و در یکی از غرفات صحن قم مدفون گردید.

۱. قرآن شماره ۱۰۰ به امر امیر محمد نصیرخان تالپر بلوچ حمزوی سلطان مملکت سند، موقعیکه آن ناحیت به تصرف قوای استعماری انگلستان در آمده بود وی به ارض اقدس پناهنده گشته واین قرآن را وقف روضه رضویه کرده است. مشارالیه چند جا در زیر مهر چهارگوش خود نوشته است که«الهی بحق این کلام الله که واقف را از شرّ ظالمان و دشمنان دین نجات بده و به وطنش برگردان، ای مسبب الاسباب».راهنمای گنجینه قرآن، ص ۳۱۱.

۲. قوام‌الملک شیرازی، میرزا علی‌اکبر فرزند حاج ابراهیم اعتمادالدولهٔ کلانتر، از رجال دوره قاجار است. وی به مناسبت انتساب به قوام‌الدین وزیر معاصر حافظ قوام‌الدین از طرف فتحعلیشاه به قوام‌الملک ملقب گردید(۱۲۴۵ق) و سپس کلانتر فارس شد.

۳. عضدالملک، میرزا محمد حسین بن فضل‌الله الحسینی قزوینی از رجال کاردان عصر

۷۷ نسخه خطی فوق‌العاده نفیس، تاریخ وقف ۱۲۷۶ق.

۷۷. طهماسب میرزا مؤیدالدوله، قرآن شماره ۱۰۹، تاریخ وقف ۱۲۸۳ق.

۷۸. میرزا مصطفی قلی خان نایب التولیه آستانه مبارکه رضویه، مجموعه‌یی از خطوط مشاهیر خطاطان، تاریخ وقف ۱۲۹۲ق.

۷۹. احمدبن الحسن یزدی المشهدی، ۲۰ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۲۹۵ق.

۸۰. حاج ملا احمد یزدی، قرآن خطی، تاریخ وقف ۱۲۹۵ق.

۸۱. فرهاد میرزا معتمدالدوله ابن عباس میرزا ولیعهد فتحعلیشاه[1] (۱۲۳۳ - ۱۳۰۵)، کتاب اصول کافی، تاریخ وقف ۱۲۹۵ق.

۸۲. رکن‌الدوله، محمدتقی میرزا والی خراسان و سیستان[2]، قرآن شماره ۲۷۹، تاریخ وقف ۱۳۰۱ق.

۸۳. رضا قلیخان سراج‌الملک[3]، قرآن شماره ۲۱۰، تاریخ وقف ۱۳۰۵ق.

۸۴. میرزا علی اصغر خان اتابک[4]، قرآن شمارهٔ ۱۵۲، تاریخ وقف ۱۳۰۵ق.

خود بوده. دو نوبت از سال ۱۲۷۲، تا سال ۱۲۷۷ و از سال ۱۲۸۲ تا ۱۲۸۵ق عهده‌دار مقام نیابت تولیت آستان قدس بوده است. مرحوم عضدالملک در جمع و خرج، رتق و فتق امور آستان قدس و احیای قسمت مهمی از رقبات موقوفه (که در دوره افشاریه به بعد غصب شده بود) و احداث ابنیه و ترمیم املاک و تزیین روضه منوره رضوی خدمات مهمّی کرده است.

۱. معتمدالدوله فرهاد میرزا فرزند عباس میرزا (تولد ۱۲۲۳ - ف ۱۳۰۵) فرهاد میرزا به ترتیب به حکومت خوزستان و لرستان منصوب شد، بعد حکمران فارس گردید. در زمان عزل سپهسالار مورد بی مهری ناصرالدین شاه قرار گرفت و عازم فرنگ شد. پس از چندی اجازه گرفت و به مکه معظمه سفر کرد و شرح مسافرت خود را در کتابی به نام «هدایةالسبیل» نوشته. هنگام فوت، جسد او را به کاظمین انتقال دادند و در قسمت شرقی مزار حرم که اینک معروف به باب فرهادی است به خاک سپرده شده است. وی دارای تألیفاتی چند است که تعدادی از آن در تهران به طبع رسیده است.

۲. رکن‌الدوله، محمدتقی میرزا در سال ۱۳۰۶ قمری استاندار و متولی باشی آستان قدس رضوی بوده است.

۳. سراج‌الملک، رضاقلی خان از رجال عهد قاجار و پیشکار ظل‌السلطان (ف ۱۳۳۳ق) وی بانی مسجد سراج‌الملک در تهران است.

٤. امین‌السلطان، میرزا علی اصغرخان اتابک (۱۲۷۵ - ۱۳۲۵ق) فرزند آقا ابراهیم

۸۵. حاج سید محمد شوشتری[1]، تعداد ۵۲۰ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۰۹ق.

۸۶. حاج داود علی‌نقی وزیر وظائف مشهور به بهاءالتولیه، ۴۴ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۰۹ق.

۸۷. محمد ناصرخان شجاع‌الدوله[2]، قرآن شماره ۲۲۶، تاریخ وقف ۱۳۱۷ق.

۸۸. محمدبن عبدالله نویری، ۱۶ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۱۱ق.

۸۹. امیر عبدالرحمن خان افغان[3]، قرآن شماره ۱۰۱، تاریخ وقف ۱۳۱۱ق.

۹۰. میرزا محمد صدیق‌الملک نوری، ۲ نسخه قرآن خطی ۲۵۹ ـ ۲۵۸، تاریخ وقف ۱۳۱۲ق.

۹۱. حاجیه اشرف العطیه دختر امام قلی میرزا عمادالدوله همسر محمدحسن خان اعتمادالسلطنه وزیر انطباعات دوره ناصری متوفای ۱۳۳۲ق مدفون در رواق روضه مطهره رضوی موسوم به دارالحفاظ از فاضلات عصر خود بوده، بر حسب وصیت شخصی کتابخانه‌اش که بالغ بر ۱۵۱ نسخه خطی

امین‌السلطان در ۲۱ ماه رجب سال ۱۳۲۵ق صدراعظم ناصرالدین شاه قاجار گردید، سرانجام شب هنگام که از مجلس شورای ملی خارج می‌شد به دست مردی به نام عباس آقا عضو انجمن آذربایجان در پنجاه سالگی به قتل رسید.

۱. حاج سیدمحمد شوشتری ابن محمدتقی بن محمدبن الحسن بن عبدالله بن نورالدین بن سید نعمت‌الله جزائری، از علمای زمان بوده است.

۲. محمد ناصرخان شجاع‌الدوله فرزند امیرحسین خان حکمران قوچان بعد از فوت پدر در ربیع‌الثانی سال ۱۳۱۱ق به فرمان ناصرالدین شاه قاجار با لقب شجاع‌الدوله حاکم قوچان گردید. وی حاکمی ادب دوست و دانش پرور بود. محمدناصرخان بعد از ده سال حکومت در ذیحجه سال ۱۳۲۰ق در شهر قوچان درگذشت.

۳. امیر عبدالرحمن خان فرزند محمد افضل خان که مشاراله پسر بزرگ امیر دوست محمدخان و برادر اکبر وصلبی امیر شیر علی خان است. وی در فوریه ۱۸۶۰ از کوههای هندوکش عبور کرده وارد کابل شد، در این موقع بین او وامیر شیرعلی خان محاربه سختی روی داد، در این محاربه شیرعلی خان منهزم و افضل خان پدر امیر عبدالرحمن که در قندهار زندانی بود، رهایی یافت و به کابل رفت و خود را امیر افغانستان خواند. امیر عبدالرحمن خان شیر علی خان را تعقیب و او را وادار به هزیمت کرد که ناگزیر به هرات رفت، ولی عبدالرحمن خان به کابل مراجعت کرد وقتی دید پدرش افضل‌خان فوت کرده است با کمک انگلستان در سال ۱۸۸۰ بر مسند امارت افغانستان جلوس کرد. از روزنامهٔ شرف شمارهٔ ۳۰ شعبان ۱۳۰۲.

بوده است بوسیله حاج سید حسین نایب‌التولیه در سوم شعبان ۱۳۳۴ق وقف و به کتابخانه آستان قدس رضوی تقدیم داشته است.

۹۲. میرزا مرتضی قلی خان طباطبائی نائینی[۱]، ۱۰۰ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۴۰ق.

۹۳. علی مردان خان تیموری ملقب به نصرةالملک[۲]، ۲۰۰ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۴۰ق.

۹۴. میرزا عبدالعلی اوکتائی[۳]، کتاب حیاةالقلوب، تاریخ وقف ۱۳۴۲ق.

۹۵. عمادالمحققین، حاج شیخ محمد مهدی فهرستی[٤]، ۳۲۰ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۱۰ش.

۹۶. میرزا رضاخان قاضی نور برادر میرزا مرتضی قلیخان طباطبائی نائینی[۵]،

---

۱. مرحوم میرزا مرتضی قلی خان طباطبائی نائینی فرزند میرزا سید محمدخان مستوفی در ذیحجه سال ۱۳۲۹ق متولی باشی آستان قدس رضوی بوده. وی علوم رایج عصر را به حد وافی تحصیل کرده است. چهار نوبت به مقام نیابت تولیت آستانه وکفالت استانداری خراسان منصوب شده است. آخرین مرتبه نیابت تولیت وی تا اوائل سال ۱۳۰۵ شمسی ادامه داشته است. مرحوم میرزا مرتضی قلی خان پس از فوت در حجره بزرگ ضلع شمالی صحن انقلاب (عتیق) قُرب ایوان عباسی به خاک سپرده شده است.

۲. کتابهای وقفی مرحوم نصرةالملک توسط آقای منتجب‌الدین رحیمی در سال ۱۳۰۹ شمسی به کتابخانه آستان قدس رضوی تحویل شده است.

۳. اوکتائی، میرزا عبدالعلی (۱۲۷٦ - ۱۳۵۹ش) فرزند عبدالرضا میرزا سراج‌السلطان از سال ۱۳۳۳ق به ریاست کتابخانه آستان قدس رضوی منصوب شده، وی متجاوز از پنجاه و دو سال در این سمت خدمت کرده است. در میان مسؤولان کتابخانه آستانه تاکنون طولانی‌ترین تصدی را در کتابخانه آستان قدس داشته است. اوکتائی در سال ۱۳۵۹شمسی در سن ۸۳ سالگی وفات یافت و در حرم مطهر حضرت رضاعلیه‌السلام به خاک سپرده شد.

٤. مرحوم عمادالمحققین، حاج شیخ محمد مهدی فهرستی معروف به حاج عماد فهرستی متوفای سوم آبان ۱۳۱۵ شمسی مدفون در صحن آزادی مردی فاضل و محدث و متتبع سالها افتخارکارمندی و فهرست نویسی کتب کتابخانه آستان قدس رضوی را داشته و تمام اندوخته خود را که کتابخانه‌اش بوده است در حیات خود در تیرماه ۱۳۱۰ش وقف آستان قدس رضوی کرده است.

۵. میرزا رضا خان قاضی نور در سال ۱۲۹۰ق درقریه حصار (واقع میان بروجرد و اصفهان) متولد شده و علوم متنوعه را نزد اساتید عصر در اصفهان فراگرفته است. وی از

۱۳ نسخه قرآن و ۳۶۸ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۱۱ش.

۹۷. حاج میرزا محمدعلی قائم مقام رضوی[1]، ۱۳۰ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۱۶ش.

۹۸. حاج شیخ محمد رحیم بروجردی[2]، ۲۰۴ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۱۷ش

۹۹. آقای مهدی قدوسی، ۱۸ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۱۹ش.

۱۰۰. بانو درةالسلطنه ملک زاده کوثر همسر شادروان حسن کوثر همدانی به همتی مردانه کتابخانه مرحوم حسن کوثر همدانی راکه شامل ۳۰۴ نسخه خطی

دانشمندان عصر حاضر و در آغاز مشروطیت در زمرهٔ آزادیخواهان و عضو شاخص انجمن ایالتی اصفهان بوده است و چندی هم نمایندگی مردم یزد را د رمجلس شورای ملی سابق برعهده داشته و در دیوان دولتی دارای مشاغل مهم بوده است. عشق مفرط وی به گردآوری کتاب و نفائسی از مخطوطات به منظور تأسیس کتابخانه عمومی سرانجام پس از درگذشت آن مرحوم دخترش به اقتضای حسن نیّت و تشویق عمویش میرزا مرتضی قلیخان نائینی که وقفی برادرش بوده است. این کتابخانه آن محروم را در یازدهم مرداد ۱۳۱۱ش به نام پدر وقف کتابخانه آستان قدس کرده و تقدیم کتابخانه می‌نماید. مرحوم میرزا رضاخان قاضی نور در ۱۸ ماه رمضان سال ۱۳۵۱ق فوت نموده و در صحن انقلاب (عتیق) در مقبره برادر اعیانی‌اش دفن می‌نمایند.

۱. حاج میرزا محمدعلی قائم مقام التولیه فرزند سیدمحمد قائم مقام رضوی متولد ۱۲۷۳ق از اجلّه اشراف عصر و در هر کار خیر پیشقدم و در رفع حوائج مردم کوشا و در سال ۱۳۰۲ش مفتخر به مقام نیابت تولیت عظمی گشته است. از اقدامات مفید آن مرحوم تبدیل نحوهٔ اداره آستان قدس رضوی از وضع سیاق نویسی مستوفیان سابق به شکل اداری کنونی بوده است. تعمیر و توسعه و تزیین دارالضیافه حرم مطهر و وقف رقباتی بر آستان قدس و جامع گوهرشاد ونیز مرمّت بقعه حضرت موسی المبرقع بن الامام محمدبن علی بن موسی‌الرضا جد اعلای سادات رضوی در قم و احداث صحن برای آن حضرت به دستور و به هزینهٔ آن مرحوم بوده است. شادروان حاج میرزا محمد علی قائم مقام در سال ۱۳۱۵ش در گذشته و در دارالضیافه حرم مطهر به خاک سپرده شده است.

۲. مرحوم حاج شیخ محمد رحیم بروجردی، بالا خیابانی پس از رفع طغیان محمد حسن خان سالار در خراسان که با یاغی‌گری، آستانه را قبضه نموده بود در سال ۱۲۲۸ شمسی به نیابت تولیت آستان قدس رضوی منصوب شده و تا سال ۱۲۳۰ تصدی آستانه را داشته است، به طوریکه در شرح رواق دارالسیاده آمده است، بعد از فوت در صفهٔ غربی جنوب دارالسیاده به خاک سپرده شده است.

و تعداد ۱۲۵۳ نسخه کتاب چاپی بوده است در آبان ۱۳۲۶ش وقف بر کتابخانه آستان قدس نموده و با این اقدام خداپسندانه نام نیکی از خود باقی گذاشته است.

۱۰۱. آقای علی نصرالله‌نیا فرزند حاج علی اکبر معمار کرمانی، ۱۰۰ نسخه از کتب چاپی مرحوم شیخ علی اکبر واعظ کرمانی معروف به «شیخ ورپا» را در آبان ۱۳۲۶ش وقف و تقدیم آستان قدس رضوی کرده است.

۱۰۲. حاج مختار معینی ساکن ارومیه به حسن عقیدت تعداد قابلی از کتب احادیث راکه چاپ و انتشار داده است، از هر کتاب نسخه‌یی را به کتابخانه آستانه وقف نموده است.

۱۰۳. محمود فرّخ[1]، ۱۰۸ نسخه کتاب که ۲۶ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۲۶ش.

۱۰۴. محمد کاظم کتبی صاحب چاپخانه و کتابخانه حیدریه در نجف اشرف که اهتمام به نشر آثار امامیه داشته است، از هر اثر چاپ شده نسخه‌ای به کتابخانه آستانه وقف کرده است.

۱۰۵. یار محمدخان افشار سیف‌السلطنه سردار سعید فرزند حسن خان وزیرنظام[2]، ۷۶ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۲۷ش.

---

۱. مرحوم محمود فرّخ فرزند سید احمد جواهری از ادبا و شعرای معاصر خراسان بوده است. وی در سال ۱۲۷٤ در مشهد تولد یافته پس از طی مراحل تحصیل علوم ادبی دارای مناصب دولتی و نمایندگی مجلس شورای ملی سابق را داشته است. مرحوم فرخ در ۳۰ فروردین ۱۳٦۰ش در سن ۸٦ سالگی درگذشته است. سفینه فرخ از آثار مشهور آن مرحوم است.

۲. یارمحمدخان افشار (۱۲۵۹ ـ ۱۳۱۵ش) فرزند حسن خان سیف‌السلطنه بوده است. یار محمدخان تحصیلات خود را در دارالفنون و مدرسه نظام تهران انجام داده و بعد از ورود به خدمت وزارت جنگ در سال ۱۳۲٦ قمری رییس قوای آذربایجان گردید. پس از انقلاب تبریز به اروپا رفت و در سال ۱۳۲۷ق بعد از فتح تهران به ریاست قشون خراسان منصوب شد وی در محرم سال ۱۳۳٤ با سایر مهاجرین به اسلامبول رفت ولی در اندک مدت به ایران مراجعت کرد و از کارهای دولتی کناره گرفت و در اطراف قزوین به کشاورزی پرداخت. یارمحمدخان در سال ۱۳۱۵ شمسی در بندر انزلی درگذشت.

۱۰۶. سید حسین قدس شریف فهیم‌السلطان[1] متوفای ۱۳۲۹ش، ۱۲۳ نسخه کتاب که ۶ نسخه آن خطی است.

۱۰۷. حاج شمس‌الدین بن خسروخان صغیرالعارفین، پرویز خان سلماسی، ۱۲۴ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۳۲ش.

۱۰۸. خانواده مرحوم حاج شیخ غلامعلی واعظی تهرانی مشهور به فائقی[2]، ۱۳۳ نسخه کتاب که ۲۷ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۳۲ش.

۱۰۹. محمدعلی صفوت تبریزی، ۱۲ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۳۲ش.

۱۱۰. نصرالله مستوفی[3] صاحب رساله تقویم دائمی، ۹۸ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۳۳ش.

۱۱۱. حاج علی آقا رضوی جیفانی، ۹۶ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۳۵ش.

۱۱۲. حاج شیخ عباسقلی شریف رازی[4]، ۲۳ نسخه خطی، تاریخ وقف

---

۱. سید حسین قدس شریف مشهور به فهیم‌السلطان متوفای سال ۱۳۲۹ش مدفون در خواجه ربیع که حسب الوصیه کتابهای شخصی او را به کتابخانه آستان قدس رضوی تقدیم داشته‌اند.

۲. مرحوم حاج شیخ غلامعلی واعظی تهرانی مشهور به فائقی از شاگردان مرحوم میرزا مهدی غروی اصفهانی مقیم مشهد (معروف به میرزای اصفهانی) که توانست رسالات آن مرحوم در معارف را به خط خود تحریر نماید. وی در تشرف به مکّه فوت نموده و چون اولاد نداشت وارث آن مرحوم منحصر به عیال و یک برادر بود. خانواده‌اش کتابهای شخصی او را به کتابخانه آستان قدس تقدیم داشتند.

۳. نصرالله مستوفی فرزند غلامعلی خان قناد هروی، صاحب رساله تقویم دائمی ۹۸ نسخه از کتب چاپی و تألیفی خود را تقدیم آستانه کرده است.

٤. حاج شیخ عباسقلی بن قنبرعلی شریف رازی در روز جمعه ١٦ محرم سال ۱۲۹۱ق در شهر ری متولد شد. در کودکی با اشتیاق فراوان به تحصیل مقدمات علوم وادبیات عرب و تکمیل مراحل سطح پرداخت، آن‌گاه عازم نجف اشرف گردید پس از چندی در سال ۱۳٤۱ق از نجف به موطن خود مراجعت کرد. وی دارای چندین اثر و رسالاتی است که تفصیلاً در کتاب «مرآت الاحوال» که به خط خود نگاشته و اصل کتاب در مخزن مخطوطات کتابخانه آستان قدس رضوی است. سوانح عمر و تحصیلات خود را به رشته تحریر در آورده است. مرحوم شریف رازی از علما و مشایخ عظام عصر خود از جمله مرحوم حاج میرزا حسین

۱۳۳۶ش.

۱۱۳. حاج سید اصغر اصغرزاده موسوی[1]، ۹۵ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۳۸ش.

۱۱۴. حاج سید موسی قطب‌المحدثین[2]، ۵۹۶نسخه کتاب که ۲۴ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۳۸ش.

۱۱۵. علی اصغر حکمت[3]، ۱۴۴ نسخه کتاب که ۶۸ نسخهٔ آن خطی است،

نوری طبرسی دارای اجازات روایی است که در بین اجازات، صورت اجازه مرحوم نوری را در کتاب «مرآت الاحوال» آورده است.

۱. حاج سیداصغر اصغر زاده موسوی حسینی فرزند سید ابراهیم در سال ۱۳۱۱شمسی در مشهد تولد یافت مقدمات علوم جدید و تحصیلات علوم دینی را نزد فحولی از علمای مشهد آموخت و مدتها نیز به شغل آزاد اشتغال داشته ولی به علت علاقه شدید به مطالعه به خرید کتب خطی و شناسایی آن نیز توجه تام داشت به گونه‌ای که با استفاده از نظرات اساتید فن تدریجاً خود از کتابشناسان و نسخه‌شناسان کتب و اسناد خطی شد. حاج آقا اصغرزاده به عنوان کارشناس کتب خطی درکتابخانه آستان قدس رضوی مشغول خدمت و برای آشنایی با کتابخانه‌های اسلامی به کشور یمن و چندین بار به کشور هند سفر کرد. حاج آقا اصغر زاده در سوم تیرماه /۷٤ش بر اثر سکته قلبی دار فانی را وداع گفت و جنازه وی در صحن جمهوری اسلامی به خاک سپرده شد.

۲. حاج سید موسی ابن سید قاسم الموسوی مشهور به حاجی قطب‌المحدثین که اصلاً از مردم کشمیر است در سال ۱۳۰۸ قمری در مشهد تولد یافته و مقدمات عربی و منطق و فقه و اصول و حکمت را نزد اساتید وقت آموخته، بر حسب علاقه از راه منبر و موعظه به تبلیغ و ارشاد مردم اشتغال داشته است.

۳. علی اصغر حکمت فرزند احمدعلی مستوفی در سال ۱۳۱۰هـ ق در شیراز به دنیا پا نهاد، علوم ادبیه را از محضر شیخ غلامحسین ادیب و فلسفه را نزد شیخ محمود حکیم فرا گرفت، حکمت در سال ۱۳۳۳ق رهسپار تهران گردید و در مدرسه آمریکایی تحصیلات خود را به پایان رسانید. در سال ۱۲۹۷ش به استخدام وزارت فرهنگ در آمد و سال ۱۳۰۹ برای تکمیل تحصیلات به اروپا شتافت و در دانشکده ادبیات پاریس به دریافت لیسانس توفیق یافت. در سال ۱۳۱۲ به ایران مراجعت کرد و به کفالت وزارت فرهنگ منصوب و در سال ۱۳۱۳ به مقام وزارت رسید. مدتی وزیر امور خارجه و وزیر مشاور بود تا بازنشسته شد. حکمت در سال ۱۳۵۹ش در تهران درگذشت و در شیراز به خاک سپرده شد. از آثار وی ۱ـ پارسی نغز ۲ـ درسی از دیوان حافظ ۳ـ شرح حال جامی ۴ـ از سعدی تا جامی ۵ـ تصحیح و تحشیه کشف‌الاسرار. ٦ـ تصحیح مجالس‌النفائس ۷ـ راه زندگانی ۸ـ رساله‌ای در احوال علیشیرنوایی ۹ـ خطابه‌ای درباره شعر فارسی معاصر.

تاریخ وقف ۱۳۴۰ش.

۱۱۶. حاج شیخ عبدالجواد بررسی[1]، ۹۱ نسخه کتاب که ۴ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۱ش.

۱۱۷. حاج شیخ محمدرضا قائمی سیستانی[2]، ۲۵۷ نسخه کتاب که ۱۹ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۱ش.

۱۱۸. سید حسین موسوی نسل معروف به ادیب بجنوردی[3]، ۶۴۱نسخه کتاب که ۱۵ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۱ش.

۱۱۹. غلامرضا ریاضی[4]، ۲۸۷نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۴۱ش.

---

۱. حاج شیخ عبدالجواد بُررسی فرزند حاج شیخ حسن از فضلای قرن اخیر، ابتدا ادبیات و سطوح و فقه و اصول را در مشهد فرا گرفت سپس راهی نجف اشرف شد و مدتی در آن دارالعلم به تحصیلات خود ادامه داد، آنگاه به مشهد مراجعت کرد و سمت سردفتری اسناد رسمی را برگزید. مدتی این کار طول نکشید، سر انجام این شغل را ترک گفت و عزلت و انزوا را پیشه ساخت و به عبادت و مطالعه و تحقیق پرداخت، تا این که در روز سه شنبه بیستم رجب سال ۱۳۸۲هـ ق در مشهد رحلت نمود و در صحن انقلاب (عتیق) آستان قدس رضوی به خاک سپرده شد.

۲. حاج شیخ محمدرضا قائمی سیستانی، علوم و فنون متنوعه را در سیستان و مشهد مقدس نزد اساتید وقت فرا گرفته و در مراجعت به سیستان به امور شرعیه مردم پرداخته است. شیخ محمدرضا قائمی در اردیبهشت ماه سال ۱۳۲۱ش فوت کرده و جنازه او را به نجف اشرف حمل و در وادی‌السلام نجف دفن می‌نمایند.

۳. سید حسین موسوی الشهیر به ادیب بجنوردی متولد ۱۳۰۰ق در قریه خراشاد بجنورد از ادبا و دانشمندان عصر خود بود، ادبیات عرب را نزد مرحوم حاج شیخ محقق قوچانی و فاضل بسطامی و نیز فقه واصول را در محضر حاج شیخ حسنعلی تهرانی و میرزا محمدآقازاده و مرحوم آیت‌الله حاج آقا حسین قمی فرا گرفته و حکمت را از شیخ ابوالقاسم نیشابوری آموخته است وی از آزادیخواهان عصر مشروطیت بوده و بسیاری از رجال معاصر شرف شاگردیش را داشته‌اند، آن مرحوم در سال ۱۳۲٤ که از بانیان فرهنگ خراسان بود به تهران سفر کرد و در ردیف اساتید دانشگاه به تدریس حکمت و منطق و کلام پرداخت، مرحوم ادیب بجنوردی روز یکشنبه ٤ شهریور ماه ۱۳٤۱ش در تهران درگذشت و جنازه او را با هواپیما به مشهد انتقال داده و در رواق دارالعزه حرم مطهر رضوی علیه‌السلام به خاک سپردند.

٤. غلامرضا ریاضی فرزند محمدخان مدیر مخابرات مشهد د سال ۱۲۷۳ش متولد شده است. وی از فضلا و دانشمندان و صاحب کتاب دانشوران خراسان بوده و در محضر مرحوم

۱۲۰. حجةالاسلام علامه حاج شیخ محمود تولائی‌الشهیر به حلبی[1]، مقیم تهران تعداد ۶۵ نسخه کتاب خطی در سال ۱۳۴۱ش وقف بر کتابخانه آستان قدس نموده‌اند که در بین نسخه‌های تقدیمی، تقریرات اصول عالم ربّانی مرحوم آیت‌الله آقامیرزا مهدی غروی الشهیر به میرزای اصفهانی اعلی‌الله مقامه در سه جلد به خط و امضای واقف می‌باشد.

۱۲۱. سیدابوالقاسم جواهری، یک نسخه زیارت عاشورا به خط ناخنی که این نسخه از نوادر کتابخانه آستان قدس می‌باشد، در سال ۱۳۴۲ش به کتابخانه وقف کرده‌اند.

۱۲۲. احمد گلچین معانی[2]، تعداد ۱۴۵ نسخه کتاب که ۱۵ نسخه آن خطی

ادیب بجنوردی و سایر اساتید وقت تلمذ کرده است. قبلاً عضو فرهنگ خراسان و بعداً به دارائی مشهد منتقل گردیده و در همان اداره بازنشسته شده است.

۱. حجةالاسلام علامه حاج شیخ محمود تولائی الشهیر به «حلبی» فرزند حاج شیخ غلامرضا در سال ۱۳۱۸ق در مشهد متولد گردیده و از سن دهسالگی با اشتیاق فراوان مقدمات علوم و ادبیات و سطوح متداوله را فراگرفته است. ادبیات عرب را نزد ادیب نیشابوری اول و اصول را از محضر میرزا محمد آقازاده خراسانی و آیت‌الله‌العظمی حاج آقا حسین قمی استفاده کرده است. شبها را در درس اصول و معارف مرحوم حاج میرزا مهدی غروی اصفهانی معروف به میرزای اصفهانی شرکت داشته است. علامه حلبی تقریرات و مکاسب شیخ انصاری را با منظومه حاج ملا هادی سبزواری به طلاب علوم اسلامی تدریس می‌نموده از امتیازات ایشان آن که در مجالست با مرحوم حاج شیخ حسنعلی اصفهانی به علوم غریبه آشنایی پیدا کرده ولی میرزای اصفهانی اعلی آله مقامه علامه را از اشتغال به علوم غریبه منع فرموده است. حجةالاسلام علامه حلبی در مبارزات نهضت ملی شدن صنعت نفت به رهبری دکتر محمد مصدق و آیت‌الله کاشانی شرکت فعّال داشته است، پس از کودتای ننگین ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ش از فعالیتهای سیاسی دست کشیده و به مبارزات علیه تبلیغات بهائیگری در ایران انجمن مبارزه با فرقه ضاله بهائیت را سرپرستی نموده است.

علّامه سالهاست از مشهد به تهران هجرت کرده و در سالهای اخیر دوران کهولت را توأم با بیماری در تهران می‌گذارند، وی در روز جمعه ۲۵ دیماه /۱۳۷٦ شمسی مطابق با ۱۷ ماه رمضان سال ۱٤۱۸هجری قمری دارفانی را وداع گفته و در شب جمعه ۱۷ ماه رمضان در مزار ابن بابویه در شهر ری به خاک سپرده شد.

۲. احمد گلچین معانی در سال ۱۲۹۵ش در تهران متولد شده واز سال ۱۳۱۳ به استخدام اداره کل ثبت اسناد واملاک در آمده و ضمناً تحصیلات ادبی خود را ادامه داده است. از اسفند

است، تاریخ وقف ۱۳۴۳ش.

۱۲۳. آقای دکتر سید حسن شهیدی[1]، ۶۸ نسخه کتاب چاپی و ۸ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۴۴ش.

۱۲۴. حاج شیخ حسین قوام‌الواعظین لاری، ۱۳۵ نسخه کتاب چاپی که تعداد ۹ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۴ش.

۱۲۵. میرزا محسن اشرف زاده سبزواری، ۱۰ نسخه کتاب خطی، تاریخ وقف ۱۳۴۴ش.

۱۲۶. خان بابا مشار[2]، ۶۷۴ نسخه کتاب که تعداد ۴۶۴ نسخهٔ آن خطی است،

۱۳۳۸ شمسی رسماً به کتابخانه مجلس شورای ملی سابق انتقال یافته و در بهمن ۱۳۴۲ به تقاضای شخصی بازنشسته شده است. آقای گلچین معانی سالها به عنوان کارشناس و فهرست نویس کتب خطی در کتابخانه آستان قدس رضوی اشتغال داشته و در زمینهٔ کتابشناسی وادبیات تألیف و تحقیقاتی دارند که تعدادی از آثار ایشان بدین قرار است. ۱ـ گلزار معانی ۲ـ تذکره پیمانه ۳ـ تاریخ تذکره‌های فارسی ۴ـ تذکره منظوم ۵ـ دیوان جلال‌عضد ۶ـ تذکره کاروان هند ۷ـ رساله گلشن راز ۸ـ کتاب شهرآشوب ۹ـ دیوان گلچین ۱۰ـ راهنمای گنجینه قرآن ۱۱ـ مجلدات هفتم و هشتم فهرست کتب خطی آستان قدس ۱۲ـ تصحیح و تحشیه نسخ خطی (۱ـ لطائف الطوائف ۲ـ تاریخ ملا زاده ۳ـ تذکره میخانه ۴ـ کنوزالاسرار ۵ـ رموزالاحرار و مقالاتی چند در موضوعات ادبی و تاریخی.

۱. دکتر سید حسن شهیدی در سال ۱۲۸۳شمسی در مشهد متولد شده، دورهٔ مقدماتی و تحصیلات ادبیات عرب را از محضر مرحوم ادیب نیشابوری استفاده کرده است. در سال ۱۳۰۸ جهت تحصیلات طب به فرانسه عزیمت نموده و در سال ۱۳۱۶ بعد از اخذ گواهینامه دکترا در طبّ به ایران مراجعت می‌نماید. در بدو مراجعت به ایران به ریاست بهداری شهربانی و سپس در خدمت آستان قدس به ریاست آزمایشگاه بیمارستان امام رضا علیه‌السلام و ریاست بیمارستان منتصریه منصوب می‌گردد. با تأسیس دانشکده پزشکی مشهد به ریاست دانشکده پزشکی و معاون دانشگاه مشهد انتخاب می‌شود. در سال ۱۳۳۴ با تصویب دانشگاه تهران مدت یکسال جهت مطالعات پزشکی به اروپا سفر می‌کند. آقای دکتر شهیدی علاوه بر عضویت در انجمن شهر و انجمن درمانی شهر مشهد، عضو رسمی کنگره پزشکی خاورمیانه و خاور دور نیز بوده است.

۲. خان بابا مشار فرزند مصطفی متولد تهران، پس از اتمام تحصیلات مقدماتی و متوسطه به خدمت وزارت دارایی درآمده و در همان وزارتخانه بازنشسته می‌گردد. تألیفات

تاریخ وقف ۱۳۴۵ش.

۱۲۷. دکتر بقراط الحکما، ۱۳۳ نسخه کتاب که تعداد ۳ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۵ش.

۱۲۸. کربلایی محمد حسن کفشدار، ۷۶ نسخه کتاب که تعداد ۶ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۵ش.

۱۲۹. میرزا علی خاموش، ۸ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۴۵ش.

۱۳۰. شیخ محمد نبی امینی، ۱۱۹ نسخه کتاب چاپی که تعداد ۳۴ نسخه آن خطی‌است، تاریخ وقف ۱۳۴۵ش.

۱۳۱. حاج شیخ عباسقلی واعظ چرندابی[1]، ۳۶ نسخه کتاب که تعداد ۳۴ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۶ش.

۱۳۲. حجةالاسلام حاج سید مرتضی سبط الشیخ، ۴۰۲ نسخه کتاب که تعداد ۱ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۷ش.

۱۳۳. شیخ محمد باقر زند کرمانی، ۶۱۲ نسخه کتاب که ۱۳ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۷ش.

۱۳۴. میرزا حسن خان قزل ایاغ[2]، ۵۱۶ نسخه کتاب که اکثر کتابها به زبان فرانسه و تعداد ۵ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۷ش.

وی؛ بدین قرار است: ۱ـ فهرست کتابهای چاپی فارسی از بدو چاپ ۲ـ مؤلفین کتب چاپی فارسی وعربی ۳ـ مجالس الفصول المختاره من العیون و المحاسن معروف به مجالس از شیخ مفید تلخیص سید مرتضی علم‌الهدیٰ ترجمه آقا جمال خوانساری که به اهتمام خان بابا مشار چاپ و انتشار یافته است.

۱. حاج شیخ عباسقلی واعظ چرندابی، از اعلام معاصر و در تبریز به وظائف امور شرعیه و وعظ و تبلیغ اشتغال دارند. واعظ چرندابی دارای آثاری است، بدین قرار: ۱ ـ ذوالقرنین سدیا جوج و کاجوج. ۲ـ زندگانی محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله یا تاریخ حیات پیغمبر اسلام. ۳ ـ عظمت حسین بن علی علیه‌السلام ۴ـ مفتاح باب الابواب یا تاریخ باب و بهاء.

۲. میرزاحسن خان قزل ایاغ فرزند میرزا غلامرضا خان در سال ۱۲۶۶ش در تهران متولد گردیده واز دانشمندان نامی در تهران و شیراز بودند که اکثر به تألیف و ترجمه کتب می‌پرداختند و اکثر کتابهای شخصی خود را به زبان فرانسه همراه با کتب چاپی و خطی به زبان فارسی و عربی به کتابخانه آستان قدس رضوی وقف کرده‌اند.

۱۳۵. دکتر سید شمس‌الدین جزایری[1]، ۱۵۴ نسخه کتاب که تعداد ۱۰۷ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۷ش.

۱۳۶. حسین کی استوان[2]، ۶۱۳۹ نسخه کتاب که تعداد ۵۰۰ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۴۸ش.

---

۱. دکتر شمس‌الدین جزایری متولد ١٤ صفر ١٣٢٤قمری در تهران، تحصیلات خود را تا دارالفنون در تهران گذرانده و دکترای حقوق را از دانشگاه پاریس اخذ و به ایران مراجعت می‌نماید وی در وزارت فرهنگ وقت و عضویت شورای عالی را برنامه مدیریت شرکت بیمه ایران و استانداری خراسان و نیز یک دوره نمایندگی مجلس شورای ملی سابق را داشته است. سالها به سمت استادی دانشگاه تهران اشتغال داشته و در سال ۱۳۵۲ استاد ممتاز می‌گردد. تألیفات وی: ۱ـ بحران اقتصادی در دنیا واثرات آن در ایران به زبان فرانسه ۲ـ اقتصاد اجتماعی ۳ـ عوائد کار و سرمایه در سه جلد ۴ـ قوانین مالیه و محاسب عمومی می‌باشد.

۲. حسین کی استوان تهرانی فرزند جعفر صراف تهرانی حدود سال ۱۲٦۷ش در بندر انزلی متولد شده وتحصیلات خود را در روسیه در رشته حقوق به انجام رسانیده است. به سال ۱۹۱۱م در وزارت امور خارجه عهده دار نیابت قونسلگری تفلیس و در سال ۱۹۳۱ قونسول ایران درکراچی در سال ۱۹۳٤ عنوان قونسول ایران در واشنگتن را داشته است. وی مردی میهن دوست بود از این رو در جنگ جهانی اوّل در برابر تجاوزات روسهای تزاری به جبهه‌گیری پرداخت و هستی خود را از دست داد. کی استوان به زبانهای روسی و فرانسه و انگلیسی صحبت می کرد. وی مجموعه ارزنده‌ای از مطبوعات کشور داشت و چندی مدیر روزنامه مظفر و پیشکار دارایی تهران بود. دو اثر از وی ذکر شده است: ۱ـ نژاد و زبان. چاپ تهران ۱۳۱٦ش ۲ـ سیاست موازنه منفی در مجلس شورای ملی دوره چهاردهم در دو جلد. کی استوان در سال ۱۳٤۸ شمسی درگذشته است. مادر وی خانم سکینه برک استوان کتابخانه شخصی آن مرحوم را به موجب سند رسمی وقف به آستان قدس نمود و برابر وصیت شفاهی آن مرحوم تعداد ٦۱۳۹ نسخه کتب چاپی و خطی را تأسیس شعبه کتابخانه آستان قدس در تهران، درکتابخانه، حسینیه ارشاد امانت گزارد تا مورد استفاده مردم قرار گیرد. آستان قدس بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نماینده تام‌الاختیاری به تهران اعزام داشت تاکتابهای امانی را درکتابخانه حسینیه ارشاد مورد بررسی قرار دهد و بنا به مصالح وقف عمل نماید، پس از بررسی برابر صورت جلسه تنظیمی کلیه کتابهای چاپی مادامی که شعبه کتابخانه آستان قدس در تهران تأسیس نیافته به صورت امانت درکتابخانه حسینیه ارشاد نگهداری شود وتعداد ۵۰۰ نسخه خطی آن به مشهد منتقل گردید. بنابه درخواست کتابخانه حسینیه ارشاد و موافقت مقام منیع تولیت عظمی آستان قدس از مجموع کتب خطی تعداد ۱۷ نسخه آن به صورت امانت درکتابخانه حسینیه ارشاد باقی ماند تا در ردیف نفائس کتب خطی آن کتابخانه مورد استفاده قرار گیرد.

۱۳۷. حاج شیخ محمدباقر آیت‌الله زاده مازندرانی، ۱۰۸ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۴۹ش.

۱۳۸. ابوالفضل حاذقی، ۴۳ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۴۹ش.

۱۳۹. حاج آقا محمد ایرانی مجرّد، ۱۲۱۵ نسخه کتاب که تعداد ۴۰۱ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۵۰ش.

۱۴۰. دکتر محمد زهرائی، ۴۹ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۵۰ش.

۱۴۱. محمد علی کاووسی[1]، ۷۰۰ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۵۰ش.

۱۴۲. حاج شیخ محمد صالح علامه حایری[2]، ۹۴۱ نسخه کتاب چاپی که تعداد ۳۴۱ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۵۱ش.

۱۴۳. ابوالوفا معتمد کردستانی، ۳۵ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۵۱ش.

۱۴۴. آیت‌الله حاج سید حسن فرید محسنی سجادی[3]، ۱۲۶نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۵۴ش.

۱۴۵. حاج سید محمد کاظم عصّار، ۸۴۲ نسخه کتاب که تعداد ۷۵ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۵۴ش.

۱۴۶. علی رزاقی تویسرکانی، ۲۰۰ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۵۴ش.

۱۴۷. دکتر امیر هوشنگ شمس محسنی، ۲۰۰ نسخه کتاب چاپی، تاریخ

---

۱. محمدعلی کاووسی فرزند محمد ابراهیم سلطان در سال ۱۳۲۰ق در مشهد زاده شده، پس از تحصیلات مقدماتی در خدمت فرهنگ به عنوان مؤسس کتابخانه عمومی فرهنگ از سال ۱۳۰۳ تا ۱۳۰۸ بوده است.

۲. آیت‌الله حاج شیخ محمد صالح علامه حائری مازندرانی روز ۲۸ رجب ۱۲۹۸ق در کربلا متولد شده پدر واجداد وی از علمای دینی بوده است. آن مرحوم پس از ۹۳ سال و ٤ ماه عمر با برکت در ۲۳ ذی قعده ۱۳۹۱ق در سمنان وفات یافته است. ماده تاریخ آن مرحوم چنین است «به صالح گوییا بر خاکپائی پیکر اندازیم ۱۳۵۰».

۳. حاج سید حسن فرید محسنی سجادی از علما و فقهای اسلامی در سال ۱۳۱٦ق در اراک متولد شده و سالها درحوزه علمیه اراک و قم تدریس داشته است وی در ربیع‌الثانی سال ۱۳۹۱ق در تهران وفات یافته است.

وقف ۱۳۵۴ش.

۱۴۸. علی زرین قلم، ۶۷۳ نسخه کتاب چاپی که تعداد ۵ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۵۶ش.

۱۴۹. مرحوم آیت‌الله‌العظمی حاج سید عبدالله شیرازی[1]، ۱۱۲ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۵۹ش.

۱۵۰. سید ضیاءالدین تقوی بهبهانی[2]، ۵۳۹ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۵۹ش.

۱۵۱. سید جلال‌الدین تهرانی[3]، ۳۸۸۱ نسخه کتاب که تعداد ۴۳۱ نسخهٔ آن

---

۱. مرحوم آیت‌الله العظمی حاج سید عبدالله شیرازی فرزند حاج سید محمد طاهر از علماء و مراجع شیعه در سال ۱۲۶۸ق در شیراز متولد شده. مرحوم آیت‌الله‌العظمی شیرازی پس ازکسب علوم فقه واصول و معارف اسلامی و رسیدن به مقام اجتهاد نجف اشرف را ترک نموده و به ایران مراجعت می‌نماید. آن مرحوم سالها در مشهد مقدس مرجع تقلید مسلمانان بوده و زعامت حوزه علمیه مشهد را داشته است. فقید سعید در شب اول ماه محرم سال ۱۴۰۵ق در مشهد وفات یافت و در جوار آستان مقدس حضرت رضا علیه‌السلام به خاک سپرده شد.

۲. آیت‌الله سید ضیاءالدین تقوی بهبهانی فرزند سید عمران در سال ۱۳۲۰ق در شیراز متولد شد. مقدمات وادبیات عرب را در شیراز فراگرفت و در شیراز به وعظ و تبلیغ پرداخت وی پس از مهاجرت به تهران حدود ده سال در دانشکده الهیات به تدریس فقه واصول وحکمت اشتغال ورزید و در ضمن به تحقیقات علمی و فقهی دست می‌یازید. مرحوم آیت‌الله تقوی بهبهانی در سال ۱۳۸۸ق در تهران دار فانی را وداع گفته و در ابن بابویه شهر ری به خاک سپرده شد. از آن مرحوم آثار و تألیفاتی به زبان فارسی وعربی باقی مانده است.

۳. سید جلال‌الدین تهرانی فرزند حاج سید محمدعلی تهرانی (شیخ‌الاسلام) در ۱۵ مرداد ۱۲۷۸ شمسی در تهران متولد شده و تحصیلات خود را نزد علمای زمان می‌گذراند. وی در ریاضیات عالیه و علوم عقلی و نجوم تبحر داشته و درین رشته دارای تألیفات متعددی است. سالها مدرس علوم معقول بوده و عضو اکادمی جهانی تاریخ علم نجوم و منجم رصدخانه سلطنتی بلژیک وعضو انجمن نجوم فرانسه نیز بوده است. پس از دوازده سال توقف در اروپا سال ۱۳۲۵ شمسی به ایران مراجعت می‌نماید و مشاغل و مناصب دولتی را برعهده می‌گیرد. مرحوم سید جلال سالهای پایانی عمر خود را در پاریس می‌گذرانده و در فرانسه سال ۱۳۶۱ش خانه مسکونی در تهران و تمامی اثاثه و عتیقه‌جات، از جمله کتابخانه شخصی خود را وقف آستان قدس رضوی کرده، دستگاههای نجومی واخترشناسی متعلق به خود را هم به دانشگاه تهران اهداء می‌نماید. در حالی که بقیهٔ عمر را در پاریس می‌گذرانده

خطی است، تاریخ وقف ۱۳۶۱ش.

۱۵۲. دکتر مریم میرهادی، ۲۲۲۷ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۰ش.

۱۵۳. شیخ عبدالله مجتهدپور[1]، ۱۱۲ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۲ش.

۱۵۴. عباس فخیمی، ۶۱ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۲ش.

۱۵۵. سید محمدباقر عربشاهی سبزواری[2]، ۵۱۷۹نسخه کتاب که تعداد ۸۹۹

است، در دهم مرداد ۱۳٦٦ شمسی در منزل مسکونی خود در شانزه لیزه پاریس در سن نود سالگی وفات یافته است. بر حسب وصیت جنازه آن مرحوم که حدود پنجسال در پاریس امانت نگهداری می‌شد در ۲۹ مهرماه /۱۳۷۱ شمسی به تهران حمل و در لیله جمعه اول ابانماه /۱۳۷۱ش در رواق مبارکه دارالسیاده آستان قدس رضوی به خاک سپرده شد.

۱. حجةالاسلام حاج شیخ عبدالله مجتهدپور فرزند عالم مجاهد حاج شیخ ذبیح‌الله مجتهد قوچانی در سال ۱۲۷۱ شمسی د رنجف اشرف زاده شده است. خاندان آن مرحوم تا عصر علامه مجلسی از علما و فقهای زمان بوده‌اند. وی در حوزه نجف و مشهد مقدس به تحصیل پرداخته و در مراحل تحصیل به درجه اجتهاد نائل گردیده است. مرحوم حاج شیخ عبدالله به همراه پدر در مبارزات نهضت مشروطیت به طور مستمر و فعال شرکت داشته است. مرحوم حاج شیخ ذبیح‌الله مجتهد قوچانی در عصر مشروطیت نمایندگی مرجع و مجاهد زمان آخوند ملامحمد کاظم خراسانی را در خراسان داشته و اولین رئیس منتخب انجمن ایالتی و ولایتی خراسان بوده است. حجةالاسلام حاج شیخ عبدالله در هفتم آبان ۱۳٤۸ شمسی در مشهد درگذشته و در باغ رضوان به خاک سپرده شده است. خانواده فقید سعید تعداد ۱۱۲ نسخه از رسالات و تقریرات خطی وتعدادی از اسناد و تلگرافات و مکاتبات زمان مشروطیت راکه توسط جدشان مرحوم حاج شیخ ذبیح‌الله مجتهد بین نجف و مشهد مخابره می‌شده است به آرشیو اسناد کتابخانه آستان قدس تقدیم کرده‌اند.

۲. سید محمد باقر عربشاهی سبزواری از علماء و دانشمندان اسلامی در سال ۱۲۸۵شمسی در سبزوار زاده شده است. وی در زادگاه خود و سپس در مشهد و قم و نجف و تهران به تعلیم و تعلم ادبیات فارسی و عربی و فقه و اصول و فلسفه پرداخته و سرانجام درتهران ماندگار شد. مرحوم سبزواری سالها به عنوان استاد دانشکده الهیات و سرپرست گروه ادبیات عرب اشتغال داشته. وی در سال ۱۳٤۸ بازنشسته شده و در دوم خرداد ۱۳٦۳ش درگذشته است. از آثار آن مرحوم: ۱ـ ترجمه تلخیص البیان فی مجازات القرآن (اثر شریف رضی) ۲ـ تصحیح وترجمه فارسی النهایه فی مجردالفقه والفتاویٰ (اثر شیخ طوسی) ۳ـ الرسالةالکحالیه فی الحقایق الالهیه (اثر فخر رازی) ۴ـ تصحیح «البراهین» در علم کلام (اثر فخر رازی) ۵ـ تصحیح، لطایف الامثال و طرائف الاقوال (اثر رشیدالدین وطواط) ٦ـ اسرارالعبادات وحقیقةالصلوة (اثر قاضی سعید قمی) ۷ـ تصحیح چهارده رساله از فخر رازی، شهاب الدین سهروردی، اثیرالدین

نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۶۳ش.

۱۵۶. آقا جمال الدین نوری[1]، ۴۰۰ نسخه کتاب که تعداد ۲۱ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۶۴ش.

۱۵۷. حاج سید صادق موسوی الموتی گرمارودی، ۴۱ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۵ش.

۱۵۸. مهندس سید محمد مدنی، ۵ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۵ش.

۱۵۹. آیت‌الله حاج شیخ غلامحسین تبریزی[2]، توسط آقای دکتر عبد خدایی ۵ نسخه خطی و ۸۴۸ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۵ش.

۱۶۰. حاج سید محمد طباطبائی[3]، ۷۱۲نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف

ابهری و دیگران ۸ـ سرمایه سخن با همکاری مرحوم دکتر محمد ابراهیم آیتی ۹ـ الحکمة والادب عندالفرس والعرب ۱۰ـ الدین والادب.

۱. آیت‌الله حاج شیخ جمال الدین نوری از علماء و فقهای تهران در سال ۱۲۷۶ش در تهران تولد یافته وی که دائی‌زاده مرحوم شیخ فضل‌الله نوری است، مراحل تحصیلات خود را در حوزه‌های تهران و قم و نجف گذرانده و از مراجع تقلید زمان مرحوم آیت‌الله‌العظمی سید ابوالحسن اصفهانی و آقا ضیاء عراقی اجازه اجتهاد داشته است. فقید سعید از اساتید طراز اول مدرسه مروی تهران به شمار می‌رفته است. این عالم جلیل در سی‌ام تیرماه ۱۳٦٤ شمسی دار فانی را وداع گفته و در جوار حضرت عبدالعظیم حسنی در شهر ری به خاک سپرده شد.

۲. آیت‌الله حاج شیخ غلامحسین تبریزی از علماء و مجتهدین مقیم مشهد مقدس در سال ۱۳۵۳ قمری در تبریز متولد شده و ادبیات و سطوح و عالی را از محضر مدرسین نامی تبریز استفاده نموده و برای تکمیل مبانی علمی به نجف اشرف سفر کرده‌اند. و چندی از درس علامه آخوند ملا محمد کاظم خراسانی و شریعت اصفهانی و آقا سید محمد کاظم یزدی مستفیض گردیده و به درجه اجتهاد رسیده است. سپس به تبریز مراجعت و به ترویج دین می‌پردازد. در سال ۱۳۵۰ قمری به مشهد مقدس مهاجرت کرده و در مشهد به تدریس فقه و اصول اشتغال داشته و درمسجد جامع گوهرشاد علاوه بر اقامه جماعت به اقامه نماز جمعه می‌پردازد، از آن مرحوم تجاوز از هشت اثر علمی و دینی تألیف و به طبع رسیده است.

۳. حجةالاسلام حاج سید محمد طباطبائی در سال ۱۳۰۰ش در شوشتر زاده شد والد ایشان مرحوم حاج سید هاشم از مالکین عمده شوشتر بوده است، آقای حاج سید محمد تحصیلات مقدماتی در شوشتر و در سیزده سالگی همراه پدر به نجف اشرف رهسپار می‌گردد، و مقدمات عربی از آیت‌الله حاج سید محمد موسوی جزائری و سطوح و رسائل و

۱۳۶۱ ـ ۱۳۶۹ش.

۱۶۱. احمد رضائی[1] (شهید) به وسیله خانواده‌شان، ۱۲۵ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۱ش.

۱۶۲. امیر اسدالله علم[2]، ۱۱۴۲ نسخه کتاب چاپی که ۲۴ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۶۲ش.

۱۶۳. محمد سالم هوسی (شهید) بوسیله خانواده‌شاه[3]، ۲۰۰ نسخه کتاب

مکاسب را نزد اساتید حوزه نجف به اتمام می‌رساند و در سال ۱۳۲۱ش به ایران مراجعت می‌کند و مدتی در حوزه علمیه قم به تحصیلات خود ادامه می‌دهد مجدداً به عراق عزیمت نموده و دروس خارج (فقه واصول) را نزد ایات عظام حاج سید محسن حکیم و حاج سید ابوالقاسم خویی حاضر شده و اکثر از محضر دانشمندانی مانند علامه امینی (ره) استفاده می‌نماید. در سال ۱۳۵۰ش به ایران مراجعت می‌کند و در اهواز زندگی کرده ضمن کسب فیض ازمحضر اساتید فقه، در آستانه انقلاب اسلامی از اهواز به مشهد مهاجرت کرده و هم اکنون درجوار آستان مقدس حضرت رضاعلیه‌السلام زندگی می‌نماید.

۱. شهید احمد رضائی در سال ۱۳۴۱ در یکی از روستاهای سبزوار متولد گردیده است. وی پس از تحصیلات مقدماتی به حوزه علمیه سبزوار و مشهد وارد و درس حوزوی خود را ادامه می‌دهد. شهید احمد رضائی در ضمن تحصیل همراه با انقلاب و تظاهرات علیه حکومت جور بوده است، در زمان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران عازم جبهه می‌شود. و سرانجام در حملهٔ فتح‌المبین در روز ۱۳۶۱/۱/۷ شربت شهادت می‌نوشد.

۲. امیر اسدالله علم فرزند محمدابراهیم خان شوکت‌الملک در سال ۱۲۹۸ش در شهر بیرجند تولد یافته، تحصیلات خود را در آن شهر گذرانیده، آنگاه رهسپار دانشکده کشاورزی تهران و پس از آن راهی اروپا و آمریکا می‌گردد و در کشورهای غرب تحصیلات خود را دنبال می‌نماید وقتی به ایران باز می‌گردد با سیاست آلوده شده و در سن ۲۶ سالگی به فرمانداری کل بلوچستان منصوب می‌گردد و پس از آن در چندین کابینه دولت به وزارت می‌رسد و از سال ۱۳۴۱ تا ۱۳۴۲ نخست وزیر می‌شود و از سال ۱۳۴۲ به بعد به ریاست دانشگاه شیراز منصوب و از سال ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۶ شمسی به عنوان وزیر دربار یا خادم وفادار شاه خدمتگزاری خود را ادامه می‌دهد. اسدالله علم در واپسین ماههای زندگی خود بیماری سخت سرطان خون راکه در سالهای آخر عمر بدان مبتلا گردیده بود، در شهر بیرجند می‌گذراند و سرانجام در ۲۶ فروردین ۱۳۵۷شمسی در آن شهر به بیماری طاقت فرسای سرطان در می‌گذرد.

۳. شهید محمد سالم هوسی که کتب وقفی‌اش به وسیله خانواده‌شان به کتابخانه وقف شده است فرزند موسی در سال ۱۳۳۵ در مشهد متولد شده، بعد از تحصیلات متوسطه در

چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۱ش.

۱۶۴. حجةالاسلام سید محمد رئیس‌الساداتی[1]، ۱۱۳ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۱ش.

۱۶۵. حاج حسن زند کرمانی، ۱۳۳ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۱ش.

۱۶۶. میرزا اسدالله فاضلی، ۲۹ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۲ش.

۱۶۷. میرزا محمد عظیمی، ۱۷۶ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۳ش.

۱۶۸. محمد شفیع، ۳ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۲ش.

۱۶۹. سید ابوالحسن مرتضوی، ۱۵ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۲ش.

۱۷۰. غلامحسین صراف زاده، ۱۰ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۳ش.

۱۷۱. شیخ مرتضی تقوی گیلانی[2]، ۴ نسخه خطی و ۶۳ نسخه چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۳ش.

۱۷۲. حجةالاسلام حاج سید مجتبی شیرازی، ۱۵۰ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۴ش.

۱۷۳. غلامحسین باقر لباسچی[3]، ۴۸۰ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف

سال ۱۳۵۲ وارد حوزه علمیه مشهد گردیده که تا تحصیلات سطوح عالیه و مکاسب ادامه داده است. وی در ضمن تحصیل علیه ستمکاری پهلوی مبارزاتی را آغاز و سرانجام در سال ۱۳۶۰ش در تهران درگذشته و در شهر ری در جوار حرم حضرت عبدالعظیم در مقبره خانوادگی به خاک سپرده شده است.

۱. حجةالاسلام حاج سید محمد رئیس‌السادات فرزند سیدباقر متولد ۱۳۰۳ در مشهد، از علمای مقیم مشهد بودند، وی در ۲۵ بهمن ۱۳۶۰ش در تهران درگذشته و در شهر ری جوار حرم مطهر حضرت عبدالعظیم علیه‌السلام در مقبره خانوادگی به خاک سپرده شده است.

۲. شیخ مرتضی تقوی گیلانی فرزند حجةالاسلام حاج شیخ احمد تنکابنی در سال ۱۲۸۲ش در قزوین به دنیا آمده است و از سال ۱۳۰۰ش به مشهد مقدس مهاجرت کرده و در سال ۱۳۶۲ش در شهر مشهد درگذشته است. کتابهای آن مرحوم توسط فرزندش آقای محمدحسین تقوی گیلانی به کتابخانه آستان قدس رضوی وقف و تقدیم شده است.

۳. آقای غلامحسین باقر لباسچی در سال ۱۲۸۴ در تهران تولد یافته و هم‌اکنون در تهران خیابان ۱۵ خرداد غربی جنب خیاطی سهرابی کوچه شیخ‌الاسلامی منزل شیخ الاسلامی پلاک ٤ ـ اقامت دارد.

۱۳۶۴ش.

۱۷۴. دکتر عبدالحسین سیاهپوش، ۱۶ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۴ش.

۱۷۵. عبدالرسول طباطبائی نجفی یزدی، ۵ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۴ش.

۱۷۶. سید عباس وثوق حسینی، ۵ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۴ش.

۱۷۷. حاج میرزا علی اصغر طوسی، ۶ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۴ش.

۱۷۸. خانم خدیجه جنتی، ۲۳۵ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۵ش.

۱۷۹. آقای محمد شریعتی[1]، ۳۵۹نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۵ش.

۱۸۰. علی اصغر احمدئی، ۲۹ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۵ش.

۱۸۱. نصرالله محمودآبادی، ۲۳۲ نسخه چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۵ش.

۱۸۲. دکتر امین میرهادی[2]، ۳۲۰ نسخه چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۴ش.

۱۸۳. حاج رضا کتابچی، ۷۱۰ نسخه چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۴ش.

۱۸۴. استاد محمود شهابی[3]، ۲۵۲۱ نسخه کتاب که تعداد ۴۴ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۶۶ش.

---

۱. آقای محمد شریعتی فرزند محمدجعفر متولد مشهد در سال ۱۲۹۶ش، تحصیلات مقدماتی و متوسطه خود را در مشهد و تهران گذرانده و در رشته علوم اداری و مدیریت عالی به مشاغل اداری پرداخته و اکنون بازنشسته سازمان برنامه و بودجه در تهران اقامت و سکونت دارد.

۲. دکتر امین میرهادی فرزند محمدعلی در سال ۱۲۸۷ شمسی در تهران متولد شده. از اساتید علوم طبیعی و دارای ذوق ادبی و تألیفاتی در زمینه اطلس علوم طبیعی وادبیات است. از آثار علمی ایشان: ۱ ـ اطلس طبیعی ۲ـ چکیده دل ۳ـ زمین شناسی ۴ـ فرمول ریاضی و طبیعی ۵ـ گیاه شناسی طبیعی ٦ـ منتخبی از بهترین اشعار و غزلیات میرهادی.

۳. استاد محمود شهابی فرزند حاج شیخ عبدالسلام تربتی متخلص به شهاب در جمادی‌الاولای سال ۱۳۲۱ق متولد گردیده، پس ازطی مراحل تحصیلات و رسیدن به درجات عالیه علمی، جمعی از تلامیذ حوزه‌های درسی فقه و اصول و حکمت او در مشهد مقدس و شهرهای اصفهان و قم به درجه اجتهاد نائل شدند و گروه بسیاری از شاگردانش در دانشکده‌های حقوق والهیات به درجات عالی علمی رسیدند. از آثار شادروان دکتر محمود شهابی در علوم مختلف و فلسفه واصول و کلام وتفسیر و ترجمه احوال رجال قریب چهل مجلد از آنها تاکنون به چاپ رسیده است که اینک تعدادی از آنها ذکر می‌شود:۱ـ رهبر خرد دوره منطق ۲ـ بود و نبود در مباحث ماهیت وجود.

۱۸۵. حجةالاسلام حاج سید عبدالعزیز طباطبائی[1]، ۲۷۳ نسخه کتاب چاپی،

---

۱. علامه حاج سید عبدالعزیز طباطبائی در ۲۱ جمادی‌الثانی ۱۳۴۸ق مطابق با چهارم آبان ۱۳۱۸شمسی در نجف اشرف متولد شد. پدرشان مرحوم سید جواد طباطبائی یزدی(۱۳۰۶ ـ ۱۳۶۳قمری) نوهٔ دختری مرحوم آیت‌الله العظمی سید محمد کاظم یزدی صاحب کتاب عروةالوثقی و مادرشان نوهٔ پسری آن مجتهد عالیمقام بودند. وی در ۱۵ سالگی پدرشان را از دست می‌دهند ولی تحصیلات علمی خود را در نجف اشرف نزد اساتید آن شهر مقدس (ادبیات مرحوم سید هاشم حسینی تهرانی) ـ منطق سید جلیل طباطبائی ـ فلسفه، شرح منظومه سبزواری را نزد آیت‌الله سید عبدالاعلی سبزواری و اسفار را نزد شیخ صدرا بادکوبی فراگرفتند. شرح لمعه را در محضر میرزا حسن نبوی و حاج شیخ ذبیح‌الله قوچانی آموخته و قوانین را از آیت‌الله سید علی علامه فانی اصفهانی تلمذ کردند، دروس سطح در محضر شیخ عبدالحسین رشتی و سرانجام درس خارج فقه و اصول را از محضر حضرت آیت‌الله العظمی حاج سید عبدالهادی شیرازی و آیت‌الله العظمی حاج سیدابوالقاسم خوئی رضوان الله‌علیهم بهره‌ها بردند. از سه استاد شهیر ۱ـ شیخ آغا بزرگ تهرانی صاحب الذریعه الی تصانیف الشیعه ۲ـ علامه امینی صاحب اثر بزرگ الغدیر و سومین آیت‌الله میرزا محمد علی اردوبادی ـ دربارهٔ تحقیقات کتابشناسی و منابع علمی کتاب الغدیر و تحقیق و رفع مشکلات علمی وتصحیح آثار با این اساتید سه‌گانه نقش مؤثری داشتند. آثار ایشان : ۱ـ مستدرک الذریعه ۲ـ اضواءعلی الذریعه ۳ـ مهذب الذریعه ۴ـ معجم اعلام الشیعه ۵ـ تعلیقات علی طبقات اعلام الشیعه ۶ـ تنظیم وتصحیح تتمهٔ نقباء البشر ۷ـ علی کتاب الغدیر ۸ـ انباء السماء برزیة کربلا ۹ـ علی ضفاف الغدیر ۱۰ـ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه امیرالمؤمنین علیه‌السلام ۱۱ـ فهرست خطی کتابخانه دانشگاه علامه طباطبائی شیراز ۱۲ـ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آقا سید محمد علی طباطبائی قاضی تبریزی ۱۳ـ فهرست کتابخانه مزار عبدالقادر گیلانی در بغداد ۱۴ـ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ثقةالاسلام در تبریز ۱۵ـ فهرست منتجب‌الدین ۱۶ـ الاربعون المنتقی من مناقب المرتضی ۱۷ـ ترجمه الحسن والحسین ۱۸ـ مقتل امیرالمؤمنین(این سه اثر در مجله تراثنا چاپ شده است) ۱۹ـ مناقب امیرالمؤمنین از احمدبن حنبل ۲۰ـ طریق حدیث «من کنت مولاه فعلی مولاه» از ذهبی ۲۱ـ ترجمه امیرالمؤمنین من تاریخ ابن عساکر ۲۲ـ فرائدالسمطین ۲۳ـ عقدالدرر فی اخبارالمهدی المنتظر، از یوسف بن یحیی سلمی دمشقی ۲۴ـ فهرست شیخ طوسی ۲۵ـ مطلب السؤال علامه کتابشناس با توجه به اطلاعات همه جانبه‌ای که در این زمینه داشتند در موضوعات گوناگون کتابنامه‌هائی ترتیب داده‌اند بدین قرار: ۱ـ اهل البیت فی مکتبةالعربیه ۲ـ الغدیر فی التراث الاسلامی ۳ـ فهرست تصانیف الکراجی ۴ـ حیاةالشیخ المفید و مصنفاته ۵ـ فی رحاب نهج‌البلاغه ۶ـ مخطوطات اللغة العربیه ۷ـ مکتبة اعلامه حلّی ـ یادداشتها و انتخاب مصنفاته نسخ خطی به قلم مرحوم علامه آقا سید عزیز طباطبائی رحمةالله بدین قرار است :۱ـ نتایج الاشعار ۲ـ فهرست نسخه‌های منتخبه از کتابخانه‌های ترکیه ۳ـ فهرست نسخ خطی منتخب از نسخ خطی حجاز ۴ـ فهرست نسخ خطی از کتابخانه‌های تبریز ۵ـ قیدالاوابد وجمع الشوارد. سایر آثار : الحسین والسنّه ۲ـ المهدی فی

تاریخ وقف ۱۳۶۶ش.

۱۸۶. حجةالاسلام فضل‌الله محقق سمنانی، ۲۰ نسخه کتب خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۶ش.

۱۸۷. حجةالاسلام حاج شیخ محمدرضا اعدادی، ۱۱۱۳نسخه چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۷ش.

۱۸۸. سید علی موسوی گرمارودی، ۱۵۰۰ نسخه چاپی و ۲۹ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۷ش.

۱۸۹. ابراهیم دهقان[1]، ۱۵۹۶ نسخه کتاب چاپی و ۱ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۷ش.

۱۹۰. دکتر محمود فکور، ۱۷۵ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۸ش.

۱۹۱. منتجب‌الدین رحیمی[2]، ۲۱۹ نسخه کتاب چاپی که تعداد ۱۹ نسخهٔ آن

سنةالنبویه ۳ـ حیاة شیخ یوسف بحرانی ۴ـ شخصیت علمی و مشایخ شیخ طوسی. سرانجام در هفتم ماه رمضان‌المبارک سال ۱٤۱٦ق مطابق با هشتم بهمن ۱۳۷٤ش دار فانی را وداع گفت و در جوار مرقد مطهر حضرت معصومه علیهاالسلام در شهر مقدس قم در آرامگاه ابدی خود قرار گرفت. رحمةالله علیه رحمة واسعة «برگرفته از مقاله خزان در گلشن تحقیق از علی صدرائی خویی» مندرج درمجله میراث جاویدان شماره ۱۱ و ۱۳ سال سوم زمستان ۱۳۷٤.

۱. ابراهیم دهقان فرزند جلال در شهر اراک متولد شده است، وی از مورخان و نویسندگان پرکار وخوشنام معاصر بوده و در سال ۱۳٦۳ش درگذشته است. مجموعه‌یی از کتابخانه شخصی آن مرحوم که بالغ بر ۱۵۹٦کتاب چاپی و یک نسخه خطی بوده است توسط فرزندش آقای منوچهر دهقان در سال ۱۳٦۷ به کتابخانه آستان قدس رضوی وقف و تحویل گردیده است. از مهمترین آثار روانشاد ابراهیم دهگان : تاریخ اراک در ۲ جلد ۲ـ قرارداد رژی ۳ـ تاریخ ارمنستان ۴ـ نورمبین ۵ـ کارنامه اراک ٦ـ کیسه کرمه ۷ـ عباسنامه ۸ـ تاریخ صفویان ۹ـ ملخص تاریخ نو ۱۰ـ کرج نامه.

۲. آقای منتجب الدین رحیمی فرزند مرحوم شیخ عبدالحسین بالاخیابانی در سال ۱۲۹۰ش در مشهد متولد گردیده و سالها در خدمت فرهنگ خراسان دارای مشاغل مهمی بوده است. وی مدت ۱٦ سال ریاست کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر مشهد را برعهده داشته و در سال ۱۳٤۳ شمسی بازنشسته گردیده است. پدر آن مرحوم از علمای نامی خراسان و جد وی مرحوم حاج شیخ محمد رحیم بروجردی از علما و متولی باشی آستان قدس رضوی بوده است. مرحوم رحیمی در سن ۷۹ سالگی در سال ۱۳٦۹ش بدرود حیات گفته و در صحن آزادی به خاک سپرده شده است.

خطی است، تاریخ وقف ۱۳۶۸ش.

۱۹۲. شهید محمد جعفر بیننده[1]، ۴۱۶ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۸ش.

۱۹۳. علی امیرخیزی، ۱۳۶۹ نسخه کتاب چاپی که تعداد ۳ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۶۸ش.

۱۹۴. سید محمد حسن انصاری موحد، ۴۸۲ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۸ش.

۱۹۵. شیخ مسیح الله ترابی، ۲۲ نسخه کتاب چاپ سنگی و ۶ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۸ش.

۱۹۶. رضا آل رسول شمس‌آبادی، ۱۲۰۶ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۸ش.

۱۹۷. روح‌الایمان، ۲۹۵ نسخه کتاب چاپی و ۶ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۸ش.

۱۹۸. حاج شیخ غلامحسین حجتی نیشابوری، ۲۷۱ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۶۸ش.

۱۹۹. حاج میرزا ابوالحسن پیشنماز آملی، ۳۷۸ نسخه کتاب چاپی و ۴۸ نسخه کتب خطی، تاریخ وقف ۱۳۶۹ش.

۲۰۰. مرحوم حبیب‌الله ذوالقدر[2]، ۳۵۰۰ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف

---

۱. شهید محمد جعفر بیننده، متولد نجف که در پانزده سالگی به مشهد مهاجرت می‌نماید ضمن تحصیل و کسب معاش مبارزه خود را علیه حاکمیت طاغوت آغاز می‌کند. وی در سال ۱۳۴۷ ازدواج نموده و در عین حال مبارزه‌اش را علیه رژیم طاغوت همچنان ادامه می‌دهد. شهید بیننده در سال ۱۳۵۷ شغل ساعت سازی را رها کرده و به نیروهای مردمی می‌پیوندد و در ضمن مشارکت در تظاهرات بعد از پیروزی انقلاب اسلامی با خدمات اجتماعی در جنگ تحمیلی در جبهه‌های مختلف شرکت می‌کند. سرانجام در ۱۳۶۰/۱/۱۴ به شهادت می‌رسد.

۲. مرحوم حبیب‌الله ذوالقدر. متخلص به «تابناک» در سال ۱۲۸۹شمسی در اسطهبانات فارس به دنیا آمد وتحصیلات خود را در اصطهبانات و شیراز به پایان رسانده است. وی در

۱۳۶۸ش.

۲۰۱. مرحوم احمد رضا گنجی خیبری، ۷۹۸ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۰ش.

۲۰۲. آقای علی اکبر دولت آبادیان، ۱۱۹۸ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۰ش.

۲۰۳. مرحوم شیخ محمد تقی ادیب نیشابوری[1]، ۱۴۲ نسخه کتاب چاپی که تعداد ۱۱ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۷۰ش.

۲۰۴. مرحوم مجدالعلی مهرداد بوستان، ۳۱۲۱ نسخه کتاب چاپی که تعداد ۳۳ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۷۱ش.

۲۰۵. مرحوم حجةالاسلام حاج شیخ غلامرضا نمائی[2]، ۱۹ نسخه خطی،

کارهای دولتی سمت دبیری را در مدارس شیراز آغاز کرد و سپس به سازمان اوقاف منتقل و در همان سازمان بازنشسته گردید. مرحوم ذوالقدر دارای ذوق شعر وادب و مردی مبارز و آزادیخواه بود وعمر خود را به شرافت و پاکی گذراند و سرانجام در دیماه سال ۱۳۶۷ش بدرود حیات گفت.

۱. استاد محمد تقی ادیب نیشابوری ثانی فرزند میرزا اسدالله در سال ۱۳۱۵ق در خیرآباد نیشابور به دنیا آمده، ادیب تا ۱۸ سالگی نزد پدر به تحصیلات مقدماتی پرداخته، سپس راهی مشهد شد. در سال ۱۳۳۳ق در حوزه درس مرحوم میرزا عبدالجواد ادیب نیشابوری به تحصیل پرداخت و از استادانی دیگر بهره‌ها برد. وی در ادبیات عرب و فارسی، منطق، فلسفه، ریاضیات، اصول، فقه و رجال حدیث تبحر داشت. استاد حدود ۶۰ سال حوزه تدریس داشت و تا سه روز به فوتش درس می‌گفت. سرانجام در سن ۸۱ سالگی در روز ۲۰ ذیحجه ۱۳۹۶ق بدرود حیات گفت و در زاویه جنوب غربی صحن انقلاب به خاک سپرده شد.

۲. مرحوم حاج شیخ غلامرضا نمائی فرزند حاج شیخ علی در سال ۱۲۸۷ش در شهر طبس زاده شد، تحصیلات مقدماتی را در طبس گذرانده در ده سالگی پدر را از دست داد. در سال ۱۳۰۵ش برای ادامه تحصیل به مشهد رفت و علوم منقول و معقول و اخلاق را نزد بزرگانی از اساتید و علمای مشهد فراگرفت. در سال ۱۳۱۰ به زادگاه خود برگشت و به تدریس در حوزه علمیه و وعظ و تبلیغ دین پرداخت. در دفاع از حریم اسلام و مبارزه با خرافات دمی نیاسود. از راه تألیف کتابهایی نظیر «دعوت قرآن» و «دورنمائی از زندگی مصلح حقیقی جهان» و «آتش نیست کتاب است» و «تابشهای الهی» به مبارزه خود ادامه داد. در دههٔ ۱۳۲۰ش برای جلوگیری از انحراف نسل جوان به خدمت فرهنگ درآمد و با تشکیل جلسات هفتگی به زدودن شبهات عقیدتی از اندیشه جوانان پرداخت. در سال ۱۳۴۲ جو فشار استبداد

تاریخ وقف ۱۳۷۱ش.

۲۰۶. دکتر یوسف هنری، ۷ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۱ش.

۲۰۷. علی اصغر احمدی، ۲۶ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۱ش.

۲۰۸. رمضانعلی شاکری[1]، ۲۰۰۰ نسخه کتاب که تعداد ۳۰ نسخهٔ آن خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۰ش.

۲۰۹. سید عباس رفیع جاه[2]، ۱۷۵ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۱ش.

۲۱۰. حاج شیخ محمد جعفر شریعتی، ۸۴ نسخه کتاب چاپی که ۴ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۷۱ش.

۲۱۱. خانم بیگم عقیلی، ۱۸۳ نسخه کتاب چاپی که ۶۹ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۷۱ش.

۲۱۲. مرحوم حاج شیخ حسن علامی، ۱۴۴۴ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۱ش.

دولتی عرصه را بر وی تنگ کرد و به مشهد مهاجرت کرد و به طور مرتب درجلسات درس فقه و اصول آیت‌الله وحید خراسانی و آیت‌الله میلانی و پس از رحلت آیت‌الله میلانی جزو اصحاب استفتاء آیت‌الله سید عبدالله شیرازی شرکت می‌نمود. به علاوه امامت جماعت مسجدالنبی کوهسنگی را بر عهده گرفت و در همین سالها از فرهنگ بازنشسته شد. و سرانجام در یکی از روزهای پائیز سال ۱۳٦٦ بدرود حیات گفت، رحمةالله علیه رحمةواسعه.

۱. رمضانعلی شاکری متولد قوچان در سال ۱۳۰۳ شمسی فرزند مرحوم آقابابا در سن ۲۰ سالگی به مشهد مهاجرت کرد بعد از سی و پنج سال خدمت در فرهنگ و بازنشسته شدن، چهارده سال مسؤولیت کتابخانه مرکزی آستان قدس را داشته است و هم اکنون سرپرستی کتابخانه‌های وابسته آستان قدس رضوی را عهده‌دار است. وی کتابخانه شخصی حاصل عمر خود را که بالغ بر دو هزار نسخه کتب چاپی و خطی و مطبوعات و تعدادی فرامین واسناد تاریخی و یادداشتهای تحقیقاتی بوده است به موجب سند رسمی شماره ۹٦٦۹٦ - ۷۰/۹/۲۰ دفترخانه شماره ۱۹ مشهد وقف بر آستان قدس کرده است. از آثار و تألیفات وی در زمینه تاریخی و اجتماعی و کتابداری تعدادی تاکنون چاپ و انتشار یافته است.

۲. سید عباس رفیع جاه فرزند آیت‌الله حاج سید عزیزالله ابراهیمی متولد ۱۳۰٤ش در نجف اشرف پس از اتمام تحصیلات و اخذ لیسانس قضائی وارد خدمت قضائی در وزارت دادگستری شده، پس از گذراندن مراحل مختلف از دادیاری تا مدیریت کل کارگزینی در وزارت دادگستری در سال ۱۳۵۸ش به افتخار بازنشستگی نائل گردیده و هم اکنون در کسوت وکالت به خدمات قضائی خود ادامه می‌دهد.

۲۱۳. سید رضا رضوی زاده، ۲۱۴نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۲ش.

۲۱۴. حاج سید علی احمد سجادی، ۲۴۰نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۲ش.

۲۱۵. عبدالکریم اقدمی، ۱۱۱ نسخه کتاب چاپی که ۴ نسخه آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۷۲ش.

۲۱۶. مرحوم سید حسین حافظیان[1]، ۱۶۸ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۲ش.

۲۱۷. شهید حاج سید حسین معنوی، ۳۸۶ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۲ش.

۲۱۸. سید مجتبی احمدی، ۲۵۸ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۲ش.

۲۱۹. شیخ زوار علی سرخدار خادمی، ۱۶۳ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۲ش.

۲۲۰. احمد شیخ تبار بابلی، ۱۴۷ نسخه کتاب چاپی که تعداد ۲۲ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۷۲ش.

۲۲۱. مرحوم حسین احمد پورقمی، ۷۹۸ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۲ش.

۲۲۲. دکتر محمدباقر بهپور، ـ قرآن خطی شماره ۲۵۳۶، تاریخ وقف

---

۱. حاج سید حسین حافظیان در سال ۱۲۸٤ش در شهر مشهد تولد یافت و از سال ۱۳۰۱ وارد خدمت فرهنگ گردید و به تدریس علوم دینی و قرآن در مدارس ابتدایی و دبیرستانهای مشهد اشتغال پیدا کرد. وی علاوه بر تدریس در مدارس روزانه، شبها را در دارالحفاظ جامع گوهرشاد قاریان قرآن را به عنوان صدرالقراء آستان قدس رضوی سرپرستی می‌نمود. مرحوم حاج سید حسین حافظیان بعد از ۳۷ سال خدمت در فرهنگ خراسان به افتخار بازنشستگی نائل شد، بعد از بازنشستگی مدتی در دانشکده الهیات ومعارف اسلامی مشهد به تدریس تجوید و قرائت قرآن پرداخت و در مسابقات قرائت قرآن به عنوان مصحح قرائت حفاظ و داوری کردن از آن مرحوم دعوت به عمل می‌آمد. آن مرحوم پس از عمری خدمت به فرهنگ و علوم قرآنی سرانجام در بیستم آذرماه ۱۳۷۱ش در سن ۸۷ سالگی دار فانی را وداع گفت و در صحن آزادی در جوار حرم مطهر حضرت رضا علیه‌السلام به خاک سپرده شد. از نامبرده کتابی تحت عنوان «فروغ قرآن یا تجوید حافظیان» که تألیف یافته و در سال ۱۳٥٤ چاپ و منتشر شده به یادگار باقی مانده است.

۱۳۷۲ش.

۲۲۳. مرحوم حاج محمدحسن طوسی (توسط خانواده)، ۶۲ نسخه کتاب چاپی و ۱۱ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۳ش.

۲۲۴. حاج سید مجتبی عمادی استرآبادی (توسط خانواده)، ۹۳۷ نسخه کتاب چاپی و ۸ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۳ش.

۲۲۵. حاج سیفعلی امانی زنجانی، ۱۲۴۴ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۳ش.

۲۲۶. حاج شیخ حسین فلاحی مروستی (توسط خانواده)، ۱۳۲ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۳ش.

۲۲۷. مرحوم مهندس حاج ابوالفضل کریمی، ۱۰۳ نسخه کتاب چاپی (روسی)، تاریخ وقف ۱۳۷۳ش.

۲۲۸. حاج جعفر امین توماجی، ۱۹۹ نسخه کتاب چاپی(روسی)، تاریخ وقف ۱۳۷۳ش.

۲۲۹. استاد محمود فرشچیان، ۳ نسخه از آثار هنری نفیس به قلم خودشان، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۳۰. مرحوم سید ابوالحسن ملکی تهرانی (توسط خانواده‌شان)، ۳۳۱ نسخه کتاب چاپی و ۲۱ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۳۱. سید خلیل الله امام جمعه قدسی نیا، ۱۳ نسخه خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۳۲. خانم مهین رضائی، یک جلد قرآن نفیس، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۳۳. خانم خدیجه سلطان زند، یک جلد قرآن نفیس، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۳۴. حاج محمدرضا عتیقی مقدم، یک جلد قرآن نفیس، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۳۵. حاج محمود خیامی، یک جلد قرآن نفیس، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۳۶. محمد شریفی، ۳۳۰ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۳۷. حجةالاسلام محمد قنبری، ۵ نسخه کتاب خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۳۸. حجةالاسلام حاج شیخ علی فلسفی، ۹ نسخه قرآن خطی نفیس، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۳۹. احمد دولت آبادی، ۱۰ نسخه کتاب خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۴ش.

۲۴۰. مرحوم حاج شیخ ضیاءالدین امیر صدوقی همدانی، ۳۶۴ نسخه چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۵ش.

۲۴۱. آیت الله حاج سید محمد شیرازی، ۸ نسخه کتاب خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۵ش.

۲۴۲. خانم فخرالسادات میرمیران، یک نسخه قرآن خطی نفیس، تاریخ وقف ۱۳۷۵ش.

۲۴۳. خانم صدیقه راجی یزدی، یک نسخه قرآن بسیار نفیس، تاریخ وقف ۱۳۷۵ش.

۲۴۴. خانم ربابه حسینی و بتول زمانیان واسدالله زمانیان، ۳ نسخه کتاب خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۵ش.

۲۴۵. امیر عباس شیخ رضائی، ۴ نسخه کتاب خطی، تاریخ وقف ۱۳۷۵ش.

۲۴۶. خانواده آقای حسن جباری، ۱۷۱ نسخه کتاب چاپی، تاریخ وقف ۱۳۷۵ش.

۲۴۷. دکتر سید محمد تقی آیةاللهی[1] با دو برادر، ۱۰۵۲ نسخه کتاب که ۵۴۸ نسخهٔ آن خطی و عکسی است، تاریخ وقف ۱۳۷۵ش.

---

۱. آقای دکتر سید محمد تقی آیةاللهی فرزند آیت‌الله حاج سید محمدباقر آیةاللهی(عالم) در سال ۱۳۳۱شمسی در شیراز متولد گردیده تحصیلات مقدماتی و متوسطه خود را تا فوق لیسانس و دکترا در شیراز انجام داده و دورهٔ دکترای رشته آمار و ریاضی ونیز فوق دکترای رشته اپیدمولوژی پزشکی را در دانشگاههای آمریکا و آلمان و انگلستان گذرانده و به ایران مراجعت کرده است. در ایران با داشتن سابقه دبیری در دبیرستانها عضویت علمی و استاد گروه آمار زیستی دانشگاه علوم پزشکی شیراز و نیوکاسل انگلستان را نیز داشته است. آقای دکتر سید محمد تقی آیةاللهی بیش از هفتاد اثر علمی و تألیفات و ترجمه و خلاصه مقالات تهیه شده به قلم خود را به زبانهای فارسی، عربی و انگلیسی در داخل و خارج از کشور منتشر کرده است. و به علاوه عضویت علمی و پژوهشی ایرانی و بین‌المللی و کسب افتخارات علمی برای جمهوری اسلامی ایران در سطح جهانی را نیز داشته است.

۲۴۸. مرحوم آیةالله فخرالمحققین شیرازی توسط همسر آن مرحوم خانم حیدرزادگان، ۱۳۳۴ نسخه کتاب که ۵۳ نسخهٔ آن خطی است، تاریخ وقف ۱۳۷۵ش.

حُسن خِتام

حضرت آیةالله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران و ولیّ امر مسلمین جهان دامت برکاته، تعداد ۲۳۹۳ نسخه کتاب خطی و ۴۴ نسخه کتاب چاپی و ۱۱ نسخه کتاب چاپ سنگی و ۵۰ نسخه کتاب عکسی به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی وقف و مرحمت فرموده‌اند.

از کتابهای وقفی معظم‌له از جمله ۱۵۰۰ نسخه کتب خطی کتابخانه مرحوم، حاج سید مصطفی صفائی خوانساری[1] است که به دستور مقام معظم رهبری خریداری و به کتابخانه آستان قدس رضوی اهداء گردیده است. فهرست کتب خریداری مذکور اخیراً چاپ و انتشار یافته است.

عنایت مقام معظم رهبری در غنای کتابخانه آستان قدس رضوی، این مجموعه عظیم فرهنگی اسلامی همواره مورد نظر معظم‌له بوده و همچنان ادامه دارد.

بنا به توصیهٔ مقام معظم رهبری حضرت حجةالاسلام والمسلمین محمدی گلپایگانی ریاست محترم دفتر مقام معظم رهبری تعداد ۹۲ نسخه کتاب خطی و ۵۹۵ نسخه کتب چاپ سنگی والد معظم‌شان آیةالله حاج میرزا ابوالقاسم

---

۱. آیت‌الله حاج سید مصطفی خوانساری فرزند آیت‌الله آقا سید احمد صفائی خوانساری در سال ۱۳۲۱ قمری در خوانسار تولد یافته و در سال ۱۳۴۰ قمری یعنی سال تأسیس حوزهٔ علمیه قم به این شهر مشرف شده و نزد اساتید حوزه به تحصیلات خود ادامه داده است. آیات عظام حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی و آقا سید ابوالحسن اصفهانی و ... رحمةالله علیهم اجتهاد او را تصدیق کرده‌اند. از ۲۶ نفر از علمای بزرگ عصر اجازه روائی داشته است. وی دارای تألیفات متعددی است. از آثار ایشان کتاب الجواهر المودعه در کتابخانهٔ خریداریِ مذکور موجود است. آن مرحوم در سال ۱۴۱۳هـ‌ق دار فانی را وداع گفته و در حرم حضرت معصومه علیهاالسلام به خاک سپرده شده است.

محمدی گلپایگانی[1] را به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی اهدا فرمودند.

---

۱. مرحوم آیةالله حاج میرزا ابوالقاسم محمدی فرزند مرحوم آیةالله حاج میرزا محمد مهدی محمدی در سال ۱۳۲۵ق در روستای اسفرنجان گلپایگان دیده به جهان گشود. در نوجوانی ابتدا به حوزه علمیه اصفهان وارد شد و پس از چند سال اقامت واستفاده از اساتید برجسته ازجمله مرحوم آیةالله حاج آقا رحیم ارباب عازم نجف اشرف شد و در سالهای توقف در نجف از محضر آیةالله حاج آقا ضیاء عراقی و آیةالله‌العظمی آقا سید ابوالحسن اصفهانی به اخذ اجتهاد نائل و به ایران مراجعت کرد و بعد از فوت والد بزرگوارش امر ارشاد وهدایت مردم منطقه گلپایگان با وی بود و سالها از روستا به شهر می‌آمد واقامه نماز جمعه می‌نمود از جمله خدمات آن مرحوم مرمّت مسجد جامع شهر است. این مسجد قدمت هزار ساله دارد واز بناهای مهم تاریخی و اسلامی شهر گلپایگان می‌باشد. از وقایع مهم زندگی آن مرحوم اعزام وی به امر آیةالله العظمی بروجردی به عنوان اولین نماینده مذهب تشیّع به آلمان بوده است. ازکمالات منحصر به فرد ایشان در آن زمان آشنائی وی با زبان انگلیسی بود. معظم له در مدت کوتاه توقفش در آلمان زمینه ساز اعزام نماینده بعدی مرحوم آیةالله‌العظمی بروجردی شد که نهایتاً موجب ساختمان مسجد عظیم هامبورگ درکنار دریاچه الستر گردید. در مراجعت به ایران تا پایان عمر به امر ارشاد و رسیدگی به امور دینی مردم اشتغال داشت. سرانجام در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۹۹ق دعوت حق را لبیک گفت و در گورستان شیخان قم به خاک سپرده شد. از آن مرحوم تفسیری ناقص و مخطوط از قرآن بجا مانده است کتابخانه آن مرحوم که دارای کتب خطی و چاپی ارزشمند و برخی بسیار نفیس و تعدادی منحصر به فرد بود به توصیه مقام معظم رهبری به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی واگذار گردید. عاش سعیداً و مات سعیداً.

واقفین عمده کتابخانه به آستان قدس رضوی

۱. کتابخانه جامع گوهرشاد ـ مشهد

کتابخانه جامع گوهرشاد در سال ۱۳۳۲ هجری شمسی با همّت واقف اولیهٔ کتابها، شادروان حاج سید سعید طباطبائی اصفهانی مقیم مشهد که خود از شیفتگان کتاب بوده است در یکی از اتاقهای فوقانی مسجد جامع گوهرشاد تأسیس و گشایش یافت. این کتابخانه ابتدا با چهار هزار نسخه کتب خطی و چاپی که همه به نام واقف و ورثهٔ آن مرحوم مهر شده است، آغاز به کار کرد. در ادامه کار با همّت افراد خیّر و نیکوکار از طریق وقف و اهدای کتاب، شمار کتابها رو به فزونی نهاد و به علت تخریب و بازسازی فلکه حضرتی و نیز توسعه کتابخانه، در سال ۱۳۶۸ش کتابخانه به ساختمان جدید واقع در بست شیخ بهائی متصل به صحن جمهوری اسلامی(که به دستور مقام منیع تولیت آستان قدس رضوی با مساحتی بالغ بر ۸۰۰ متر مربع مجهز به تجهیزات لازم به سبک معماری سنّتی ساخته شده است) منتقل گردید. کتابخانه جامع گوهرشاد از آغاز سال ۱۳۶۹ش با کسب موافقت مقام معظم رهبری انقلاب اسلامی، مدیریت مسجد جامع گوهرشاد و مؤسسات وابسته از جمله کتابخانه جامع گوهرشاد از سازمان اوقاف و امور خیریه مشهد به آستان قدس رضوی محول شد و تولیت عظمای آستان قدس رضوی مقرر فرمودند کتابخانه جامع گوهرشاد به عنوان کتابخانه وابسته به آستان قدس رضوی تجهیز و اداره شود.

۲. کتابخانه و موزه ملی ملک ـ تهران

حاج حسین آقا ملک فرزند مرحوم حاج محمد کاظم ملک‌التجار، متولد مشهد در سال ۱۲۵۰ش، کتابخانه و موزه ملی ملک را که با بذل مال فراوان و

صرف عمر طولانی سالها در تهران دائر بوده است، در سال ۱۳۱۶ شمسی با رقبات عظیمی از املاک ومستغلاتِ خود به شرح وقفنامه شماره ۷۹۷۶ - ۱۳۱۶/۸/۶ ثبت و اصل وقفنامه کتابخانه و موزه به شماره ۸۷۱۰ دفتر اسناد رسمی شماره ۷۷ حوزه تهران که در ردیف سایر وقفنامه‌های آستانه مقدسه رضویه در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی مضبوط است، وقف آستان قدس کرده و از سال ۱۳۵۱ شمسی (زمان فوت واقف) در اختیار آستان قدس رضوی قرار داده است. کتابخانه و موزه زیر نظر مقام منیع تولیت عظمای آستان قدس رضوی و به مدیریت هیأت عامله و ناظر استصوابی موقوفات ملک به عنوان شعبه کتابخانه مبارک آستانه رضویه، در تهران مورد استفاده عامه مردم و محققین قرار گرفته است.

کتابخانه و موزه ملک با داشتن مجموعه‌های نفیس خطی و چاپی و اشیای عتیقه گرانبها از جمله مسکوکات زرین وسیمین منحصر به فرد قدیمی متعلق به قبل و بعد از اسلام و نیز مجموعه ای از بهترین تمبرهای نادر جهان و فرشها و تابلوهایی از مرحوم کمال‌الملک و نقاشان معروف جهان گنجینهٔ پرارزشی است که در ایران بی نظیر و در خارج از ایران از شهرت خاصی برخوردار است. شادروان حاج حسین آقا ملک واقف کتابخانه و موزه ملی ملک در سال ۱۳۵۱ شمسی (در سن صد و یکسالگی) درگذشته و جنازه وی به مشهد حمل و در غرفه شرقی دارالحفاظ حرم مطهر رضوی به خاک سپرده شده است.

۳. کتابخانه وزیری - یزد

حجةالاسلام حاج سیدعلی محمد وزیری فرزند حاج سید مهدی در سال ۱۳۱۲ق در یزد متولد گردیده است، وی که از علمای نامی و وارسته و روشن ضمیر یزد بوده است، ششدانگ زمین پلاک ۲۹۵۱ واقع در بخش ۳ یزد قرب مسجد جامع، ملکی متصرفی خود را (که در روی آن دو تن از تجار محترم یزدی ساختمان مجلل و آبرومندی احداث کرده‌اند) با کلیه کتابهای شخصی که در زمان تحویل بالغ بر ۲۱۲۶۷ نسخه چاپی و خطی و تعداد قابل توجهی مرقّعات و طومار و صداقنامه و مطبوعات است با تمام تجهیزات، کلاً در سال ۱۳۴۸ش

وقف بر آستان ملائک پاسبان حضرت علی بن موسی‌الرضا علیه‌السلام کرده و با شرایطی به عنوان شعبه‌یی از کتابخانه مقدسه رضویه مورد استفاده عموم در شهر یزد قرار داده است. وقفنامه کتابخانه تحت شماره ۴۷۱۴۳ ـ ۱۳۴۸/۴/۱۲ دفتر اسناد رسمی شماره ۵ یزد در مخزن کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی در ردیف سایر وقفنامه ضبط گردیده است. حجةالاسلام حاج سید علی محمد وزیری در اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۶ش بدرود حیات گفته و جنازه وی در صحن حیاط کتابخانه جنب مسجد جامع یزد به خاک سپرده شده است.

۴. کتابخانه مروج ـ یزد

بانی و واقف آن آقای حاج علی اصغر مروج یزدی فرزند محمد در ۲۳ بهمن ۱۳۴۸ش تمامی ششدانگ از خانه پلاک ۱۹۰ و متعلقات آن واقع در پشت میدان امیرچخماق یزد را با کلیه کتابهای موجود در قرائتخانه اعم از خطی و چاپی به انضمام حق الامتیاز آب و برق وقف بر آستان مبارک حضرت علی بن موسی‌الرضا علیه‌السلام کرده است که در شهر یزد مورد استفاده عموم قرار گیرد، امر تولیت این موقوفه در هر عصر و زمان با تولیت عظمای آستان قدس رضوی مفوض است. اصل وقفنامه به شماره ۳۷۶۶ ـ ۱۳۴۸/۱۱/۲۳ دفترخانه رسمی شماره ۳ حوزه ثبت یزد، تنظیم و در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی مضبوط می‌باشد.

۵. کتابخانه هرندی ـ کرمان

واقف این کتابخانه آقای حاج شیخ ابوالقاسم هرندی فرزند آقا میرزا آقا که از معاریف کرمان بوده است، در ششم اردیبهشت ماه ۱۳۴۹ش مطابق با نوزدهم ماه صفر ۱۳۹۰ق کتابخانه شخصی خود را به انضمام ششدانگ خانه پلاک شماره ۴۶۳ واقع در بخش دوی کرمان که مشتمل بر عمارت فوقانی و تحتانی می‌باشد وقف بر آستان قدس رضوی کرده با این تصریح که مطالعه برای عموم مردم از هر ملت و مذهب در شهر کرمان که بخواهند مطالعه کنند مجاز باشد، مشروط به آن که مزاحمتی از سوی آنها به سایرین فراهم نشود. اصل وقفنامه به شماره ۲۲۳۴۳ ـ ۱۳۴۹/۲/۶ صادره از دفترخانه رسمی شماره ۲۷ کرمان، در

کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی مضبوط است. مرحوم شیخ ابوالقاسم هرندی در آذرماه سال ۱۳۵۷ش در کرمان فوت نموده و جنازه آن مرحوم در سرسرای ساختمان کتابخانه هرندی کرمان به خاک سپرده شده است.

۶. کتابخانه مرتضوی ـ رفسنجان

واقف ساختمان این کتابخانه آقای حاج سید یحیی مرتضوی فرزند مرحوم حاج سید عبدالرحیم متولد سال ۱۲۹۶ش در رفسنجان است که در تاریخ ۱۳۶۴/۱۰/۵ش همگی و تمامی یک سهم مشاع از پانزده سهم ششدانگ زمین پلاک شماره ۲۱ فرعی از ۱۸۱۹ اصلی واقع در علی آباد اربابی رفسنجان بخش ۹ کرمان واقع در نبش خیابان امیرکبیر و بلوار طالقانی دارای ۲۹۵ متر مربع مساحت در سه طبقه ساختمان را وقف بر امام همام حضرت علی‌بن موسی‌الرضا علیه آلاف التحیة‌والثناء کرده است که برای استفاده کتابخانه و موزه و امور فرهنگی آستان قدس رضوی مورد بهره‌برداری قرار گیرد، امر تولیت این موقوفه در هر عصر و زمان مفوض است بر تولیت عظمای آستان قدس رضوی و نظارت هفت نفر ناظر که در شهر رفسنجان مورد استفاده عموم مردم قرار گیرد. اصل وقف نامه به شماره ۲۵۷۸۴ ـ ۶۴/۱۰/۵ صادره از دفتر اسناد رسمی شماره ۲۱ کرمان در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی مضبوط است.

شادروان حاج سید یحیی مرتضوی واقف ساختمان کتابخانه در دهم بهمن ماه سال ۱۳۶۸ش بدرود حیات گفته و جنازه وی در مدخل ساختمان کتابخانه مرتضوی رفسنجان به خاک سپرده شده است.

۷. کتابخانه آیت‌الله حاج شیخ محمد بروجردی ـ بروجرد

واقف ساختمان کتابخانه، آیت‌الله حاج آقا محمد بروجردی فرزند مرحوم آخوند ملاعبدالله بروجردی اعلی الله مقامه، ششدانگ چهار باب عمارت پلاکهای شماره ۱۳۶۹ و ۱۳۶۷ و ۱۳۶۶و یک و دو فرعی از ۱۳۶۹ اصلی واقع در بخش ۲ بروجرد راکه در هم ادغام وتبدیل به ساختمان سه طبقه و یک باب منزل متصل به آن نموده است باکلیه لوازم وانشعاب آب و برق وتلفن به انضمام قریب یکهزار نسخه کتاب و قرآن که برخی از آنها خطی ملکی واقف بوده و

بعض اشیای عتیقه، به موجب سند شاره ۵۶۱۱۳ ـ ۶۸/۲/۲۱ دفتر اسناد رسمی شماره ۷ بروجرد، در سال ۱۳۶۸ش وقف بر آستان مقدس حضرت رضا علیه‌السلام کرده است که در شهر بروجرد به عنوان کتابخانه و موزه مورد استفاده مردم قرار گیرد. تولیت کتابخانه در هر عصر و زمان به تولیت محترم آستان قدس رضوی تفویض و امر نظارت با خود واقف و پنج نفر از معاریف و معتمدین شهر به عنوان هیأت نظار تعیین گردیده است. ساختمان کتابخانه پس از اتمام، تحویل آستان قدس رضوی شد و آستان قدس، پس از صرف هزینه‌هایی جهت خرید کتاب و تجهیزات لازم در سال ۱۳۷۱ش رسماً افتتاح کرد، اکنون کتابخانه به عنوان شعبهٔ کتابخانه آستان قدس رضوی مورد استفاده و بهره برداری مردم بروجرد قرار گرفته است.

مآخذ

۱. آینده (مجله) شماره ۱ ـ ٦ سال ۱۸

۲. اترکنامه، تاریخ جامع قوچان از : ر.ع. شاکری، مشهد ـ ۱۳٦٥.

۳. تاریخ بیهقی تالیف ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی. تهران ـ ۱۳۲٤ص ۵۳۹.

٤. تاریخچه کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر مشهد. از : شاکری. مشهد ـ ۱۳۵۵. ص۲۲.

۵. تذکره جغرافیای تاریخی ایران بارتولد روسی ـ ترجمه حمزه سردادور.

٦. چهره‌های درخشان پزشکی مشهد ـ علیرضا ورزنده

۷. دائرةالمعارف فارسی ـ جلد اول. تهران ـ ۱۳٤٥.

۸. مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد شماره ٤ سال ١٤

۹. شجرهٔ مبارکه یا برگی از تاریخ خوزستان ـ سید محمد جزائری

۱۰. شرح حال رجال ایران در دورهٔ قاجار ـ مهدی بامداد

۱۱. شمس‌الشموس و انیس النفوس. علی اکبر کاویانیان. مشهد ـ ۱۳٥٤.

۱۲. فرهنگ معین جلد اول ، تهران. چاپ چهارم. ۱۳٦۰.

۱۳. فهرست کتب خطی کتابخانه آستان قدس رضوی. ج ٤ ـ مهدی ولائی

١٤. گنج هزار ساله، کتابخانه مرکزی آستان قدس قبل و بعد از انقلاب ـ شاکری ـ مشهد ـ ۱۳٦۷.

۱۵. مؤلفین کتب چاپی فارسی و عربی ج ۳ ـ خان بابامشار.

١٦. نامه آستان قدس (مجله) شماره ٦ سال ۱۳٤۰ مشهد.۱

۱۷. نشر دانش (مجله) شماره ٤ ـ سال دهم

۱۸. وقفنامه ربع رشیدی. رشیدالدین فضل‌الله همدانی. تهران ـ چاپ عکسی ص ١٦.

۱۹. یادداشتهای اسدالله علم

۲۰. تعدادی از دستنویسهای واقفین وخانواده واقفین

۲۱. گنجینه دانشمندان، شریف رازی، ج ۷ ص ۱۵۲

۲۲. مرآت الاحوال خطی تألیف حاج شیخ عباسقلی شریف رازی تاریخ تحریر ۱۳٤۱

۲۳. سخنوران نامی معاصر جلد ۲.

تصاویر برخی از وقفنامه‌ها

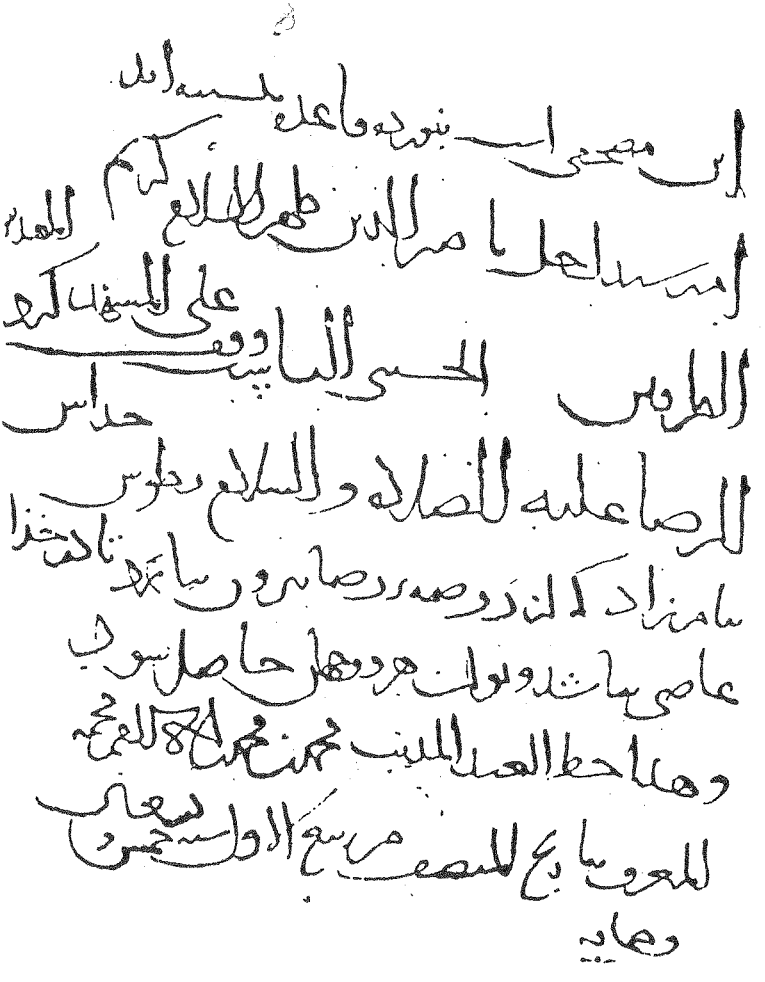

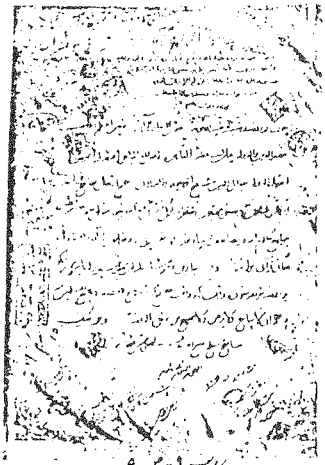

ردیف ۹ - ص ۵

وقفنامهٔ مسطور در پشت یک مجلد از تفسیر ابوالفتوح رازی

سال ۸۶۱ هجری

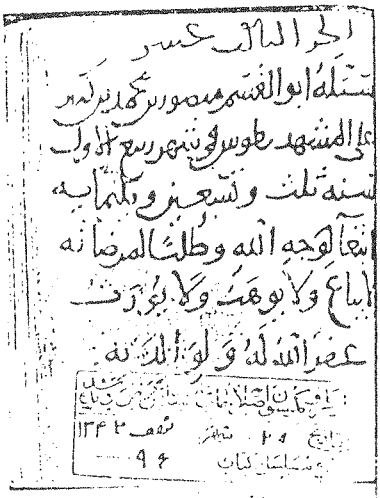

ردیف ۲ - ص ۵

وقف شود و بسبیل تحبیس وقفه و بسبیله
کتبه ابو البرکات علی مشهد الامام
ابی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام
ابتغاء لمرضاة الله عز و جل طلبا لثوابه
و بیده محمد ابو علی بن رسول بحران
بون بیده ... من الفقه و التجوید
و ذلک فی شهر رمضان ... اربعمائة

توشیح روی حاشیه

بر مشهد مقدس رضوی علیه السلام
الله تعالی علی ساکنه من دولت
بنی شاطان محمود و دوام اختلها
تقبل الله منا

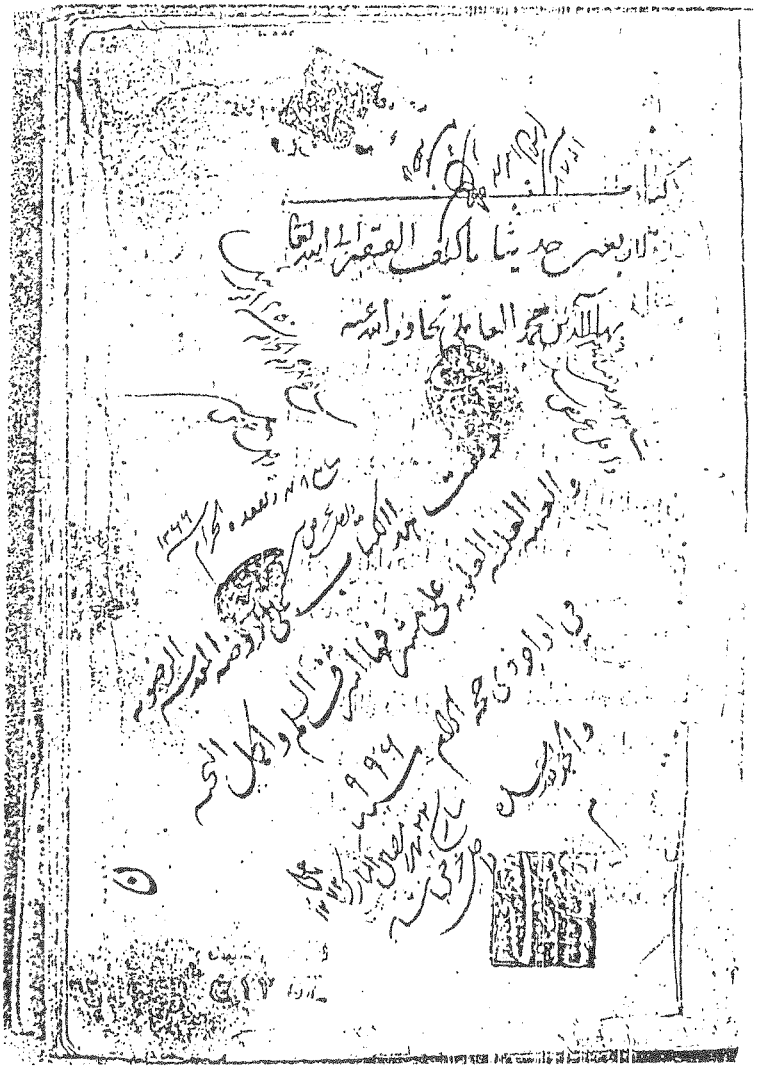

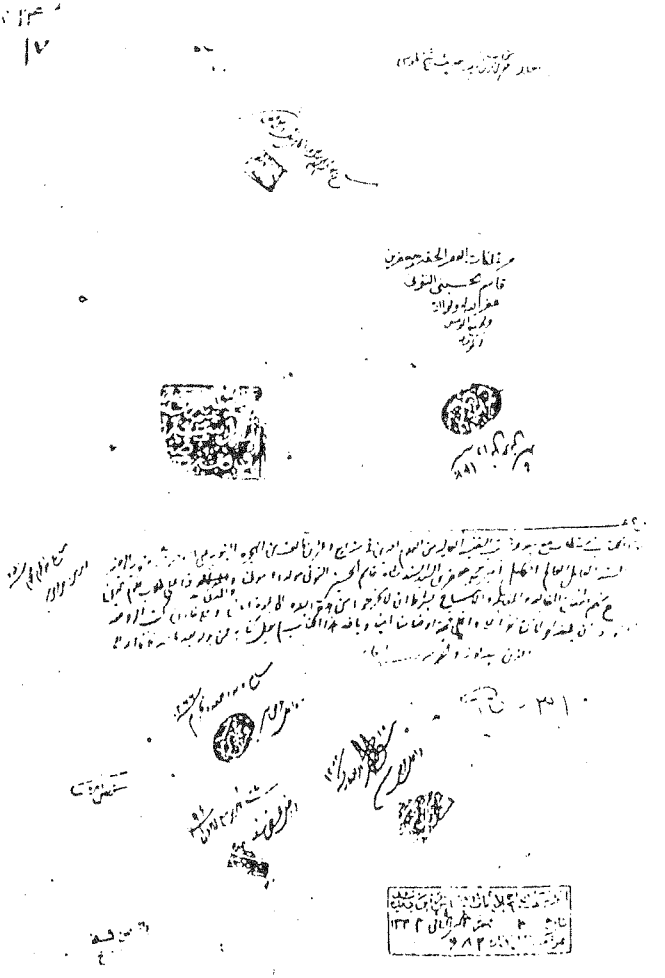

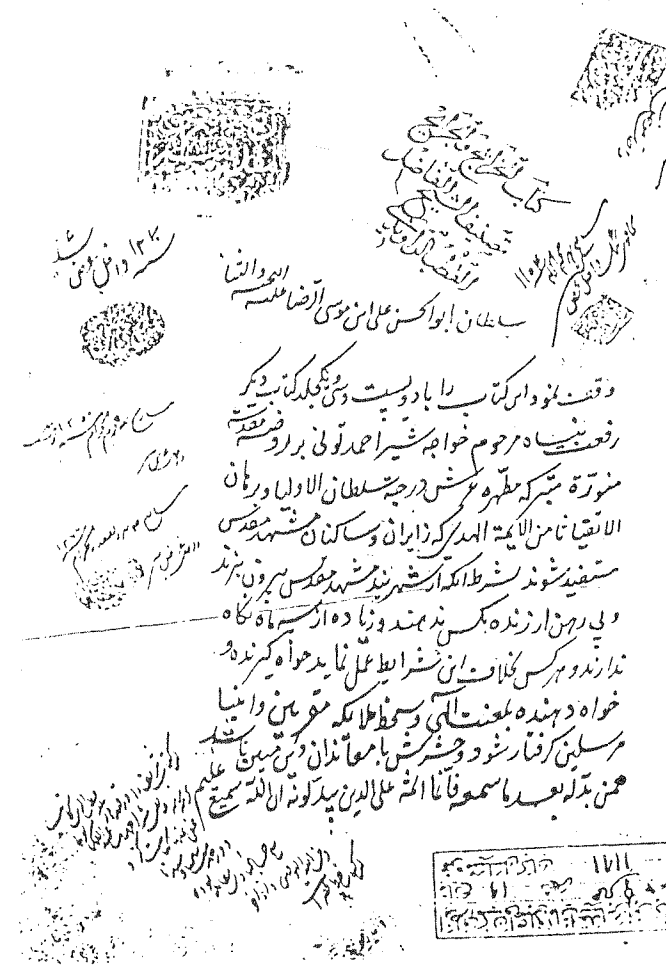

سلطان ابوالحسن علی ابن موسی الرضا علیه السلام والثنا

وقف نمود این کتاب را با دویست و سی و یک جلد کتاب دیگر
رفعت پناه مرحوم خواجه شیر احمد تونی بر روضه مقدسه
منوره متبرکه مطهره عرش درجه سلطان الاولیا و برهان
الاتقیا ثامن الائمة الهدی که زایران و ساکنان مشهد مقدس
مستفید شوند بشرط آنکه از شهر بند مشهد مقدس بیرون نبرند
و بی رهن از زنده بکس ندهند و زیاده از سه ماه نگاه
ندارند و هر کس بخلاف این شرایط عمل نماید خواه گیرنده و
خواه دهنده بلعنت الهی و سخط ملائکه مقربین و انبیا
مرسلین گرفتار شود و حشرش با معاندان دین مبین باشد
همن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم

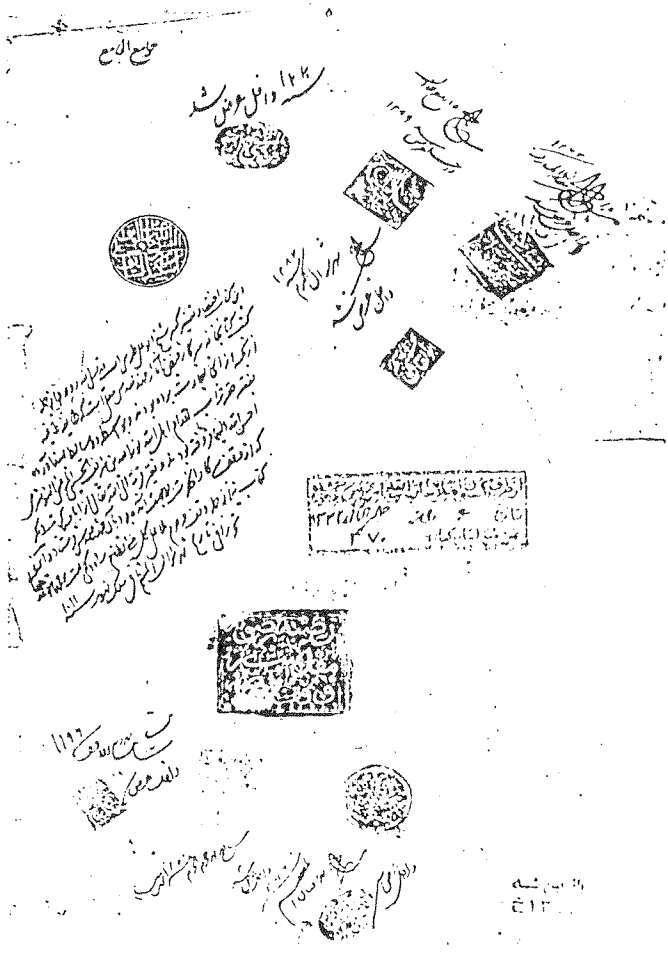

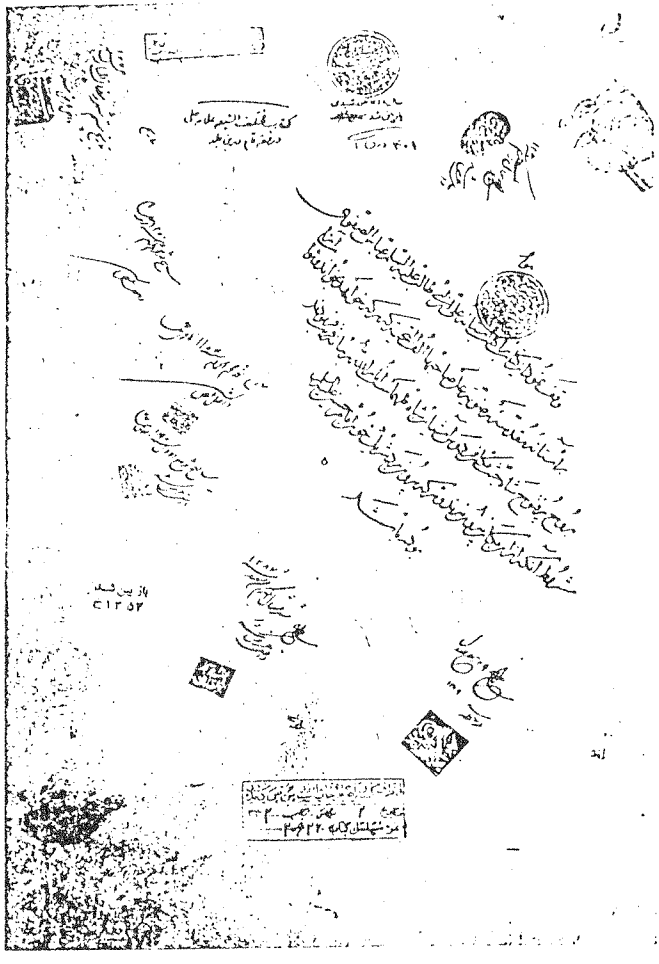

هذا الجزء من المصحف المجيد الذي هو بشريف خط سيد الاوصياء وحجة الله على جميع اهل
الارض والسماء نفس الرسول ونفيع البتول وابي السبطين وامام الثقلين المخصوص باختصاص اباء وليكم الله المعز باعزاز
من لثت مولاه فعلي مولاه مسلم من الرحمن نحو جنابه فان سلاحي لا يلوم بابه وقف على الروضة المنورة المقدسة
الرضوية على ساكنها الف الف صلوة وسلام وتحية والواقف هو السلطان الاعظم سيد سلاطين العرب والعجم صاحب
السلطنة الكبرى والحشم الباهر العلوي المفخر محمد الحرم المقدس الرضوي شاه عباس الحسيني الموسوي الصفوي خلد الله ملكه
واجرى في بحار النصر والتأييد فلكه وكان ذلك في شهر رجب المعظم من شهور سنة الف وثلاثين من الهجرة النبوية

هذا ما نزل به الامام
الهمام السيد الرضا الرضوي
بهاء الدين محمد العاملي

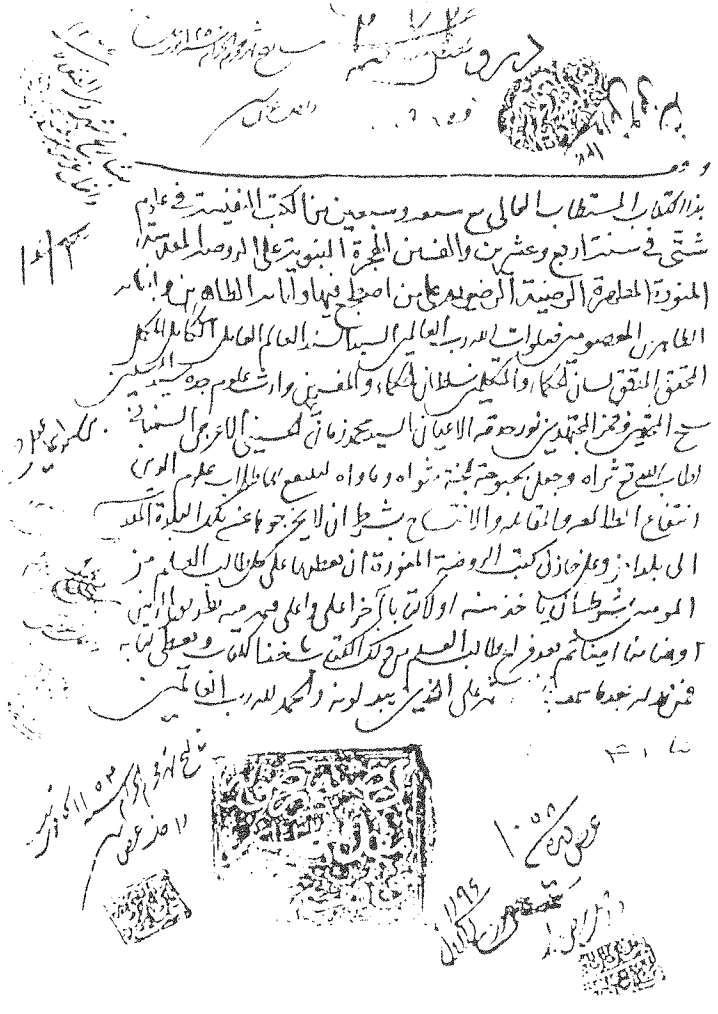

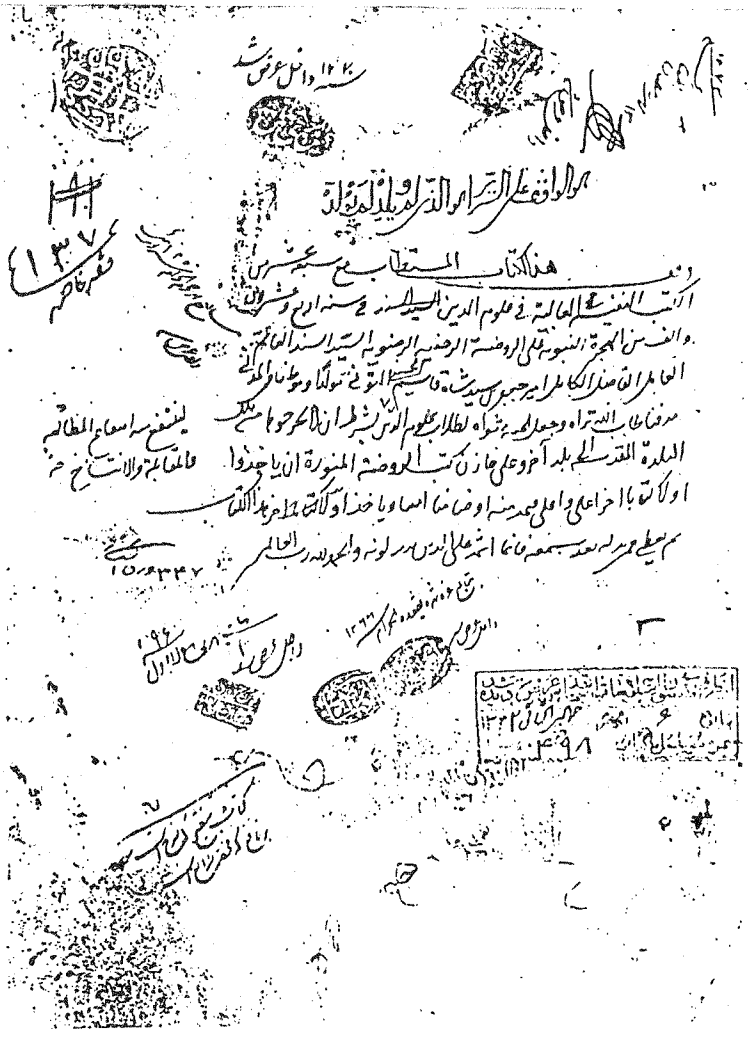

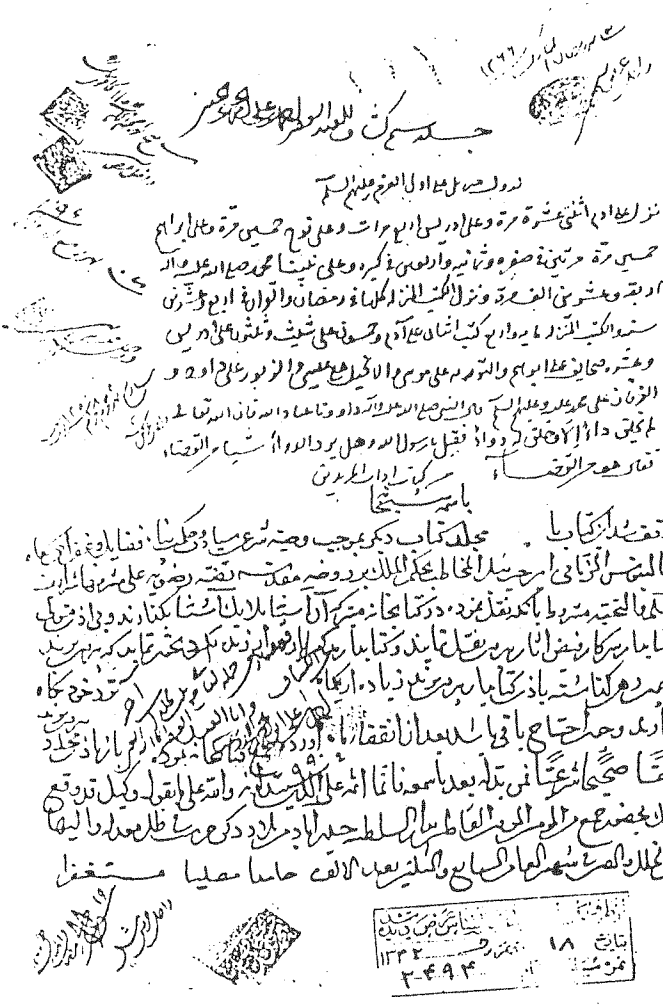

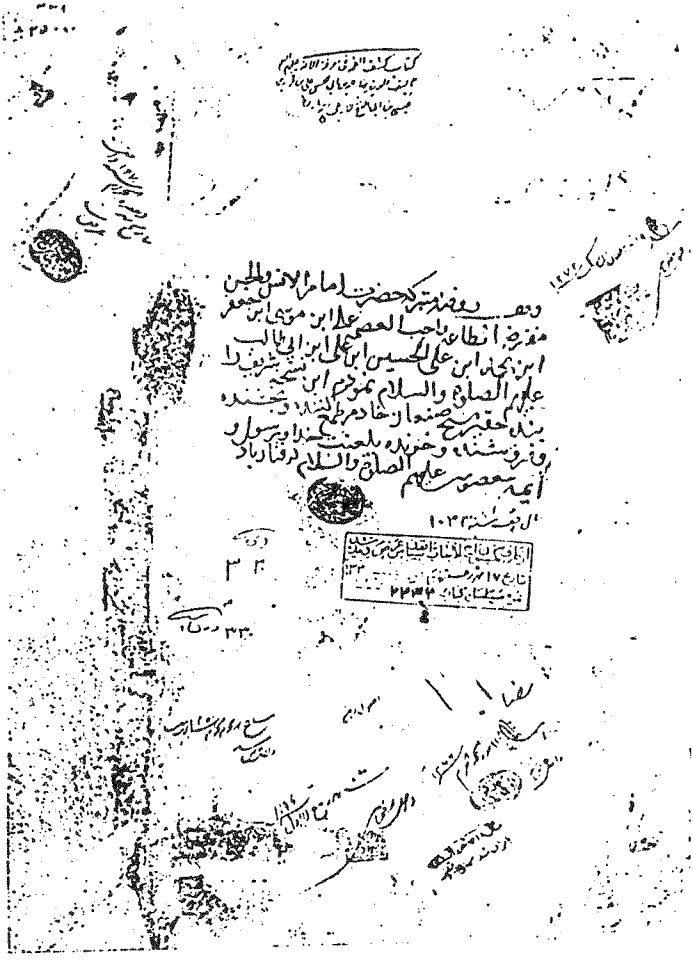

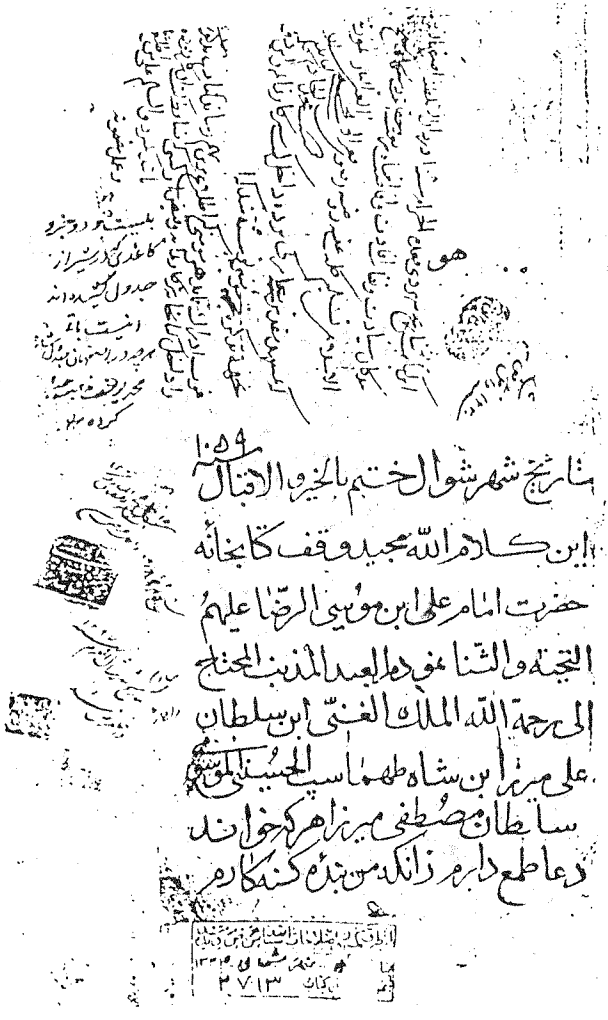

هو

تاریخ شهر شوال ختم بالخیر و الاقبال ۱۰۵۹

این کلام الله مجید وقف کتابخانه

حضرت امام علی ابن موسی الرضا علیهم

التحیة و الثنا نمود العبد المذنب المحتاج

الی رحمة الله الملک الغنی ابن سلطان

علی میرزا ابن شاه طهماسپ الحسینی الموسوی

سلطان مصطفی میرزا هر که خواند

دعا طمع دارم زانکه من بنده گنهکارم

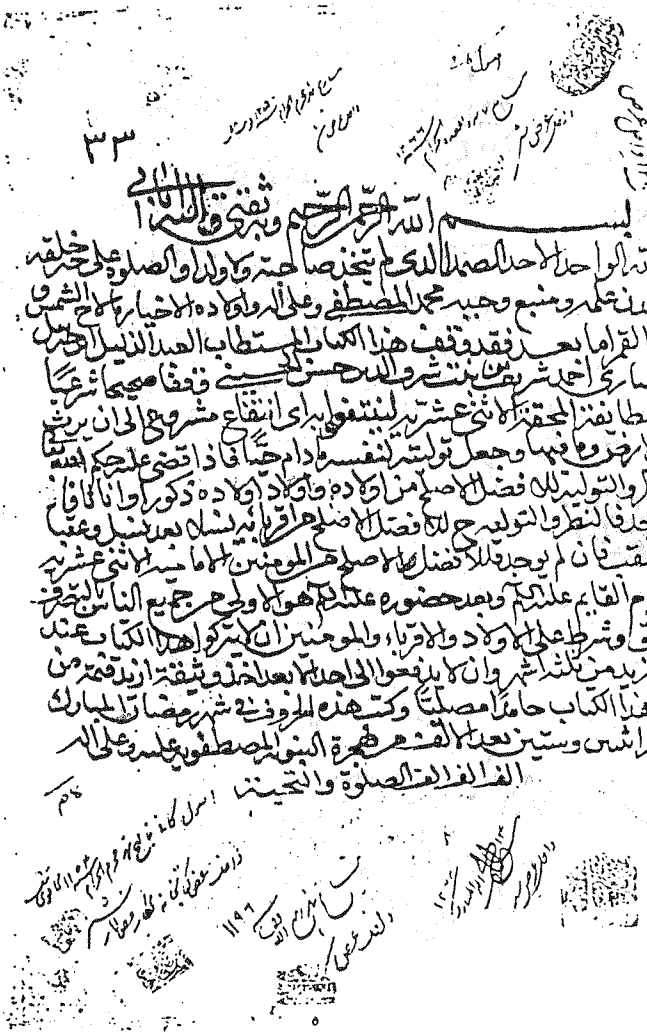

۳۳

بسم الله الرحمن الرحیم وبه ثقتی وانه الهادی

الحمد لله الواحد الاحد الصمد الذی لم یتخذ صاحبة ولا ولدا والصلوة علی خیر خلقه
ومعدن علمه ومنبع وحیه محمد المصطفی وعلی آله واولاده الاخیار الاخیار الشموس
اضاءة القمر اما بعد فقد وقف هذا الکتاب المستطاب العبد الذلیل الاوحد
الانصاری احمد شریف بن بنت شریف والد حسن کسینی وقفا صحیحا شرعیا
علی الطایفة المحقة الاثنی عشریة لینتفعوا به ای انتفاع مشروع الی ان یرث
الله الارض وما فیها وجعل تولیته لنفسه دام حیا فاذا قضی علی حکم الله تعالی
فالنظر والتولیة لله فضل الاصلح من اولاده واولاد اولاده ذکورا واناثا فان
لم یوجد فالنظر والتولیة حق لله فضل الاصلح من اقربائه نسلا بعد نسل وعقبا
بعد عقب فان لم یوجد فللافضل الاصلح من المومنین الامامیة الاثنی عشریة
الی قیام القایم علیه السلام وبعد حضوره علیه السلام هو الاولی من جمیع الناس بالتصرف
واحق وشرط علی الاولاد والاقرباء والمومنین ان لا یبیعوا هذا الکتاب عند
احد ازید من ثلثة اشهر وان لا یدفعوا الی احد الا بعد اخذ وثیقة ازید قیمة من
قیمة هذا الکتاب حامدا مصلیا وکتب هذه الحروف فی شهر رمضان المبارک
سنة اثنی وستین بعد الالف من هجرة النبوة المصطفوی علیه وعلی آله
الف الف الصلوة والتحیة

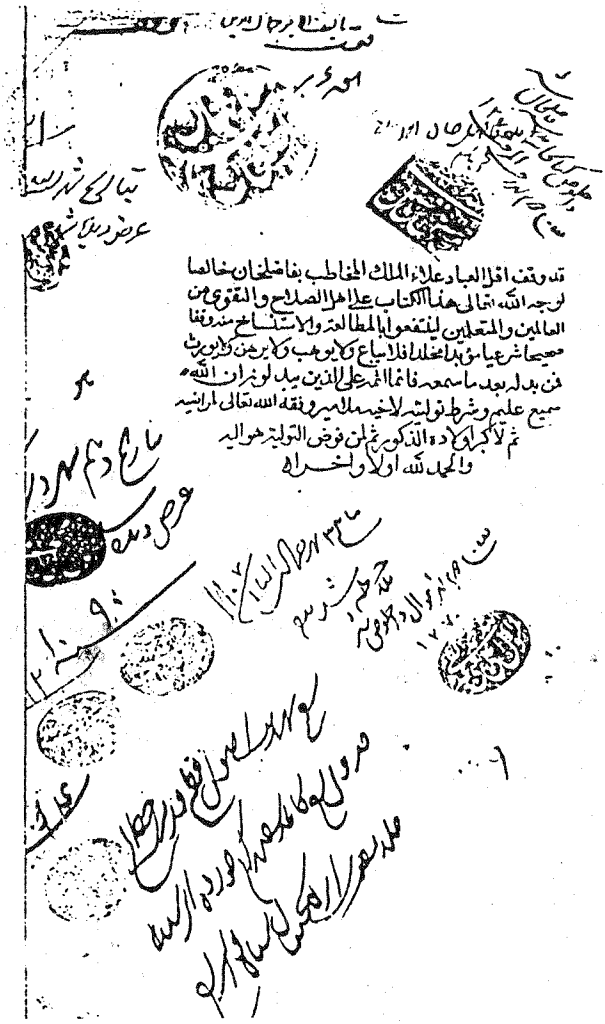

قد وقف اقل العباد علاء الملك المخاطب بفاضلخان خالصا
لوجه الله تعالى هذا الكتاب على اهل الصلاح والتقوى من
العالمين والمتعلمين لينتفعوا بالمطالعة والاستفاده منه وقفا
صحيحا شرعيا مؤبدا مخلدا فلا يباع ولا يوهب ولا يرهن ولا يورث
فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله
سميع عليم وشرط توليته لاخيه الامير وفقه الله تعالى لرضاه
ثم لاكبر اولاده الذكور ثم لمن فوض التولية هو اليه
والحمد لله اولا وآخرا

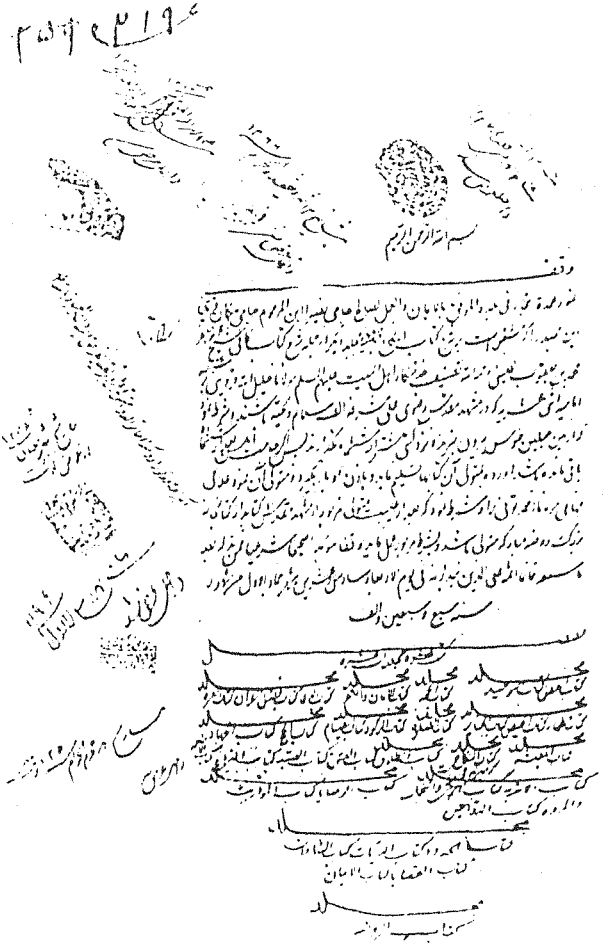

کتاب بحار جلد نهم تاریخ بحار المؤمنین و فضائله

بسم الله الرحمن الرحیم

لقد وقعت هذا المجلد وسائر علی کافة المؤمنین علی ان لا یخرج من المشهد المقدس المطهر الرضوی صلوات الله علی مشرفه
و ناحیه عن امکان الانتفاع به فیها وقفا بتاتا لا یباع ولا یوهب ولا یجری الی ان یرث الله الارض و من علیها
وجعلت النظارة متولی الاوقاف الحضرة المقدسة عموما ان امکن تقرره فیه و ان فلکل من
سکن هذا المشهد الشریف او فیه من علماء الفرقة الناجیة الاثنی عشریة و کتب مؤلفه المحقق
محمد باقر بن محمد تقی عفی الله عنه جرایها فی شهر جمادی الاولی من شهور سنة الف و مائتین و اربعین الالف
الهجریة و الحمد لله اولا و آخرا و صلی الله علی سید المرسلین محمد و آله الطاهرین

تاریخ ... شهر جمادی الثانی ۱۳۴۲
نمره مسلسل کتاب ... ۱۳۸۴

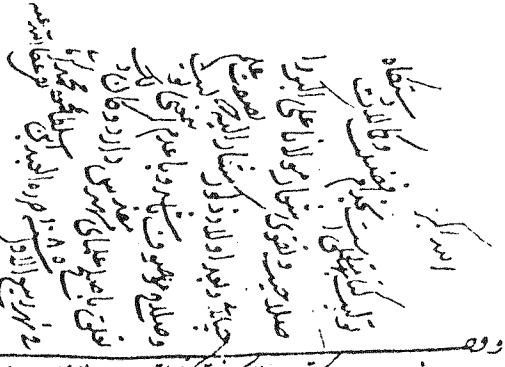

وقف

این جلد از جمله چهل جلد کتابیست که فقیر کثیر التقصیر محمد تقی ابن مرحوم سلطان محمد گرمانی وقف نمود
تا مستفیض شوند طلبه علوم بنسخه بمطالعه و مقابله و نسخه برداشتن بشرط آنکه از حصار بلده مشهد
مقدس بیرون نبرند و بعنوان ملکیت تصرف ننمایند و بیع و شرا واقع نسازند و از آب آتش و
سیاه کردن خط محافظت نمایند و بیشتر از مدت شش ماه نگاه بدارند و بر ناظر و متولیست که
بدهد این کتاب را بهر طالب علمی از مؤمنین بشرط آنکه اخذ کند از و اهل کتاب اعلا و اقلا قیمت
بطریق رهن با ضامن معتبر این پس از فارغ شدن طالب علم از آن کتاب یا منقضی شدن مدت
شش ماه اخذ نماید کتاب را و بدهد کتابش را فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه فعلیه
لعنة الله والملائکة والناس اجمعین ولا یقبل الله منه صلوة ولا صوما ولا حجا ولا یرزقه شفاعة النبی والائمه
علیهم السلام فی یوم القیام

بسم الله الرحمن الرحیم

هذا الکتاب المرسوم بلوامع انوار فی
شرح عیون الاخبار للعالم العامل الی الله العلی عبد الله الموسوی الحسینی
الحائری عفی الله تعالی عن جرائمه وقفته علی الروضة المطهرة الرضویة روضة
مولانا الامام ابی الحسن علی بن موسی الرضا علیه وعلی آبائه وصلی الصلوات واکمل
التحیات وارسلهم داری الماوسة عن حمدان رزقنی الله تعالی القرب من روضة
المنوره فی عامی هذا وفی کل عام وجعلت التولیة للاجل الصالح التقی الورع الشیخ
مصطفی الخوزی الساکن فی ذلک المحل الاقدس ان لم یحضر هذا العام فی ذلک المکان فان لم یحضر
هو التولیة بعده فان لم یحضر هذا العام فی ذلک المکان الانور فالتولیة
الی احسن الاعلم الافضل الاورع العلامة الحبر المولی عبد الرحیم الجامی
ابقاه الله تعالی ثم بختان هو له الله تعالی للتولیة ولا یخرج من
ذلک البلد الانور الی غیره ولا یمنع عن الطالب العلم الا کان
ان یرزق موافق دعوه داع فی تلک الروضة المقدسة ولیست
هذه الکلمات سلک الجاهل العاصی مولاه الکریم داعی سوال
مرغاب بعد الماء والالف الهجری فی محروسه بشهر شوال ترقیمه
مصلیا علی رسوله واهل بیته الطاهرین

انا شاه سلطان حسین بهادر خان

بسم الله الرحمن الرحیم

کتابخانهٔ آستان قدس

وقفه حسینی

الحمد لله الواقف علی الضمائر والعالم بالسرائر والصلوة علی خیر الانبیاء والمرسلین محمد وعترته الاکرمین
وبعد فرض از تحریر این کلمات وانموذج الدلالات آنست که نواب کامیاب فلک رکاب افضل سلاطین عالم وادل خواقین آدم
شفیع نجوم طیبه امیر مرفوع دوده علیه علویه مهر سپهر جلالت نونهال بوستان طاف مرفوع دین مبین شیعهٔ المرسلین
مشید قواعد مذهب احمد طاهرین سایه مرحمت آفریدگار علی سلاطین روزگار دست گیر از دست فیکلان
نیاخسروان جهان اعنی السلطان الاعظم الافخم مولی موالی العرب والعجم ناشر بساط الامن والامان معدن الفضل والاحسان
السلطان بن السلطان الجاثان بن الخاقان لازالت الطناب دولته باوتاد الخلود ممدودة وارکان سریر سلطنته بالعز
والجلال مشدودة وقف نمود وحبس نمود این کتابها را بر کافهٔ شیعیان وعامهٔ مؤمنان که مطالعه و خواندن
واستنساخ از آن متمتع گردند واز اعطل نگذارند و در هر شش ماه یکبار قرعت از نایب اعلیحضرت متولی نمایند و تولیت آنرا
تفویض فرمودند بذات قدسی صفات متع الله المؤمنین بطول بقائه الی یوم القیام وبعد از آن بهر که از این سلسله رسد
سریر سلطنت و ملک و نام مهام امت بوده باشد و وظیفه متولی آنست که تسلیم نماید آنرا بهر که از ارباب سلطان والا شان
عصر منصب کتابداری سرافراز باشد و وظیفه او آنکه این کتابها را با سایر کتب که وقف نموده اند در موقع خمس بعد نموده و سر
جدا بر آن نگاه دارد و بسایر کتب کتابخانه رفعه مخلوط نگرداند و هر کرا استیلای بیکی از این کتب بوده باشد از طلب نماید
وبعد از نحو زمرکب از منتسبان انوار صلاح و فضیلت که از مصباح جهان فروغ عنایت یافته بنور فرقت غرض مطالب
مستیر و مستنیر میباشد بعدل و انصاف رسانند و بعد از صدور آن از آن جناب سلیمان مآب قبض معتبر بمهر معتبر آن اصل عمر گرفته باو تسلیم نمایند
و اگر آن شخص ایاده داشته باشد که آن کتاب را ببلد دیگر نقل نماید بدون اذن مجدد از اعلیحضرت متولی نقل نماید و بعد از فراغ
حاجت باید که بنایب متولی رد نماید و حبس نکند و علی جمیع ذلک الشروط المرعیة جرت الصیغة الشرعیة علی ان الابتاع
والاشتری ولا یوهب ولا یورث ولا یرهن ولا یخرج من حیز الوقف فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه
وکتب الراجی لدوام الدولة القاهرة البهیة الحسینیة محمد باقر بن محمد تقی عفی الله عنهما فی شهر ربیع الاول سنة ۱۱۱۱ [illegible]

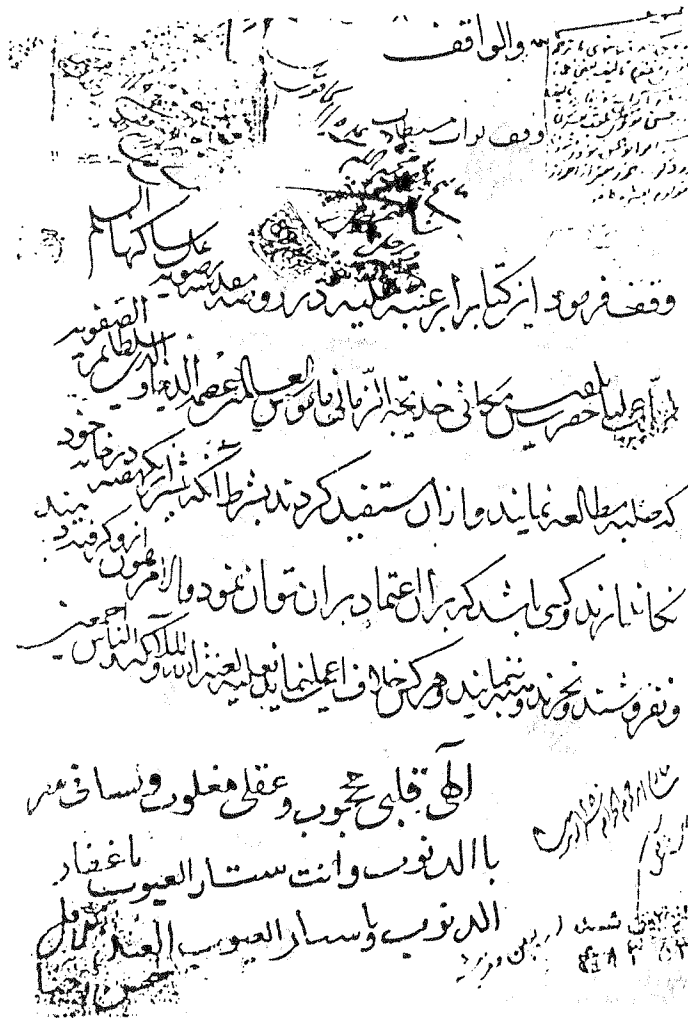

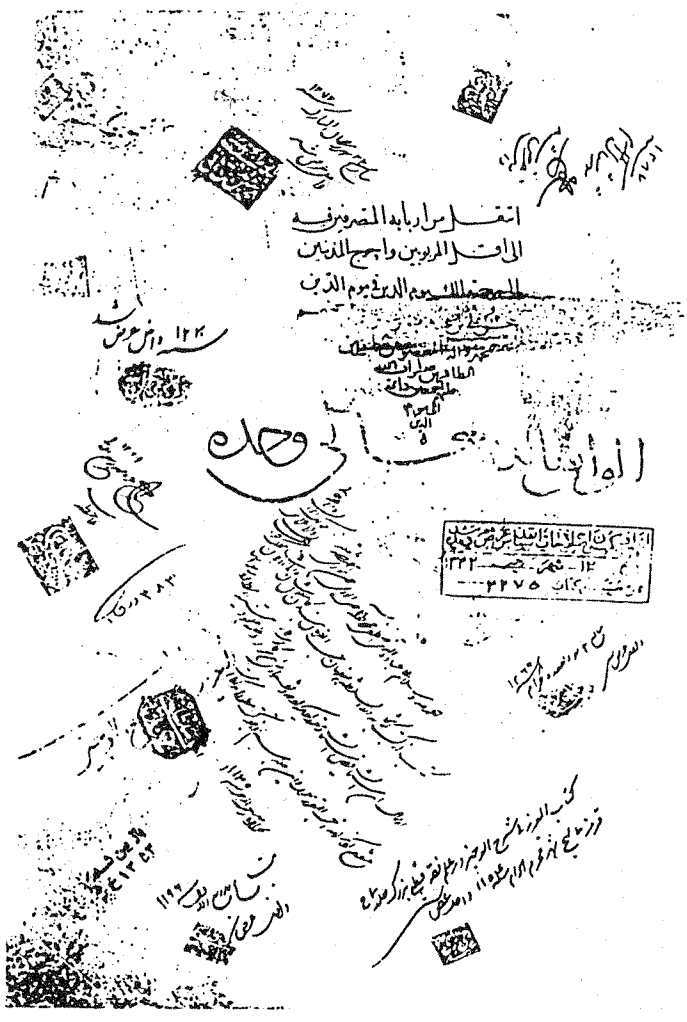

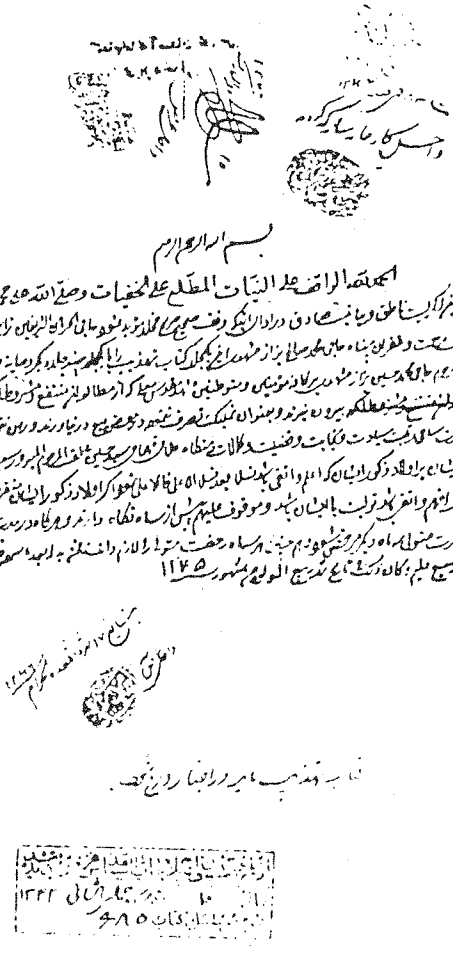

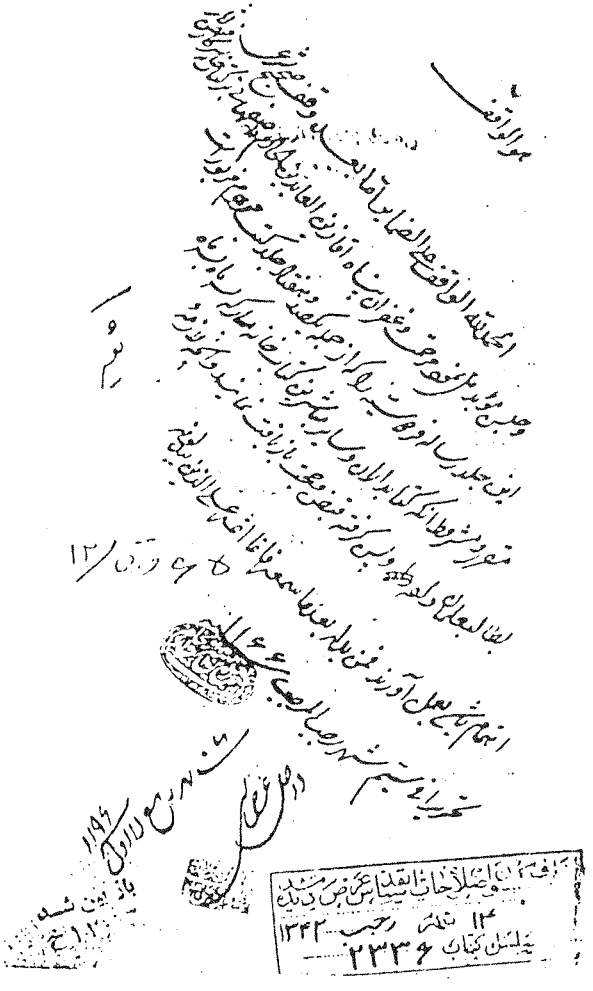

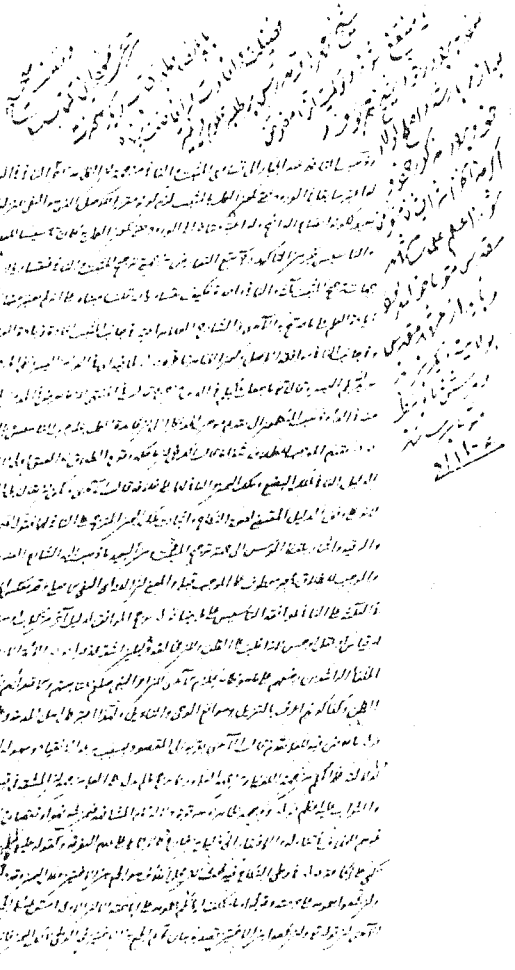

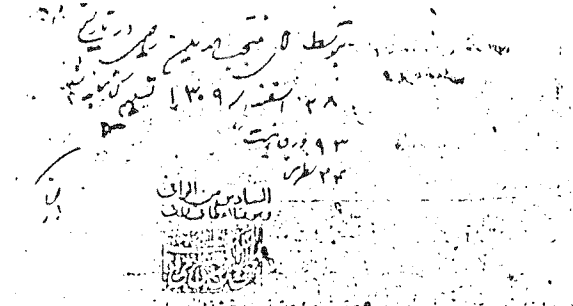

وقف نمود و بنفس مخلد نمود و جناب معلی القاب سلاله السادات النجباء العظام الکرام میرزا محمد علی الرضوی
برکاته شیعیان اثنا عشریه که متشیع شوند و مطالعه نمایند و بهره مند گردند و تولیت این کتابرا
با اولاد ذکور که وقف نمود با کبر اولاد ذکور و مفوض گردانید و اگر خدانخواسته اولاد منقرض شوند
با اولاد اولاد نسلا بعد نسل و اگر خدانخواسته بالمره منقرض شوند با صلح و اعلم فقهای اثنا عشریه
ایضا الله تعالی و شرفا نمود که واقف خود اختیار اخراج از ارض داشته باشد و غیر از وقف
هرگاه بردن برد ملعون است وقف فقهای شیعه اثنا عشریه لا یباع و لا یوهب و لا یورث
فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه و کان ذلک بتاریخ سنه ۱۲۰۲

واز این شیخ
۱۳۵۳ ج

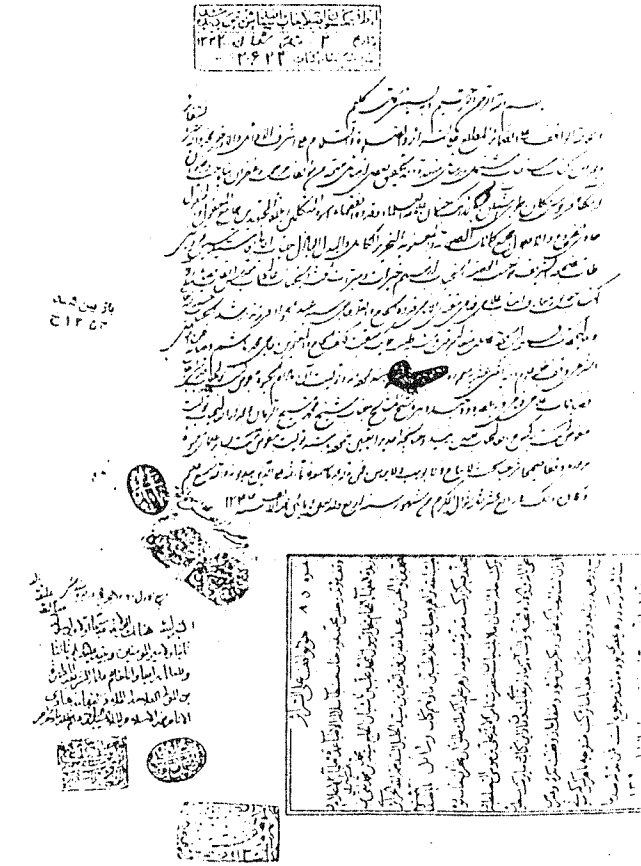

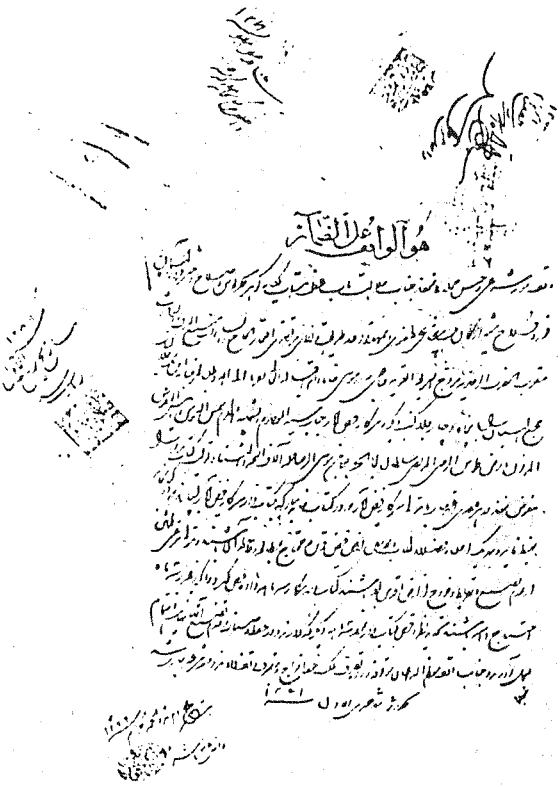

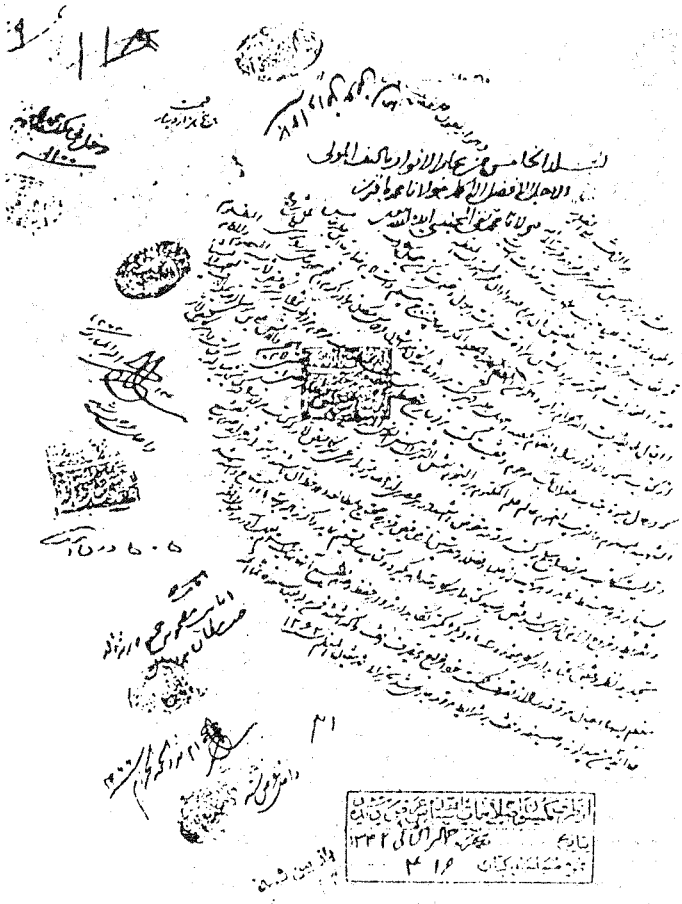

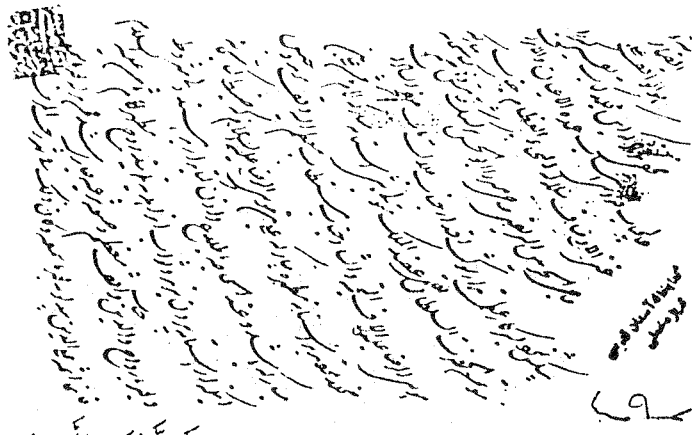

بسم الله الرحمن الرحیم

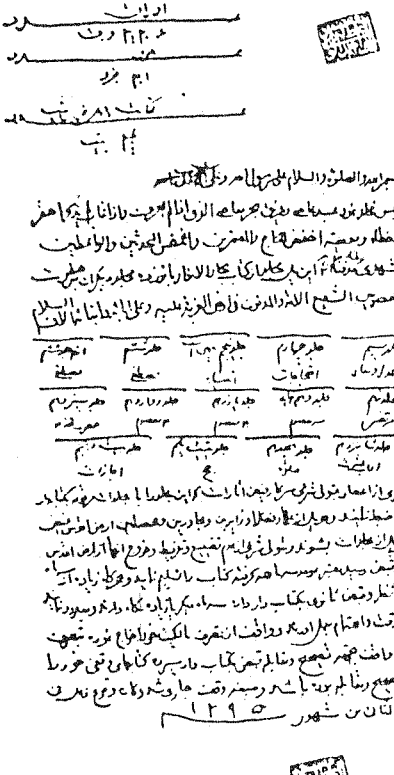

نمره ۵۲۱ هو الواقف علی السرائر

وقف مؤبد وحبس مخلد نمود جناب مستطاب ساداته الاطیاب عمدة العلماء الاعلام وزبدة
الفقهاء الفخام نجل الرسول المجد علی بن آقا الحاج سید محمد بن محمد تقی بن محمد
بن ابو الحسن بن عبد الله بن نور الدین بن سید الجلیل السید نعمة الله الجزائری
طیب الله ثراهم وجعل اعلا علیین ماوهم کتاب حصر الحصن الحصین ۵۳۰ باپانصد و بیست
مجلد دیگر از کتب متفرقه معلومه از هر علم را که ملت طلق از عفران مآب بوده
بر کتابخانه آستان ملائک پاسبان حضرت ثامن الائمه علی بن موسی الرضا علیه
علی آبائه و اولاده التحیة والثناء که عاد ام بقائک و رق از این کتاب و سایر کتب
مسطوره از آن آستانه مبارکه بجای دیگر نقل نشود و منفک از وقفیت نگردد
بمعرض بیع و رهن در نیاید و تولیت کتاب هذا با سائر کتب مشرحه با هر کس که متولی
آستانه مبارکه در هر عصری بوده باشد مرجوع است فمن بدله بعد ما سمعه
فانما اثمه علی الذین یبدلونه فی شهر رمضان المبارک سنه ۱۳۰۹

از طرف مکتبة اصلاحات اقدامات سیاسی مشهد
بتاریخ ۲۱ شهر مهرماه ۱۳۴۲
نمره مسلسل کتاب ۲۱۴

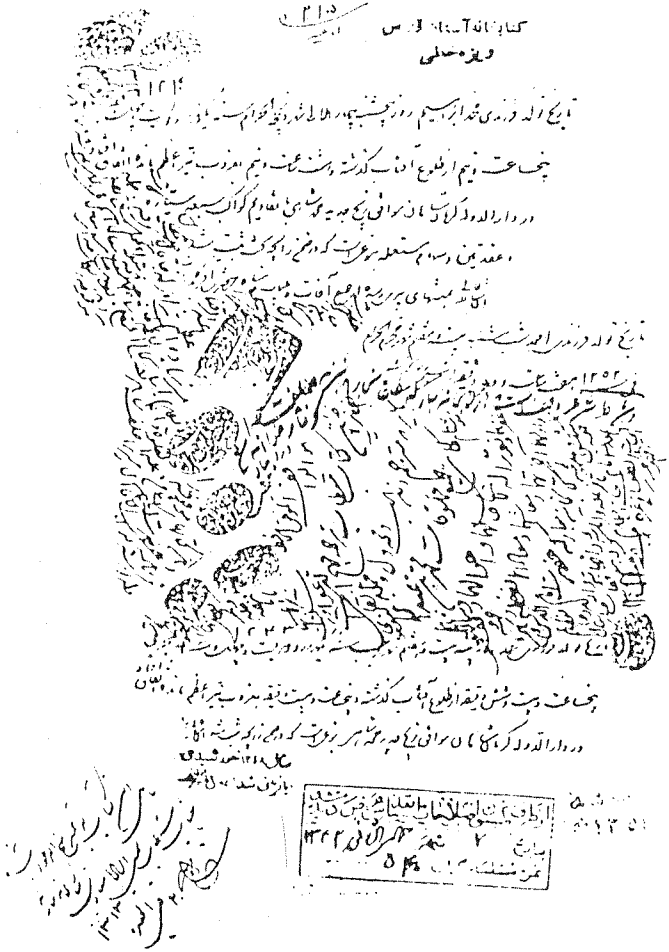

کتاب کشف الاغطیه بسم الله الرحمن الرحیم

ای نوشته مصحف حضرت ترحیه ، ای نقطه اول کتاب محبت خورشید ، افلاک در فرمان حضرت
از رحمت اتیت قرآن مجید ، حضرت و نظارت ربیع ایمان ایشان
محامد و آثار واجب الوجود فی لیس الجود است که ظل مهر ولایت رسول متوسل و اهل بیت متوسل
در بستان جان شیعیان عرض و حدائق روح و روان محبان بیخود کشته و در حدائق
اقبال ایشان را ابیاری جهت و اشتغال بانوار معدلت و مودت ذوی القربی و اثار محبت
ان الابرار لفی نعیم که در آمده و بهر ای نعمه یدعون الی النار و انب و خول
حاشان الفجار لفی جحیم که رسته منتج الا الی و منتج ربوبیت نعیم و تقدیم ایزد
طوبی و حسن مآب حوض کوثر که مرحمت فرموده و فرمان جنان و مالک نیز در اقلیم
او نوشته و در روز حرا الجیم یا نار حدی هذا فاتر من اعدائی و ذری دلک فانی
من المبانی ، بل جواب الرسم التعال ، اظ شاکنا الیه الله و در اسح نه در فرمان
باز بین قسمه
۱۳۰۷ ق

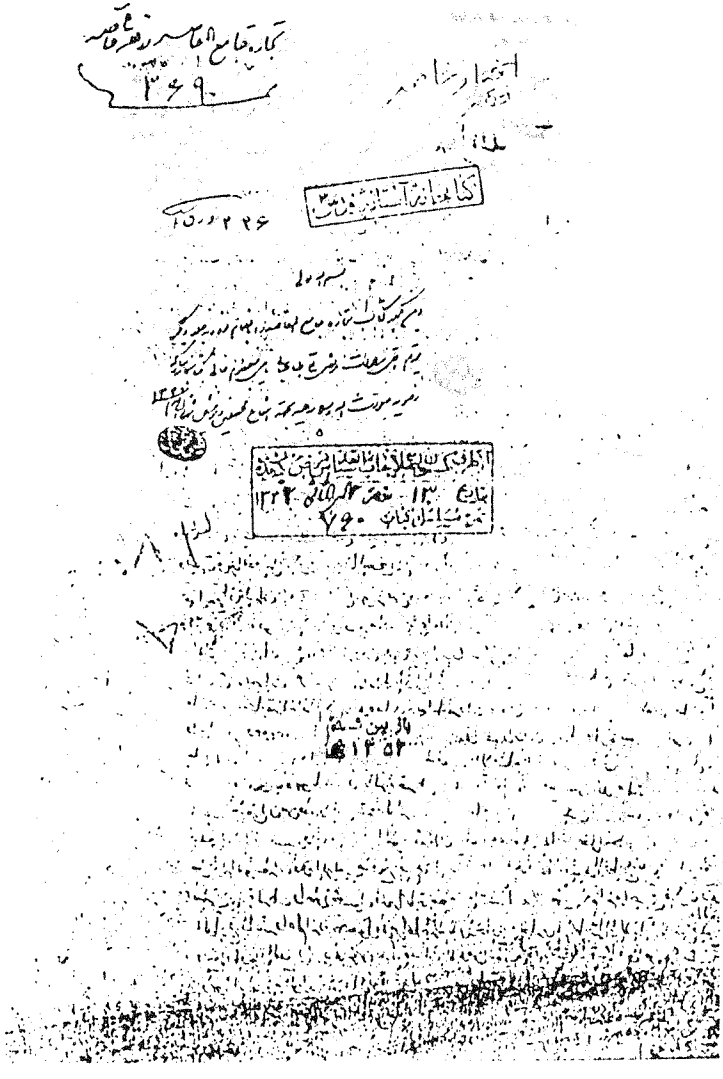

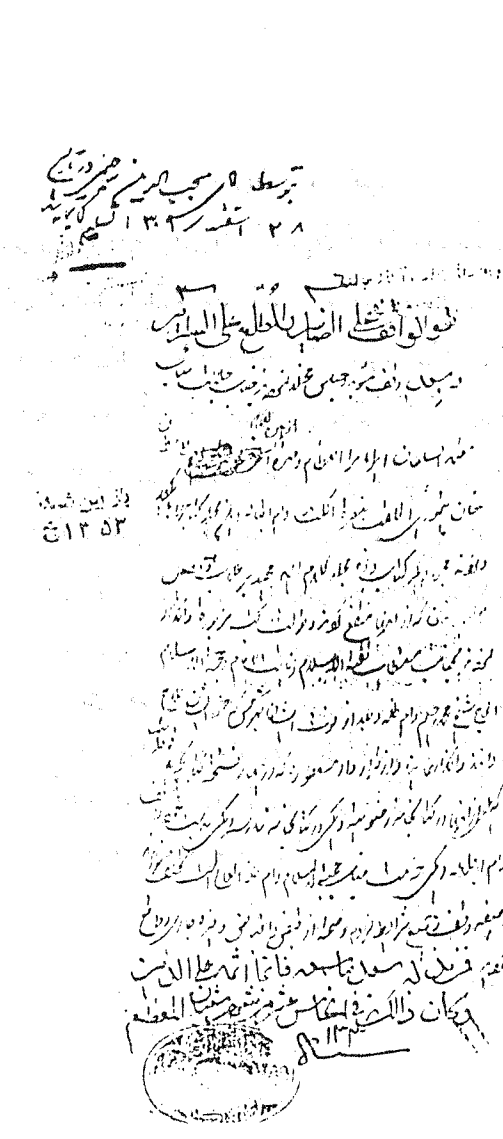

بسم الله الرحمن الرحیم و له الحمد

الحمد لله الواقف علی الضمائر و المطلع علی السرائر و الصلوة و السلام علی سیدنا
محمد و آله الطیبین الطاهرین. و بعد نظر به فرمایش إذا مات ابن آدم انقطع عنه
عمله إلا من ثلاث صدقة جاریة و ولد صالح یستغفر له و ورقة لم ینتفع بها.
اینجانب رضا نظمی شاکری فرزند مرحوم آقای با توفیق الهی و عنایات ربانی تعداد دو هزار نسخه از کتابهای
چاپی و خطی و عکسی و مجلات و تعدادی از اسناد تاریخی و دستنویسها و یادداشتهای تحقیقی و چندین نسخه
از تألیفات شخصی خود را که در طول پنجاه سال خدمت فرهنگی متجاوز از سی سال آنرا در خدمت کتابخانه و مرکز اسناد
وقف بر کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی نمودم که مورد استفاده علوم مرجعین و محققین قرار گیرد. مشروط بر اینکه
کتابهای خطی و کتب عکسی و کتابهائی که دارای حواشی و دستنوشته نویسندگان و یادداشتهای تحقیقی است با تکثیر
سایر کتب مرجع و نفیس و خارج از کتابخانه داده نشود، مگر با اجازه مقام معظم تولیت آستان قدس رضوی
که تولیت و اشراف تام بر مستلزمات آستان قدس را دارند. و تأکید نمایم که کتب در خواست شده از طرف اینجانب
بر کتابخانه مبارکه آستان قدس رضوی می‌گردد، طبق شرایط مبین وقف نامه خواهد بود. صورت مشخصات کتابها و یادداشتها
در سیاهه‌ای جداگانه تنظیم و ضمیمه این وقفنامه است که تمام صورت آن به مهر کتابخانه شخصی اینجانب مشخص می‌باشد.

تاریخ روز جمعه ۲۴/۷/۱۳۷۰ شمسی مطابق با نهم ربیع الثانی ۱۴۱۲ هجری قمری

رضا نظمی شاکری